

Academia Bârlădeană

Anul XXIV, 3(72), Trimestrul 3, 2018

Revistă editată de
Societatea literar-culturală
Academia Bârlădeană

Președinte de onoare:
C. D. Zeletin
Președinte: Elena Monu

România Mare 100

Luptele de la Turtucaia,
desen de Victor Ion POPA

TURTUCAIA

Octombrie, 1916

Copiii mei, copiii mei,
Când treceți seara la culcare,
Și candelile-n tremurare
Vă ning pe creștete văpaia,
Rugați-vă și pentru cei
Cari-au căzut la Turtucaia:

Că numai viscolul în munți,
Și numai vulturii pe creste
Și feți-frumoșii din poveste
Și smeii codrilor cărunți
Și-ntinsul mării spumegat
Ca dâșii de-or mai fi luptat...

Să creșteți mari și-aprinși de dor,
Ca ei, de cerurile-albastre,
De raiul sfânt al țării noastre,
De taina mândr-a doinelor,
De culmi, de codri și de vii,
De lunci, de crânguri și câmpii.

Și când veți trece, viforoși,
Cu braț de fier și ochi de pară,
În groaznic tunet de fanfară,
Să-i numărați între strămoși
Ce-au scris al Patriei hrisov
La Racova și la Neajlov...

Și-n largul anilor ce vin,
Cântând a vieții serbătoare
Pe glas pe plopi și de izvoare,
Sub cerul pururea senin,
În suflet veșnic să-i purtați,
Cu flori de raze-ncununați...

Copiii mei, copiii mei,
Când treceți seara la culcare,
Și candelile-n tremurare
Vă ning pe creștete văpaia,
Rugați-vă și pentru cei
Cari-au căzut la Turtucaia!

E. Tutocanu

CUPRINS

Ramona Elena CHIȚIGA, <i>România Mare - împlinire a poporului, prin elitele sale</i>	3
Nichifor CRAINIC, <i>Zile albe – zile negre</i>	8
Gheorghe BUZATU, <i>Din activitatea lui NICOLAE IORGA pentru desăvârșirea unității de stat a României</i>	9
Sterian PRICOPE, <i>George Cornea, memorialistul bârlădean al războiului de reîntregire națională</i>	13
Gheorghe VRABIE, <i>Bârladul cultural</i>	16
Dragoș VRÂNCEANU, <i>Floare de agave</i>	17
C.D. ZELETIN, <i>Populus nigra, populus alba</i>	18
Mircea COLOȘENCO, <i>Dimitrie Cantemir în lexicoane străine</i>	20
C.D. ZELETIN, <i>Prin caietul de histologie, în voia condeiului</i>	23
Lina CODREANU, <i>„Răzeșul” și răzeșii lui Virgil Caraivan</i>	24
Ștefan EPURE, <i>Urmărirea din umbră, de Ion Moraru-Cașin</i>	26
Mihaela ALEXA, <i>Poezii</i>	27
Dumitru V. APOSTOLACHE, <i>Profesorul Serghei Coloșenco, omul - rebus</i>	28
Adrian VOICA, <i>Developări lirice</i>	29
Simion BOGDĂNESCU, <i>Poeme alese</i>	30
Oana GUZGAN, <i>George Tutoveanu în universul sonor al lui Ion D. Vicol</i>	31
Petruș ANDREI, <i>Creanga prin Europa de Vest. „Plecăt-am nouă...”</i>	32
Teodor OANCĂ, <i>Jobul din piață</i>	33
Luminița COJOACĂ, <i>Rugăciunea pietrei</i>	33
Neculai APOSTOL, <i>„Biserica, școala, eroii și noi” – Proiectul Asociației culturale „Virgil Caraivan”</i>	35

VIAȚA ACADEMIEI

(iunie-septembrie 2018)

Sâmbătă, 30 iunie 2018, în satul Roșiești, reședința comunei cu același nume, Episcopia Hușilor, Consiliul Județean Vaslui, Biblioteca Județeană „Nicolae Milescu Spătarul” din Vaslui, Primăria și Consiliul local au organizat o manifestare amplă dedicată Mitropolitului Veniamin Costachi, de la a cărui naștere se vor împlini, la 20 decembrie 2018, 250 de ani. Manifestarea a cuprins: parastasul și dezvelirea plăcii comemorative la bustul Mitropolitului, sfințirea troiței amplasate în centrul satului și – la căminul cultural al comunei – vernisarea unei expoziții medalistice și filatelice,

urmată de momentul artistic prezentat de binecunoscuta corală „Fantasia” din Vaslui. În partea a doua a manifestării s-a desfășurat simpozionul „Veniamin Costachi, 250 de ani de la naștere”. Au susținut comunicări: prof. univ. Ion Vicovan, P.S. Ignatie, Episcopul Hușilor, prof. univ. Cătălin Turliuc, prof. Costin Clit. Din partea Academiei Bârlădene, Elena Monu a prezentat comunicarea „Mitropolitul Veniamin Costachi, repere genealogice și biografice”.

Duminică, 1 iulie 2018, s-a desfășurat a 21-a ediție a Sărbătorii Teiului, organizată în satul Bursuci, comuna Epurenii. Școala din sat a găzduit un simpozion dedicat, anul acesta, Marii Uniri de la 1918. Elena Monu, moderatoarea manifestării, a evocat evenimentele dramatice ale anilor 1916-1918, evidențiind rolul important avut de ultimii descendenți ai familiei Costache Epureanu: Alexandru Ecsarhu (1851-1946) și fiica sa, Maria Magdalena (1876-1949). De reținut că nepoata lui Manolache Costache Epureanu a avut un remarcabil talent literar, din scrierile sale nemairămânând decât poeziile publicate în *Florile Dalbe*, prima revistă literară românească de după război, editată la Bârlad în anul 1919.

Martți, 3 iulie 2018, ora 17, Academia Bârlădeană a organizat prima reuniune a acestei veri, la sediul din str. Republicii nr. 235. Pe tema tradiției sărbătorii de Sânziene, prof. Roxana Galan a susținut disertația cu titlul

În prim-plan: Roxana Galan.

„Sânzienele – semnificații mitico-religioase”. Au luat parte la discuții: Elena Monu, care a subliniat că 24 iunie este singura sărbătoare păgână înscrisă în calendarul creștin, fiind data nașterii Sf. Ioan Botezătorul; prof. Virgil Vesel, care a venit nu doar cu argumente științifice despre virtuțile vindecătoare ale acestei plante cu efecte benefice, ci și, concret, cu un mănunchi de flori de sânziene. În continuare, Elena Popoiu a făcut o cuprinzătoare prezentare a nr. 2/2018 al revistei *Academia Bârlădeană*.

Sâmbătă, 7 iulie 2018, Academia Bârlădeană a primit vizita celor patru oficiali reprezentând delegația orașului francez Vergèze, delegație aflată, între 3-8 iulie, în municipiul Bârlad, cele două localități fiind înfrățite. Oaspeții: dnul René Balana, primar, doi dintre adjuncții săi – dnele Isabelle Débrie și Michelle Teyssier, dl. Michel Legrand, consilier – au fost întâmpinați de dna

Elena Monu prezintă Academia Bârlădeană oaspeților din Vergèze.

- continuare în pagina 34 -

RAMONA ELENA CHIȚIGA

ROMÂNIA MARE – ÎMPLINIRE A POPORULUI, PRIN ELITELE SALE

1918 este anul cu cea mai mare încărcătură simbolică din istoria noastră, pentru ca a însemnat îndeplinirea idealului unirii tuturor românilor într-un singur stat național și unitar. Realizarea României Mari, prin unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu Vechiul Regat este rezultatul acțiunii românilor în conjunctura favorabilă de la sfârșitul primului război mondial, când a avut loc dezmembrarea Imperiului Țarist și a Imperiului Austro-Ungar.

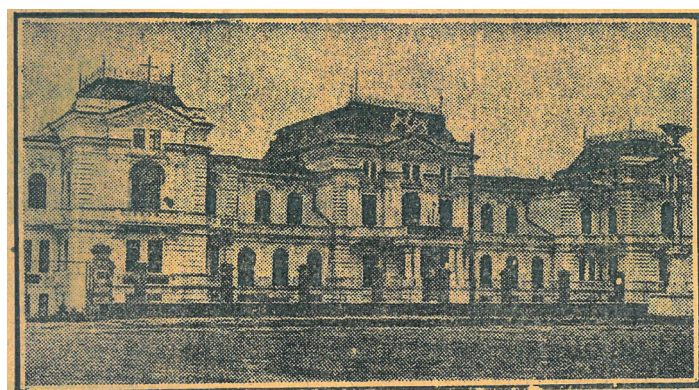
România nu s-a format la 1918-1920, cum se spune uneori, în mod grăbit sau tendențios, ci atunci s-a oficializat ca realitate veche, recunoscută pe plan internațional, prin tratate. România de la începutul secolului al XX-lea (137.000 km pătrați) a luptat între anii 1916-1918 în Războiul cel Mare pentru întregirea Neamului, dar mulți români (mai mult de jumătate din câți erau ei atunci) au luptat între 1914 și 1918. Cu alte cuvinte, mai mult de jumătate dintre toți românii s-au angajat în luptă – sub o formă sau alta – fără să fie întrebați, odată cu imperiile în care se aflau cuprinși, încă de la începutul războiului. Este vorba despre românii din Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș. România s-a gândit mereu la ei și a negociat cu marile puteri soarta lor. Paradoxul era că intrarea României în război – de neevitat la un moment dat – ducea la renunțări dureroase indiferent de opțiune: alăturarea la Antanta (Franța, Anglia, Rusia) însemna abandonarea Basarabiei, iar alăturarea la Puterile Centrale (Germania, Austro-Ungaria) marca abandonarea Transilvaniei. Până la urmă, Dumnezeu a rânduit astfel lucrurile încât aproape nimic nu a fost pierdut. Românii au ajuns să trăiască în anul 1918 „ora lor astrală”, împărțându-se din ambrozia și nectarul celor aleși. Dar, dincolo de orice comentariu, intrarea României în luptă în 1916 a fost inevitabilă, iar decizia regelui Ferdinand și insistența primului-ministru Ion I. C. Brătianu au fost judicioase și absolut necesare.¹

În urma semnării, la 14 august 1916, a documentelor colaborării României cu Antanta, în noaptea de 14 spre 15 august armata română a intrat în război și în câteva săptămâni a reușit să elibereze însemnate părți din Bucovina și Transilvania. Ofensiva victorioasă a trupelor române a fost umbrită de înfrângerea de la Turtucaia, iar ofensiva austro-germană din Transilvania s-a încheiat cu străpungerea trecătorilor Carpaților Meridionali. În plus, mareșalul von Mackensen a trecut Dunărea și a ocupat Bucureștiul la 23 noiembrie 1916. Guvernul, autoritățile, armata și o parte a locuitorilor s-au retras în Moldova. Două treimi din România au rămas sub un regim de ocupație militară foarte sever. Germania a dominat prin administrația și economia organizate cu eficiență teutonică. Alimentele au fost raționalizate, populația a avut mult de suferit.²

Frontul s-a stabilizat în final în sudul Moldovei și la Iași s-a format un guvern de uniune națională, în care au intrat și conservatorii democrați, la 11 decembrie 1916. Principalele obiective pe plan intern ale acestui guvern au fost reforma agrară și cea electorală. Moralul scăzut al ostașilor în urma înfrângerii suferite, teama față de posibilele tulburări sociale și revoluția rusă din martie 1917 au dat impuls reformelor. La 23 martie 1917, regele a emis o proclamație către trupele sale: „Vouă, fiilor de țărani, care ați apărut cu brațul vostru pământul unde v-ați

născut, unde ați crescut, vă spun eu, regele vostru, că pe lângă răsplata cea mare a izbândeii ați câștigat totodată dreptul de a stăpâni într-o măsură mai largă pământul pe care v-ați luptat. Vi se va da și o largă participare la treburile publice.”³

Până în mai 1917, armata română a fost refăcută, fiind dotată cu armament modern, un rol important avându-l misiunea militară franceză condusă de generalul Henri Berthelot. În vara anului 1917 au fost obținute victoriile de la Mărăști, Mărășești și Oituz, însă speranța recuperării teritoriilor a fost spulberată din cauza evenimentelor din Rusia din octombrie/ noiembrie 1917.

*Clădirea Liceului 3 din Chișinău,
unde s-a proclamat Unirea Basarabiei cu Patria Mamă.*

În toată această perioadă, când revoluțiile s-au succedat în Imperiul Țarist, începând cu cea din februarie 1917, care a dus la abdicarea țarului Nicolae al II-lea și până la Revoluția din Octombrie, mișcarea de eliberare națională a românilor din Basarabia a cunoscut o dezvoltare constantă, începând cu înființarea la Chișinău, în martie-aprilie, a Partidului Național Moldovenesc, al cărui program sublinia necesitatea unei largi autonomii a regiunii și dobândirea drepturilor cetățenești și naționale pentru români. În spiritul vremurilor, au avut loc numeroase întruniri și acțiuni de organizare: Congresul Uniunii Cooperativelor din Basarabia, Congresul țăranilor din Basarabia, Congresul corpului didactic din Basarabia și multe altele.

La Congresul Popoarelor din Rusia, desfășurat la Kiev între 8 și 14 septembrie, au participat și șase delegați moldoveni, care s-au pronunțat pentru autonomie în cadrul unei federații. Toamna anului 1917 a fost însă una tensionată; anarhia cuprindea Rusia și, implicit, Basarabia, iar autoritățile se dovedeau neputincioase în fața actelor de dezordine și violență. În această atmosferă a avut loc Congresul Soldaților Moldoveni, convocat de Comitetul Central Ostășesc Român, care și-a deschis ședințele la 20 octombrie, în Chișinău. În adunările din 21 și 22 octombrie, Congresul a declarat „autonomia Basarabiei și alegerea unui birou pentru organizarea Parlamentului local, denumit Sfatul țării, precum și 44 de ostași din sânul Congresului ca deputați în Sfatul Țării”. A fost redactat un document, „Rezoluțiile Congresului Ostășesc Moldovenesc”, care prevedea, printre altele, „să se recunoască faptul că forma cea mai potrivită

a conducerii Rusiei este Republica Federativă Democratică”, „să se declare autonomia teritorială și politică a Basarabiei” și în cel mai scurt timp „să se alcătuiască Sfatul Țării, format din 120 de deputați”⁴.

Pe baza hotărârilor Congresului, la 21 noiembrie, Sfatul Țării și-a deschis lucrările, fiind alcătuit din reprezentanți ai tuturor naționalităților, confesiunilor și orientărilor politice. Numărul deputaților a fost majorat de la 120 la 150: 105 români, 15 ucraineni, 14 evrei, 7 ruși, 2 germani, 2 bulgari, 2 găgăuzi, 1 polonez, 1 armean și 1 grec. Președinte a fost ales Ion Incuț, iar printre deputați se găseau personalități de frunte ale Basarabiei, precum Pantelimon Halippa, Ion Pelivan, Ion Buzdugan. La 2 decembrie, Sfatul Țării a adoptat o Declarație prin care se proclama Republica Democratică Moldovenească, ce urma să facă parte din Republica Federativă Democratică a Rusiei, care nici nu exista. La 7 decembrie, puterea executivă a fost încredințată unui Directorat, sub președinția lui Pantelimon Erhan. În cursul lunii decembrie 1917, Basarabia a fost teatrul unor acțiuni anarhice ale forțelor armate sau a altor organisme care se opuneau Sfatului Țării. Față de această situație, la 14 decembrie, Sfatul Țării a luat hotărârea, într-o ședință secretă, de a cere ajutor din afară și a însărcinat Consiliul Directorilor să procedeze în consecință. În baza acestui mandat, la 22 decembrie 1917, Consiliul Directorilor Generali a trimis o telegramă ministrului de Război român, prin care solicita trimiterea la Chișinău „a unui regiment ardelenesc”. În consecință, Guvernul României a ordonat Marelui Cartier General ca Batalionul de voluntari români de la Kiev să se îndrepte spre capitala Basarabiei. Abia sosit în gara din Chișinău la 24 decembrie, Batalionul românesc a fost atacat în tren de unități ale armatei ruse, „ardelenii fiind dezarmați, bătuți și făcuți prizonieri”. Având în vedere pericolul care plana asupra Basarabiei, după îndelungi dezbateri, guvernul român a hotărât, la 4 ianuarie 1918, să autorizeze intervenția Armatei Române în Basarabia. În seara zilei de 13 ianuarie, brigăzile 21 și 22 infanterie din Divizia 11 infanterie au intrat în Chișinău, fiind primite cu entuziasm de populație. A doua zi a intrat în capitala Basarabiei și comandamentul diviziei, în frunte cu generalul Ernest Broșteanu⁵.

Vestea intrării trupelor române în Basarabia a iritat autoritățile de la Petrograd, care au decis ruperea relațiilor cu România, expulzarea diplomaților acreditați și „păstrarea tezaurului care va fi restituit poporului român”. La 15 ianuarie, comandantul Diviziei 11 infanterie și statul său major au participat la ședința Sfatului Țării, gestul marcând primirea oficială a Armatei Române de către autoritățile de la Chișinău, ocazie cu care generalul Broșteanu a declarat: „Creați-vă viața dumneavoastră cum credeți și nimeni nu se amestecă în ea. În organizarea ei noi nu vă vom împiedica”. După ample dezbateri, la care au participat numeroase personalități politice, Sfatul Țării a proclamat, nu întâmplător, la 24 ianuarie 1918, independența, cu unanimitate de voturi. Consiliul Directorilor se dizolva, puterea executivă trecând asupra Consiliului de Miniștri, în timp ce președintele Republicii rămânea Ion Incuț. Declarația de Independență a fost primită cu entuziasm, fiind văzută ca un prim pas spre Unire. Aceste decizii extrem de importante au fost luate într-un climat general dominat de frământări și incertitudine, în care nu doar proaspăta Republică Democratică Moldovenească, dar și România se găseau într-o situație precară din punct de vedere politic și militar. După semnarea armistițiului de la Brest-Litovsk (decembrie 1917), care a marcat ieșirea Rusiei din Antantă, presiunile Puterilor Centrale asupra României, pentru semnarea unui armistițiu, capătă un caracter ultimativ. Guvernul Brătianu își depune mandatul, iar generalul Averescu este însărcinat cu formarea noului guvern. Condițiile cerute de Puterile Centrale erau deosebit de grele, având caracterul unui

Dictat; la 19 februarie, în Consiliul de Coroană, generalul Averescu a precizat că soluția acceptării condițiilor era singura posibilă: se salva dinastia și se înlesnea unirea cu Basarabia, ministrul de Externe al Imperiului Austro-Ungar, contele Czernin, promițând ajutor diplomatic în acest sens⁶.

Problema Basarabiei s-a complicat după ce, la începutul tratativilor de pace de la Buftea-București, guvernul ucrainean (care încheiase deja o pace separată cu Puterile Centrale) a trimis o notă în care se sublinia că „Basarabia, din punct de vedere etnografic, economic și politic, formează o unitate indivizibilă cu teritoriul Ucrainei”. Drept urmare, guvernul Ucrainei cerea să i se admită participarea la tratativele de pace, arogându-și dreptul de a include deputați basarabeni în propria delegație și neacceptând delegația Basarabiei independente. Ministrul de Externe german, Kühlmann, considera pretențiile ucrainene ca fiind neîntemeiate; drept urmare, cererea guvernului de la Kiev a fost ignorată.

Delegații basarabeni prezenți la Iași (Ion Incuț și Daniel Ciugureanu, președintele Consiliului de Miniștri) i-au propus generalului Averescu unirea, dar acesta s-a opus; se temea ca germanii să nu ceară în compensație Dobrogea, care îi interesa în mod deosebit pe bulgari. Dar sprijinul Germaniei se va dovedi esențial pentru România: având țeluri economice foarte precise, Berlinul s-a opus pretențiilor ucrainene și bulgare asupra Basarabiei și Dobrogei. Unirea Basarabiei cu România ar fi fost imposibilă, în acel context, fără sprijinul Germaniei.

În Basarabia dorința de Unire se dovedea una generală, cerută de numeroase cercuri politice, comitete și adunări diverse. În același timp, contactele cu presa și activiștii din România, în special de la Iași, deveneau tot mai intense. Partidul Național Moldovenesc a dus în această perioadă o activitate susținută pentru extinderea influenței în rândul opiniei publice. Tot la Iași, într-o ședință de guvern, la care au participat Ion Incuț, David Ciugureanu și Constantin Stere, s-a decis forma prin care urma să fie proclamată Unirea: guvernul român accepta solicitările de Unire venite din Basarabia și urma să-și exprime poziția oficială după votul din Sfatul Țării.

În după-amiaza zilei de 27 martie a avut loc ședința Sfatului Țării, în urma căreia a fost adoptată hotărârea de Unire. După discuții aprinse privind caracterul deschis al votului (decis de majoritate), s-a trecut la votarea rezoluției de unire propusă de Blocul Moldovenesc. Ion Incuț a anunțat rezultatul⁷.

„Cu adâncă emoțiune vă aduc la cunoștință rezultatul votării. Domnia voastră cu unanimitate de voturi m-ați pus în capul Sfatului Țării și în mod cinstit, ca un revoluționar adevărat și democrat, am muncit pentru binele poporului.

În fracțiunea țărănească s-a spus astăzi, că eu nu fac ceea ce s-ar cuveni și n-am muncit cât a trebuit.

Eu, Domnilor, până la vârsta de 15 ani am fost țaran și interesele țărănimii îmi sunt scumpe. Fiecare pas al meu este pătruns de iubire față de țărani și fiecare pas al meu a fost dictat de interesele și nevoile țărănimii; eu întotdeauna am fost pentru ea și niciodată nu m-am lepădat de ea, nu mă lepăd nici în acest moment grav. Domniile voastre cunoașteți bine părerile mele și evoluția lor, și iată vă spun, că tot ce se face acum se face în interesele țărănimii noastre. Aici se spunea că se poate sta la o parte. Poate, dar nu țărani, care în afară de pământ nu se pot aștepta la nimic. Și eu cu conștiința curată vă spun, că actul unirii, care se săvârșește astăzi, se face pentru binele țărănimii și conștiința mea, a alesului lor, este curată.

Și acum, domnilor deputați, să-mi dați voie să vă aduc la cunoștință rezultatul votării. Pentru rezoluția Blocului moldovenesc au votat 86 deputați, împotriva 3; s-au abținut 36; absenți 13.

Cu majoritate de 86 voturi împotriva a 3 rezoluția pentru

unirea Basarabiei cu România a Blocului moldovenesc este primită. Trăiască unirea cu România mamă!”⁸

Actul Unirii votat de Sfatul Țării la 27 martie 1918

În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară:

Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele ei dintre Prut, Nistru, Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și dreptului de Neam, pe baza principiului ca noroadele singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu Mama sa România.

Această Unire se face pe următoarele baze:

1. Sfatul Țării actual rămâne mai departe pentru rezolvarea și realizarea reformei agrare, după nevoile și cererile norodului. Aceste hotărâri se vor recunoaște de Guvernul român.

2. Basarabia își păstrează autonomia provincială, având un Sfat al Țării (Dietă), ales pe viitor prin vot universal, egal, direct și secret, cu un organ împlinitor și administrație proprie.

3. Competența Statului Țării este: a) votarea bugetelor locale; b) controlul tuturor organelor Zemstvelor și orașelor; c) numirea tuturor funcționarilor administrației locale prin organul său împlinitor, iar funcționarii înalți sunt întăriți de Guvern.

4. Restructurarea armatei se va face în principiu pe baze teritoriale.

5. Legile în vigoare și organizația locală (Zemstve și orașe) rămâne în putere și vor putea fi schimbate de Parlamentul român, numai după ce vor lua parte la lucrările lui și reprezentantul Basarabiei.

6. Respectarea drepturilor minorităților din Basarabia.

7. Doi reprezentanți vor intra în Consiliul de Miniștri român, acum desemnați de actualul Sfat al Țării, iar pe viitor luați din sânul reprezentanților Basarabiei din Parlamentul Român.

8. Basarabia va trimite în Parlamentul Român un număr de reprezentanți proporțional cu populația, aleși pe baza votului universal, egal, direct și secret.

9. Toate alegerile din Basarabia pentru voloste, sate, orașe, Zemstve și Parlament se vor face pe baza votului universal, egal, direct și secret.

10. Libertatea personală, libertatea tiparului, a cuvântului, a credinței, a adunărilor și toate libertățile obștești vor fi garantate prin Constituție.

11. Toate călcările de legi făcute din motive politice în vremurile turburi ale prefacerilor din urmă sunt amnistiate.

Basarabia, unindu-se ca fiică cu Mama sa România, Parlamentul român va hotărî convocarea neîntârziată a Constituantei, în care vor intra proporțional cu populația și reprezentanții Basarabiei, aleși prin vot universal, egal, direct și secret, spre a hotărî împreună cu toții înscrierea în Constituție a principiilor și garanțiilor de mai sus.

Trăiască Unirea Basarabiei cu România, de-a pururea și pentru totdeauna!

Președintele Sfatului Țării, I. Inculeț
Secretarul Sfatului Țării, I. Buzdugan⁹

Depășind puțin sfera evenimentelor politice și militare, dorim să subliniem faptul că în programul politic al realizării României Mari s-au angajat toți intelectualii români cu sentimente patriotice, unii cu pana scrisului, alții cu arcușul viorii.

Merită amintită activitatea de solidaritate cu basarabeni ai unor intelectuali bârlădeni, precum Alexandru Vlahuță, Vasile Voiculescu sau Victor Ion Popa în cadrul Societății Culturale Academia Bârlădeană. Reuniunile Academiei se desfășurau în sala mare a Casei Naționale "Stroe Belloescu", în casa lui George Tutoveanu din Str. Vornicul Sturdza, sau în casa profesorului

de muzică Eugeniu Bulbuc de pe Bulevardul Epureanu, care l-a găzduit pe A. Vlahuță, refugiat de la Dragosloveni, într-o căruță cu coviltir conținând pânze de Nicolae Grigorescu. Aceași casă l-a avut oaspete pe George Enescu în turneul său muzical dedicat răniților din spitalele Bârladului.

Atmosfera de dramatic patriotism i-a condus pe acești scriitori la ideea alcătuirii și editării *Calendarului Nostru pe 1918*, un Calendar – carte, în genul vechilor noastre cărți de învățătură. Doar primele 14 pagini corespund denumirii de calendar. Conținutul de fond al cărții îl constituie "bucățile literare": 144 de pagini purtând semnăturile unor mari scriitori, istorici, ziariști sau etnologi, între care cea dintâi este a lui Mihai Eminescu, urmat de B.P. Hașdeu, I. Creangă, I.L. Caragiale, B. Delavrancea, G. Coșbuc, N. Iorga, Nichifor Crainic, Pamfil Șeicaru, Tudor Pamfile, Dimitrie Iov, V. Voiculescu, A. Vlahuță, George Tutoveanu¹⁰. Deloc întâmplător, în deschiderea părții literare, redactorii au așezat un document istoric: "Înaltul Ordin de Zi", dat de Regele Ferdinand la Cartierul Regal, de "hramul oștirii" – ziua de Sf. Gheorghe a anului 1917. Este una din primele dovezi scrise conținând "făgăduința" regelui de a-i împroprietări pe ostașii țărani, urmând pilda lui Ștefan-Vodă cel blând și milostiv: "astfel, după izbânda pe care o așteptăm, se va realiza pentru voi legiuita stăpânire asupra ogoarelor câștigate cu sângele vostru."

Nu trebuie să uităm că autorii *Calendarului Nostru* au lucrat în vreme de război, în condiții de un dramatism greu de închipuit astăzi: nesiguranța de zi cu zi, lipsuri de tot felul, epidemia de tifos exantematic. Dispunând de mijloace materiale modeste, ei au reușit să scoată lucrarea la Tipografia bârlădeanului C.D. Lupașcu, în câteva mii de exemplare, din care o primă tranșă, substanțială, a fost trimisă românilor din Basarabia. Or, în decembrie 1917, guvernul bolșevic condus de Lenin rupse relațiile diplomatice cu România. Mesagerii bârlădeni au înfruntat situația tragică a românilor din Basarabia, supuși violenței și abuzurilor din partea trupelor bolșevizate.¹¹ Așa se explică, începând cu ianuarie 1918, intervenția eliberatoare a armatei române, deși era slăbită după campania din iunie-august 1917.

Între personalitățile profund implicate în înfăptuirea unirii Basarabiei cu România s-a aflat, alături de Pantelimon Halippa și Ion Inculeț, poetul Ion Buzdugan, care a fost unul dintre primii membri ai *Academiei Bârlădene*. Secretar al Sfatului Țării, intelectualul basarabean a jucat rolul decisiv în redactarea „Actului Unirii”, votat în majoritate covârșitoare de delegați, „în puterea dreptului istoric și dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele singure să-și hotărască soarta lor.”¹²

Un loc aparte în activitatea de susținere a idealului național și pentru ridicarea moralului basarabenilor îl ocupă implicarea maestrului George Enescu, prin concerte susținute la Chișinău.

Dacă în anul 2018 este Centenarul Marii Unii, este și Centenarul concertelor lui George Enescu în Chișinău. George Enescu a susținut trei concerte în Chișinău în 24, 25 și 28 Martie 1918. Al treilea concert era planificat în 27 Martie, dar, date fiind evenimentele, a fost reprogramat pentru ziua următoare. Organizarea concertelor lui George Enescu la Chișinău exact în zilele Unirii Basarabiei este o adevărată istorie. Ziarul „România Nouă”, editat la Chișinău de Onisifor Ghibu împreună cu români din toate provinciile românești, ca „organ de propagandă pentru unirea politică a tuturor Românilor”, anunța pentru Sâmbătă, 24 Martie 1918, „Întâiul concert dat de Orchestra Simfonică din Iași sub conducerea Domnului George Enescu”, solist la pian fiind Nicu Caravia, „în folosul refugiaților Transilvăneni”. Biletele puteau fi cumpărate de la magazinul de muzică BELUSO. Cum l-a invitat Onisifor Ghibu pe George Enescu la Chișinău? Onisifor Ghibu l-a întâlnit pe maestru la Cartierul General al Armatei Române din Iași în 27 Noiembrie 1917. Nu știm care era rostul lui George Enescu acolo, în acele vremuri tulburi, când

toți se așteptau la un ultim atac al lui Mackensen, la care, oricâtă vitejie ar fi dat dovadă ostașii români, nu ar mai fi putut face față Armata Română. Atmosfera era posomorâtă tare la Iași, toți se așteptau la ce e mai rău. Onisifor Ghibu venise la Iași însoțit de Ion Pelivan și de Vasile Țanțu, deputați în Sfatul Țării, pentru a cere ajutor împotriva rebeliunii militare de la Chișinău a lui Ilie Cătăraș. Acest soldat s-a autointitulat colonel și a preluat comanda regimentului moldovenesc, proclamând anarhia: libertatea fiecăruia să ia ce vrea de la cei care au. Sfatul Țării tocmai se înființase de câteva zile, însă autoritatea sa era prea fragilă să facă față noilor provocări. De aceea, cei doi deputați l-au rugat pe O. Ghibu să obțină ajutor de la Iași. Onisifor Ghibu s-a folosit de relațiile sale și ale nașului său, Octavian Goga, pentru a ajunge la generalul Prezan și la membrii guvernului român. La ieșirea din audiența la generalul Prezan, O. Ghibu a făcut cunoștință cu George Enescu prin mijlocirea adjutantului lui Prezan, căpitanul Petrescu. Citez un fragment din memoriile lui O. Ghibu, în care reproduce invitația: „Maestre, ...mă adresez acum, cu toată inima, către D-voastră, cu rugămintea să veniți cu noi la Chișinău, spre a-i hărăzi o fărâmă oricât de mică din talentul și din sufletul cu care v-a împodobit Cel de Sus. Să dați acolo un concert, cu care să dovediți și moldovenilor, întunecați până acum, și rușilor prezumțioși, că, vorba cronicarului – «nasc și la Moldova oameni», că avem și noi românii artă și artiști ca oricare popor de cultură. Contribuția D-voastră ar echivala cu o biruință mai mare chiar decât cele ce se dobândesc pe câmpurile de luptă cu ajutorul armelor de foc”. George Enescu a acceptat invitația, urmând a se stabili ulterior detaliile: „Vă răspund cu mare bucurie că voi veni la Chișinău... Voi veni, de asta vă asigur. Dar nu vă pot fixa deocamdată nici un termen”. Impresionat de apariția ziarului „Ardealul” la Chișinău, la despărțire i-a spus: „Nu este asta o minune, «Ardealul» la Chișinău? Sau este numai un vis? Ce minunate sânt visurile! Poate că ele și sânt singurele realități...¹³”

În 10 Decembrie, în ziarul Ardealul se anunța că „neîntrecutul violonist român George Enescu, cunoscut ca unul din cei mai mari artiști din lume, va da în curând un concert la Chișinău. Frații noștri moldoveni vor avea prilejul să asculte un concert, cum de bună seamă n-au mai ascultat niciodată”. Știrea a fost preluată și de ziarul *Soldatul moldovan* în 25 Decembrie, în graiul neaoș basarabean: „va sosi vestitul scripcar român George Enescu”! Au trecut câteva luni fierbinți la Iași și la Chișinău până ce maestrul a reușit să organizeze concertele în Chișinău. În 17 Martie 1918, maestrul îi trimitea lui Onisifor Ghibu o scrisoare prin mijlocirea profesorului Jean Bobescu, în care îl informa că vine în Chișinău însoțit de o orchestră: „Dacă n-am venit la Chișinău până-acum este că plănuim în ascuns să vin c-o pleiadă de muzicieni, adecă cu orchestră, pentru ca să se vadă-n Basarabia că la noi sunt multe elemente și bune, nu numai câte unul ici colea”. Astfel că în zilele următoare au fost organizate trei concerte, ale căror încasări au fost dăruite în întregime pentru cauze sociale, pricinuite de urgia războiului.

Primul concert a fost susținut Sâmbătă, 24 Martie 1918, în folosul refugiaților transilvăneni din Basarabia. Orchestra simfonică din Iași, sub bagheta maestrului G. Enescu, a concertat publicului pe muzică de Carl Maria von Weber (Uvertura Oberon), Ceikovski (Concertul de pian și orchestră în Si b. minor, solist Nicu Caravia), Camille Saint-Saëns (Le Rouet d’Omphale) și Beethoven (Simfonia în La major, nr. 7).

Al doilea concert, susținut tot de Orchestra simfonică din Iași, sub bagheta maestrului, în folosul orfanilor soldaților moldoveni morți în război, a avut loc Duminică, 25 Martie: Johan Svendsen (Carnival de Paris), August Klughardt (Concert în La minor, pentru violoncel și orchestră, solist Flor. Breviman), Saint-Saëns (La danse macabre, poemă simfonică. Solo violină: Socrate

Barozzi) și Beethoven (Simfonia în Do minor, nr. 5).

Al treilea concert era planificat Marți, 27 Martie, însă a fost amânat pentru 28 Martie. George Enescu a susținut un concert de violină în folosul Societății culturale „Făclia”, cu acompaniamentul orchestrei simfonice din Iași sub bagheta dirijorului Jean Bobescu: Ceikovski (Concert în Re major), Camille Saint-Saëns (Concert în Si minor) și Edouard Lalo (Simfonia spaniolă).

În noaptea de 26 Martie, Sfatul Țării a decis Unirea Basarabiei cu România, pe care urma să o anunțe solemn în ședința din 27 Martie. Onisifor Ghibu a scos o ediție specială a ziarului România Nouă dedicat marelui eveniment și, în ultima clipă, a avut timp să îl anunțe pe maestru că nu mai poate susține concertul planificat în acea seară de 27 Martie, deoarece în sala de concert trebuia să se organizeze banchetul dat în cinstea Unirii. S-a dus la Vladimir Herța acasă, unde era găzduit George Enescu, să îi aducă la cunoștință schimbarea programului. L-a găsit pe maestru cântând la vioară, care s-a arătat mirat de vizita neașteptată a lui Ghibu. Dar să citim mai departe din memoriile lui Onisifor Ghibu: „– Maestre, am venit să vă anunț că concertul dv. trebuie să se amâne pentru ziua de mâine, dat fiind că ... Dar maestrul, nebănuind nimic din ce putea să fie la baza unei asemenea măsuri incomode pentru el, nu mă lăsă să isprăvesc vorba, că mă întrerupse supărat: – Nu pot admite nici un fel de amânare, pentru nici un motiv. Așa ceva nu intră în obiceiul meu.... – Totuși, maestre, de astădată veți admite amânarea, și încă veți fi fericit că vi s-a dat un prilej ca acela de acum pentru o amânare. Uitați despre ce e vorba: peste o jumătate de ceas Sfatul Țării proclamă unirea Basarabiei cu România și în cinstea acestui mare eveniment sala de concert va fi transformată în sală de banchet. Ca moldovean ce sânteți, cred că vă bucurați văzând că vechea moșie a lui Ștefan cel Mare își începe procesul de reîntregire, care sperăm că în curând să se completeze și cu Bucovina. Iar ca român, sper că de asemenea vă bucurați de începutul care se face acum, al unirii tuturor românilor. În amintirea marelui moment de astăzi România Nouă a scos o ediție specială, din care mă simt fericit că vă pot înmâna un exemplar... Maestrul citi cu ochii scăldați în lacrimi atât articolul, cât și declarația de unire și-mi zice: – Bineînțeles, că, în fața situației date, sînt de acord și cu amânarea concertului și cu România până la Nistru și până la Tisa. Doamne ajută! Copleșit de sublimitatea momentului, mă îmbrățișă ca pe un frate, fixându-mă prelung cu privirea lui atât de mult grăitoare.”¹⁴

Realizarea unirii Basarabiei cu România a reprezentat un moment încurajator pentru populația din Bucovina și Transilvania, aflate sub stăpânire străină. Marele Război era în plină desfășurare, iar pentru țara noastră situația era dezastruoasă după semnarea “păcii rușinoase” de la Buftea – București, de către guvernul condus de Alexandru Marghiloman. În perioada martie – noiembrie 1918, acest guvern nu a avut o sarcină ușoară, pentru că pentru mulți români care suferiseră și luptaseră în Moldova, Marghiloman era un trădător. Deși prin Tratatul de la București România devenea dependentă politic și economic de Puterile Centrale, guvernul a obținut recunoașterea Unirii Basarabiei cu România.

Sfârșitul războiului a dus la o răsturnare spectaculoasă a situației țării noastre. La 28 octombrie 1918, regele Ferdinand a ordonat armatei să reîntre în război și, la 18 noiembrie, s-a întors la București în fruntea trupelor sale. Realizarea României Mari devenea posibilă.

Cea de-a doua provincie care a revenit la Vechiul Regat a fost Bucovina. Situația se complicase după semnarea păcii de la Brest – Litovsk, pentru că asupra provinciei ridica pretenții Ucraina.

Ca răspuns la Manifestul “Către popoarele mele credincioase” adresat de împăratul Carol I privind organizarea federalistă a

Austro – Ungariei, deputații români din parlamentul de la Viena au constituit Consiliul Național Român. La 9 octombrie 1918 acesta a cerut oficial, în numele națiunii, dreptul la autodeterminare și a exprimat dorința de secesiune. Deputații ucraineni, bazându-se pe sprijinul trupelor ucrainene, s-au opus. La inițiativa lui Sextil Pușcariu, la 14 octombrie 1918 s-a convocat o adunare națională la Cernăuți, care s-a proclamat Adunare Constituantă. Aceasta a hotărât "unirea Bucovinei integrale" cu celelalte provincii românești din imperiu într-un stat național independent. Tot atunci s-a format Consiliul Național, ca organism reprezentativ, și un Birou Executiv, condus de Iancu Flondor¹⁵.

În Bucovina situația a devenit din ce în ce mai complicată deoarece Adunarea Ucraineană, susținută de Aurel Onciul, fost deputat român în parlamentul austriac, acționa pentru încorporarea zonei de nord. În aceste împrejurări, Consiliul Național a solicitat sprijinul armatei române. La 23 octombrie 1918, guvernul român a aprobat intrarea unei divizii în Bucovina și a informat guvernul austriac în privința acestei decizii. Etapa autonomiei Bucovinei s-a încheiat la 12 octombrie 1918, când Consiliul Național a votat „Legea fundamentală provizorie asupra puterilor Țării Bucovinei”. A doua etapă a fost cea a Unirii. Prin integrarea Bucovinei la România, urma să se asigure acestei provincii condițiile necesare unei dezvoltări complexe. Tratatul purtat cu reprezentanții guvernului de la Iași au dus la convocarea Congresului General al Bucovinei pentru data de 15 noiembrie 1918. Întrunit atunci, Congresul a votat în unanimitate, unirea necondiționată a Bucovinei cu România. La această hotărâre au aderat locuitorii germani și polonezi, iar evreii și ucrainenii au refuzat să participe. Regele Ferdinand a consfințit unirea Bucovinei cu România prin Decretul – lege din 31 decembrie 1918¹⁶.

Declarația de unire a Bucovinei cu România a fost citită de Iancu Flondor, președintele Congresului General al Bucovinei și a fost primită de plenul congresului cu aplauze prelungite. Moțiunea de unire a fost votată în unanimitate de cei prezenți:

Congresul general al Bucovinei, întrunit azi, joi, în 15/28 noiembrie 1918 în sala sinodală din Cernăuți, considerând că, de la fundarea principatelor române, Bucovina, care cuprinde vechile ținuturi ale Sucevii și Cernăuților, au făcut pururea parte din Moldova, care în jurul ei s-a încheșat de stat:

- considerând că în cuprinsul hotarelor acestei țări se găsește vechiul scaun de domnie de la Suceava, gropnițele domnești de la Rădăuți, Putna și Sucevița, precum și multe alte urme și amintiri scumpe din trecutul Moldovei;

- considerând că fii ai acestei țări, umăr la umăr cu frații lor din Moldova și sub conducerea acelorași domnitori, au apărut de-a lungul veacurilor ființa neamului lor împotriva tuturor încălcărilor din afară și a cotropirii păgâne;

- considerând că în 1775, prin vicleșug, Bucovina a fost smulsă din trupul Moldovei și cu de - a - sila alipită coroanei Habsburgice; considerând că 144 de ani poporul bucovinean a îndurat suferințele unei ocârmuirii străine, care îi nesocotea drepturile naționale și care prin strâmbătăți și persecuții căuta să-i înstrăineze firea și să învrăjbească celelalte neamuri, cu cari el voiește să trăiască ca frate; considerând că, în scurgere de 144 de ani, Bucovinenii au luptat ca niște mucenici pe toate câmpiile de bătălie în Europa sub steag străin pentru menținerea, slava și mărirea asupritorilor lor, și că ei drept răsplată aveau să îndure micșorarea drepturilor moștenite, izgonirea limbii lor din viața publică, din școală și chiar din biserică;

- considerând că în același timp poporul băștinaș a fost împiedicat sistematic de a se folosi de bogățiile izvoarelor de câștig ale acestei țări și despuiat în mare parte de vechea sa moștenire; considerând că, cu toate acestea, Bucovinenii n-au pierdut

nădejdea că ceasul mântuirii, așteptat cu atâta dor și suferință, va sosi și că moștenirea lor străbună, tăiată prin granițele nelegiuite, se va reîntregi prin realipirea Bucovinei la Moldova lui Ștefan, și că au nutrit veșnic credința că marelui vis al neamului se va înfăptui, când se vor uni toate țările române dintre Nistru și Tisa într-un stat național unitar;

- constată că ceasul acesta mare a sunat!

Palatul Mitropolitan din Cernăuți unde s-a semnat Declarația de unire a Bucovinei cu România

Astăzi, când după eforturi și jertfe uriașe din partea României și a puternicilor și nobililor ei aliați, s-au întronat în lume principiile de drept și umanitate pentru toate neamurile, și când în urma loviturilor zdrobitoare monarhia austro-ungară s-a zguduit în temelii ei și s-a prăbușit și toate neamurile încătușate în cuprinsul ei și-au câștigat dreptul de liberă hotărâre de sine, cel dintâiu gând al Bucovinei dezrobite se îndreaptă către regatul României, de care întotdeauna am legat nădejdea dezrobirii noastre.

Drept aceea noi, Congresul general al Bucovinei, întrupând suprema putere a țării și fiind investiți singuri cu puterea legiuitoare, în numele suveranității naționale, hotărâm:

Unirea necondiționată și pe vecie a Bucovinei, în vechile ei hotare până la Ceremuș, Colacin și Nistru, cu regatul României¹⁷.

- Va urma -

Note:

1. Ioan Aurel Pop, *Fascinația Marii Uniri din 1918*, în "Făclia, ziar independent de Cluj", noiembrie 2017.
2. Alexandru Marghiloman, *Note politice (1897 - 1924)*, București, Editura Institutului de Arte Grafice Eminescu S.A., 1927.
3. I. G. Duca, *Memorii*, vol. II, București, Editura ISPRI, 2015.
4. Manuel Stănescu, *Unirea Basarabiei: prima treaptă spre idealul României Mari*, în "Historia Special", nr.22, martie 2018.
5. *Ibidem*.
6. *Ibidem*.
7. *Ibidem*.
8. *Discursul lui I. C. Inculeș prin care anunță rezultatul votului din 27 martie 1918*, în "Historia Special", nr.22, martie 2018.
9. *Ibidem*.
10. Elena Monu, *Cuvânt înainte la "Calendarul Nostru pe 1918"*, Ediție anastatică, Editura Sfera, Bârlad, 2018, p.II.
11. *Ibidem*, p.III.
12. *Ibidem*, p. IV.
13. Marius Diaconescu, *100 de ani de la unirea Basarabiei cu România - 100 de ani de la concertele lui George Enescu în Chișinău*, în "Adevărul.ro", 26 martie 2018.
14. *Ibidem*.
15. Keith Hitchins, *România - 1866-1947*, Ediția a IV-a, Editura Humanitas, București, 1994, p.313.
16. *Ibidem*, p. 314.
17. Bogdan Murgescu, *Istoria României în texte*, Editura Corint, București, 2001, p. 282.

NICHIFOR CRAINIC

ZILE ALBE – ZILE NEGRE

...La Bârlad, în locuința improvizată a lui Alexandru Vlahuță e un du-te vino continuu. În dezolarea universală, acolo luminează o oază de nădejde. Bătrînul poet crede totuși în dreptatea acestui neam nenorocit. Tineri scriitori ca Vasile Voiculescu și Victor Ion Popa aveam să-i cunosc aici împreună cu G. Tutoveanu și alții. Petre Cănel, viitorul slavist, desfășura o vervă îndrăcită în biciuirea guvernului care nu poate face față mizeriei ce cotropește țara. Într-o seară, maestrul, rugat de toți, ne-a citit cu glasul lui grav și muzical, de preot al artei, din Eminescu. A fost o liturghie a poeziei și mi s-a părut că neamul nostru, care a dat asemenea oameni, nu poate să moară. Când simțeam că mă sufoc la Simila, alergam să respir la Bârlad. Dezgărdinat de vânturile soartei, sufletul își caută reazem în oameni.

În vecinătate, la Zorleni, a poposit Regele pribeag, Ferdinand I, despărțit de neamul său germanic pentru a se face una cu Țara, are și dânsul nevoie de acest reazem. În amurg vârtejul ne azvârle ca pe niște paie în haos, mâinile se agață cu deznădejde de rădăcinile pământului. Cât de adâncă e legătura cu el n-am simțit niciodată ca acum, când e gata să-l pierdem.

Vine zvonul că la Iași s-a întrunit parlamentul. Guvernul e mut și de multă vreme nici un glas de orientare nu s-a auzit în vuietul infernal al mării catastrofe. În sfârșit, Nicolae Iorga a vorbit și discursul său a fost afișat în tot restul de țară ce ne-a mai rămas. Ne-a căzut în mână la Simila, pe o foaie volantă,

adusă ca prin miracol. Cineva l-a citit cu glas tare. E cel mai mare cuvânt ce mi-a fost dat să-l aud în viață. Iorga leagă tragedia noastră de azi cu întreaga existență tragică a neamului acestuia, care a răzbătut prin durere, și recheamă în conștiința noastră rezistența sfâșietoare și eroică a strămoșilor. Nu e un discurs, ci un poem epic de-o întunecată și încrunțată măreție, în care suflul istoriei vântură sufletele și le scutură de pleava țepoasă a deznădejzii. Nu făgăduiește demagogic biruința, ci îndeamnă la moarte, căci numai prin moarte va birui viața celor de după noi.

Cuvântul lui Iorga, fulgerat în bezna dezastrului care devastase inimile, a schimbat dintr-odată fața acestei lumi nenorocite. Pe temeliiile lui morale s-a reorganizat rezistența sufletească și – de ce n-am spune-o? – rezistența militară însăși. Din acel moment și până la sfârșit, Nicolae Iorga a devenit axa morală a războiului. N-a mai existat nici guvern, nici nimic. Era absolut indiferent cine cârmuia. N-a existat decât cuvântul lui Nicolae Iorga, tipărit zilnic în *Neamul românesc* de la Iași. Și cum hârtie era puțină, ziarul se lipea pe ziduri, sorbit de mii și mii de oameni, civili și soldați de-a valma.

Nichifor Crainic, *Zile albe - zile negre. Memorii (I)*. Ediție îngrijită de Nedic Lemnaru, Casa Editorială „Gândirea”, București, 1991, pp. 119-120.

Nichifor Crainic și Pamfil Șeicaru în vizită la „Academia Bârlădeană”.
De la stânga: Polidor Tutoveanu, Nichifor Crainic, G. Tutoveanu, Pamfil Șeicaru,
Andrei Ionescu (deținut politic, avea să moară în închisoarea de la Aiud).
Acasă la G. Tutoveanu, Bulevardul Epureanu 41, Bârlad.

Gheorghe BUZATU

DIN ACTIVITATEA LUI NICOLAE IORGA PENTRU DESĂVÂRȘIREA UNITĂȚII DE STAT A ROMÂNIEI

Debutul luptei lui Nicolae Iorga pe tărâm național, în anul 1899, a coincis cu înseși începuturile activității lui publice. În amintirile sale, el a consemnat că motivele profunde ce l-au determinat să intre în vâltoarea vieții publice, militând mai ales pentru împlinirea cauzei naționale integrale – unirea tuturor românilor –, nu au fost dictate de niște „postulate metafizice” și nici de ambițiile înfăptuirii vreunui „decalog” (cf. *O viață de om așa cum a fost*, București, 1934, p. 104). Dimpotrivă, la confluența veacurilor al XIX-lea și al XX-lea – a apreciat istoricul – poporul român se afla într-un moment de răscruce al existenței sale, trebuind „ori să dispărem [...] ori să devenim, cu orice risc, noi înșine” (*Ibidem*, p. 105). Se impunea cu stringență desăvârșirea unității de stat a României, nobilă cauză pentru înfăptuirea căreia avea să acționeze N. Iorga. Marele nostru istoric s-a angajat în luptă cu convingerea fermă că unirea politică a tuturor românilor nu mai constituia, atunci, „nici o amintire așa de veche ca Traian, nici un vis așa de depărtat și nereal cum sunt cele mai multe dintre visuri, și nu este nici o teorie de drept [...] ci devine o necesitate intimă, fundamentală a nației noastre” (vezi *Dezvoltarea ideii unității politice a Românilor*, București, 1915, p. 88). În acest context, zorile veacului al XX-lea îl află pe istoric ca militant hotărât – prin faptă, cuvânt și scris – pe frontul luptei pentru Unirea cea Mare.

Credincios idealului unității de stat, N. Iorga a străbătut pământul românesc „de la un capăt la altul”. Pelerinajul în toate provinciile nelibere ale românilor a fost înfățișat în memorabile pagini de călătorie, din care se desprinde o impresionantă mărturie a trăinicieii unui ideal comun. Concomitent, cărturarul și patriotul a îndrumat sau a colaborat la numeroase ziare și reviste politice sau culturale, fără a pierde nici un moment din vedere să revendice unirea politică a tuturor românilor. O dată deosebit de importantă în activitatea lui N. Iorga a marcat-o anul 1906, când a început să editeze revista „Neamul Românesc”, în care și propunea să vorbească despre „lucrurile cele mai mari ale neamului meu, despre nevoile lui adânci, despre suferințele lui vechi și sfinte, despre țintele lui înalte și grele de atins” (an. I, nr.1 din 10. 05. 1906, p. 2). Revista, devenită ulterior cotidian, a fost destinată dintru bun început propagării idealului național, iar paginile ei au fost puse la dispoziția românilor neliberi.

Ca istoric, N. Iorga a avut posibilitatea să se convingă, în urma unor ample și aprofundate studii asupra trecutului tuturor țărilor române, de „lunga desfășurare a unei existențe naționale” (cf. *O viață de om... II*, p. 7). Era, deci, natural ca în monografiile sale sau în operele de sinteză întocmite, care au rămas până astăzi un titlu de glorie pentru istoriografia română, Iorga să tindă a cuprinde trecutul comun al românilor. Străduințele lui în acest sens au fost în mod strălucit încununat în anul 1905, când a publicat în Germania, într-o colecție celebră, o istorie a tuturor românilor. Țelul urmărit prin tipărirea acestei sinteze – avea să explice Iorga în Parlament, în 1908 – a fost de a populariza „oarecum în mintea cetitorilor acel gând al României unite pe care îl avem fiecare dintre noi în minte astăzi” (cf. *Discursuri parlamentare*, II, București, 1939, p. 183). Eforturile istoricului de a cuprinde trecutul comun al românilor s-au îmbinat cu investigațiile sistematice de pe urma cărora au rezultat numeroase lucrări privind evoluția provinciilor nelibere.

Dacă, după cum s-a arătat, debutul lui N. Iorga pe arena vieții publice românești s-a produs în 1899, atunci de-abia în 1906 savantul a fost prins cu adevărat în vâltoarea luptelor politice. În acel an, el a pus bazele „Frăției bunilor români”, societate cu înalte scopuri naționale, sociale și morale. În 1907,

în cursul mării răscoale a țăranilor, N. Iorga s-a aflat printre intelectualii marcanți ai timpului care s-au situat necondiționat de partea celor răzvrățiți. Întreaga simpatie și compasiune a istoricului s-au îndreptat atunci asupra maselor rurale, care alcătuiau imensa majoritate a populației României. Istoricul a insistat pentru a li se acorda țăranilor pământ și drepturi politice. El a căpătat convingerea că idealul național era greu de atins, dacă nu chiar devenea imposibil, fără soluționarea grabnică a problemei agrare. În Parlamentul țării, Iorga a afirmat fără șovăire că nici un fel de speranțe nu puteau fi legate de atragerea țăranimii la lupta armată pentru făurirea unității de stat atâta timp cât ea era lăsată să se zbată în mizerie și în întuneric (vezi *În era „Reformelor”*, București, 1909, p. 60). După înecarea în sânge a răscoalei, istoricul a rămas alături de masele țărănești. În Parlamentul reunit după răscoală, Iorga a fost ales deputat de Iași. Prima lui victorie parlamentară s-a datorat, deopotrivă, prestigiului câștigat ca apărător al drepturilor țăranimii și ca militant pe tărâmul cauzei naționale. Prin întreaga sa activitate ulterioară, N. Iorga a justificat speranțele puse în el de opinia publică românească. Din iunie 1907, el și-a intensificat activitatea în cadrul „Ligii culturale pentru unitatea tuturor românilor”, în al cărei comitet central a fost ales pentru ca, în 1908, să fie desemnat secretar general. Tot atunci a inițiat cursurile „Universității populare” de la Vălenii de Munte, iar în 1910, la crearea partidului naționalist-democrat, a insistat să se înscrie la primul punct din program prevederea ca politica externă oficială a statului român să se bazeze în viitor pe „conștiința unității neamului și a intereselor lui solidare în toate privințele”. (Biblioteca Academiei, *Arhiva N. Iorga*, vol. 271).

În preajma conflagrației mondiale dintre 1914 și 1918, dar mai ales în anii dificili ai neutralității României (1914–1916), acțiunile istoricului pentru înrolarea țării în „războiul unității naționale” au prezentat o deosebită semnificație, fiind în cele din urmă triumfătoare. După ce la 15/28 august 1916 România se înregimentase în tabăra Antantei împotriva Puterilor Centrale, iar trupele române eliberaseră pe cei dintâi dintre frații din Transilvania, N. Iorga într-un remarcabil editorial (*Ceasul...*, în

„Neamul Românesc” din 21. 08. 1916) consemna: **„A fost un ceas pe care-l așteptăm de peste două veacuri, pentru care am trăit întreaga noastră viață națională, pentru care am muncit și am scris, am luptat și am gândit. A sosit ceasul în care cerem și noi lumii, cinstit, cu arma în mână, cu jertfa a tot ce avem, ceia ce alte națiuni, mai fericite, au de atâtea vreme, unele fără să fi vărsat o picătură de sânge pentru aceasta: dreptul de a trăi pentru noi...”**

Este cunoscută evoluția ulterioară a evenimentelor. Neajutate la timp și eficace de puterile Antantei, slab dotate din punct de vedere tehnic și inferioare ca număr, trupele române fură silit, după succesele atât de promițătoare de la început, să se retragă în fața contraofensivei declanșate de Puterile Centrale și aliații lor. Rând pe rând, regiunile tocmai eliberate din Transilvania, apoi Oltenia, Muntenia și Dobrogea, căzură în mâinile ocupanților străini. Oficialitățile române, trupele și o bună parte a populației se retraseră în Moldova, care deveni nucleul rezistenței naționale și al reîmplinirii României. N. Iorga s-a aflat, de asemenea, între cei plecați în pribegie, stabilindu-se la Iași, unde activitatea sa pentru susținerea efortului de război al României – de deznodământul căruia depindea indiscutabil tot viitorul țării, inclusiv realizarea unității naționale depline – a fost întru totul remarcabilă, cu urmări unanim apreciate ca fiind binefăcătoare pentru țară și neam.

În vechea capitală a Moldovei, cu începere de la 29 noiembrie/12 decembrie 1916, istoricul a continuat editarea „Neamului Românesc”, care s-a impus curând drept „organul de căpetenie” al rezistenței românești pe tot cursul campaniei militare din 1916–1918. În momentele de grea cumpănă de la sfârșitul anului 1916, N. Iorga – dând glas hotărârii întregului popor român – a proclamat în Parlament lozinca „rezistenței până la capăt”. Într-o ședință istorică a Camerei reunite la Iași, în sala Teatrului Național, el a pronunțat, într-o atmosferă de puternic entuziasm patriotic, inegalabilul discurs din 14/27 decembrie 1916. Nici când în cursul evenimentelor dintre 1916 și 1918 nu au fost expuse în cuvinte mai vibrante, mai simple și, totuși, mai convingătoare, decizia fermă a României libere de a se opune triumfătorilor de moment, până la atingerea țelului pentru care a intrat în luptă: **„...Oriunde am fi, oricum am fi, suntem hotărâți să mergem până la capăt, în credința că nu se poate, cu nici un chip, ca, și înaintea celei mai sălbatice forțe organizate, să piară drepturile unui popor de a trăi pe pământul în care nu este un fir de țarină care să nu fie acoperit de cel mai nobil sânge”**. Soldații români – a opinat oratorul – fuseseră numai momentan „copleșiți de număr”, însă, aida oștenilor de pe vremurile lui Ștefan cel Mare, ei stăteau „gata [...] să se întoarcă asupra biruitorilor”, pentru a câștiga „dreptul nostru întreg. Pentru atât, și pentru nimic mai mult, nu” (N. Iorga, *Pentru întregirea Neamului...*, București, 1925, p. 234). Și, încrezător în faptul că armata noastră, care reprezenta „un popor întreg”, va repurta victoria finală, singura care contează, oratorul, într-o clipă de genială inspirație, a încheiat în aclamațiile asistenței amintind cuvintele rostite cu câteva secole mai devreme, de către Petru Rareș, într-o situație similară, și anume că **„vom fi iarăși ce am fost, și mai mult decât atât”** (*Ibidem*, p. 240).

Prezicerea marelui savant și patriot părea să se împlinească, odată cu strălucita „revanșă” militară realizată de trupele române în detrimentul celor inamice, în vara anului 1917, la Mărăști, Mărășești și Oituz. Din nefericire, succesele obținute nu au putut fi fructificate. În urma retragerii armatelor rusești de pe frontul din Moldova, trupele române s-au aflat dintr-odată față în față cu un inamic care copleșea sub raportul numeric și al tehnicii de luptă. Frontul nemaiputând fi menținut mult timp, România se văzu silită, în decembrie 1917, să consimtă la încheierea unui armistițiu, iar apoi, în februarie

1918, să înceapă negocierile de pace separată cu Puterile Centrale. Această evoluție a faptelor părea să indice că războiul României se soldase cu un eșec total. Dezamăgirea a cuprins pe mulți, numărul celor care mai credeau în izbândă micșorându-se necontenit. Pe deplin convins că desfășurarea evenimentelor „a rezultat [...] dintr-o hotărâre care n-a pornit de la noi”, N. Iorga, încrezător în destinele neamului, a găsit prilejul să întărească acea „credință – științifică am zice – că românii [...] n-au mai puțin decât alte neamuri dreptul de a forma, din toate elementele lor risipite, un singur Stat, prin care să poată da în sfârșit lumii, după o așteptare de atâtea veacuri, tot.”

În zilele grele ce se anunțau pentru români la începutul anului 1918, ziarul „Neamul Românesc” a continuat să se bucure de o largă audiență în rândurile opiniei publice. Motivul nu este greu de explicat, căci cititorii întâlneau în paginile ziarelor – așa după cum îi comunica lui Iorga un corespondent, la 6-19 martie 1918 – încurajări ce dovedeau „cea mai curată înțelegere” a faptelor zilei (*Arhiva N. Iorga*, vol. 276). Meritul publicației, a cărei orientare continua să fie imprimată exclusiv de istoric, a fost deosebit prin încrederea ce și-a propus și a reușit s-o consolideze în rândurile opiniei publice în triumful final al cauzei României. Verbul profesorului a excelat în strălucitele sale articole de fond, mereu actuale și la obiect, care continuau să apară cu aceeași regularitate zilnică, în fruntea „Neamului Românesc”. Cenzura, care s-a înăsprit permanent în cursul anului 1918, nu a reușit, în afară de cazurile când radia integral textul articolelor, admițând însă semnătura (vezi „Neamul Românesc”, din 11.09.1918, p.1), să atenueze înțelesul adânc al rândurilor izvorâte de sub pana istoricului, care privea departe.

Astfel, el a dezvăluit sensul negocierilor preliminare de pace, semnalând din timp că germanii urmăreau să facă o Românie „ciopârțită și exploatată cu tratat” (*Negocieri*, în „Neamul Românesc” din 21.02.1918, p.1), neomițând însă să specifice că de multe ori „istoria are reveniri, și ele pedepsesc grozav” (*Ibidem*). Cu alt prilej, N. Iorga a avertizat că vor urma vremuri grele, „cum nici nu le-am știut” (*Spre conștiința națională*, „Neamul Românesc” din 6.03.1918, p.1). Paradoxal, dar istoricul le afla acestora un rost, căci – tâlcuia el – „numai din robiile acestea babiloniene se ridică, nebiruită, conștiința națională a unui popor”. (*Ibidem*). Tratatul de pace de la București impus României în mai 1918 nu l-a acceptat în nici un fel și, apreciindu-l doar ca „un moment în dezvoltarea marelui război”, l-a categorisit ca atare: „El nu încheie un conflict provocat de România singură [...] și în el nu se întrupează raporturi de forțe permanente [...]”. Istoria, când va fi făcut un pas mai departe în logica ei nebiruită, îl va și aprecia...” (cf. „Neamul Românesc” din 26.04.1918, p.1).

După încheierea păcii separate, activitatea lui N. Iorga la Iași s-a desfășurat în condiții tot mai grele. Trecut pe „listele de proscricție” ale învingătorilor de moment, istoricul a scăpat de a fi fost expulzat din Moldova numai în urma intervenției alegătorilor săi din jud. Prahova pe lângă premierul Al. Marghiloman. La un moment dat guvernul a intenționat să suspende apariția „Neamului Românesc”, preferând apoi să înăsprească cenzura. În consecință, ziarul va apare timp de mai multe luni „forfecat de cenzură”, cu numeroase „locuri albe”. Într-un rând însuși N. Iorga s-a gândit să înceteze editarea ziarului, ori să-l transforme într-o publicație culturală. Conștient însă de utilitatea „Neamului Românesc”, nu a renunțat la tipărirea lui și, în articolele publicate, a căutat să ascundă, „măcar în aparență, ce aveam să spun, supt tot felul de artificii” (*O viață de om...*, II, p.298). Această situație s-a prelungit până în toamna anului 1918, când România a repudiat tratatul de pace cu Centralii și a reintrat în război alături de Antantă. În acele clipe, istoricul, în același gând cu întreaga națiune, a lansat singurul apel adecvat momentului: „La arme!” (cf. „Neamul

Românesc” din 30.10.1918).

În zilele ce au urmat, prin voința unanimă și liber exprimată a maselor populare, s-a realizat desăvârșirea unității de stat a românilor. La aflarea hotărârilor adunărilor de la Chișinău și de la Alba Iulia, N. Iorga anunța – cu nestăvilită bucurie – consumarea „cele mai mare fapte din toată viața neamului nostru.”

După 1 Decembrie 1918, eforturile lui N. Iorga s-au concentrat, în absolut toate domeniile de manifestare a personalității sale excepționale (istoriografie, publicistică, politică, literatură etc.), în direcția consolidării Marii Uniri. Ca președinte al „Ligii Culturale” ori ca istoric, ca premier al României ori ca profesor, ca parlamentar, gazetar, consilier regal, ori ca adversar declarat al hitlerismului, „Gărzii de fier” și politicii revizioniste, el a afirmat răspicat drepturile sacre ale poporului și patriei sale, chemate să trăiască în deplină pace, unitate și independență națională, cu respectarea integrității teritoriale. Acest crez, N. Iorga l-a afirmat consecvent după anul 1918, atât în perioada de după desăvârșirea idealului național, cât și la începutul celui de-al doilea război mondial, când s-a pronunțat împotriva oricărei cedări teritoriale sau atingeri a suveranității naționale impuse României de către Reichul hitlerist sau oricare dintre aliații săi de moment.

Aidoma altor străluciți antemergători, precum Miron Costin sau stolnicul Constantin Cantacuzino, N. Iorga a plătit cu viața pentru atitudinea sa curajoasă, păstrând însă ferm convingerea chintesențiată într-una din cugetările sale din tinerețe: „În cetatea dreptății tale poți fi ucis; învins însă,

nu”. Iar gândurile în privința rostului Marii Uniri din 1918 i-a fost dat lui N. Iorga să le expună – cel mai bine – în calitatea-i de președinte al Adunării Deputaților care, la 29 decembrie 1919, concomitent cu Senatul, a adoptat în unanimitate legile ce sancționau unirea tuturor provinciilor istorice cu România.

Atunci, în ovațiile asistenței, marele istoric, dovedind o inspirație cel puțin egală cu aceea din momentele pronunțării memorabilului discurs al „rezistenței până la capăt”, ale cărei preziceri se împliniseră întocmai, a declarat: „...**Ca președinte al ei și ca unul din reprezentanții acestei României între Carpați și Dunăre, care a purtat șase sute de ani prin cele mai mari primejdii, odată cu steagul românesc, soarta însăși a neamului întreg, în numele României mutilate de ieri, care strângea în inima ei rănită atâta din jalea și nădejdea ținuturilor înstrăinate, în numele României care a plâns cu frații pierduți și a nădăjduit cu ei, și în care n-a fost om cinstit care să nu păstreze în sfânta sfintelor a sufletului său dorul desăvârșitei uniri naționale și hotărârea de a ne jertfi toți pentru aceasta, simt negrăita fericire de a putea face în numele dv. Tuturor acest legământ solemn pentru viitorul neamului, în sfârșit și pentru vecie unit: România unită o avem, o vom apăra și o vom întregi**” (vezi *Discursuri parlamentare*, II, p. 10-11; Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, vol. 3, București, f.a. pp. 536-537).

„Cronica”. Iași, XIII, nr. 36 (658), vineri, 8 septembrie 1978, pp. 1-3; nr. 38 (660), vineri, 22 septembrie 1978, pp. 1-3.

Inedit

PRIMUL RĂZBOI MONDIAL. O FOTOGRAFIE TRAGICĂ

Armatele germane ajungând în Județul Ilfov, rechiziționează clopotele bisericilor de prin sate, pentru a le topi și face din ele tunuri...

Iată-le înșiruite într-o curte din comuna Dascălu-Creața (Vărăști). Ofițerul neamț este asistat de primarul, preotul și învățătorul satului și alte două notabilități locale.

Arhiva Ioan M. Dimoftache (1928-2010), București.

Unirea Basarabiei - voia lui Dumnezeu

Istoria lumii rar ne poate arăta un caz mai grăitor ca Unirea Basarabiei cu țara mamă, din care să se vadă mai bine cum Cel-de-Sus - mai mult decât oamenii - dirige soarta popoarelor.

București, Aprilie 1928

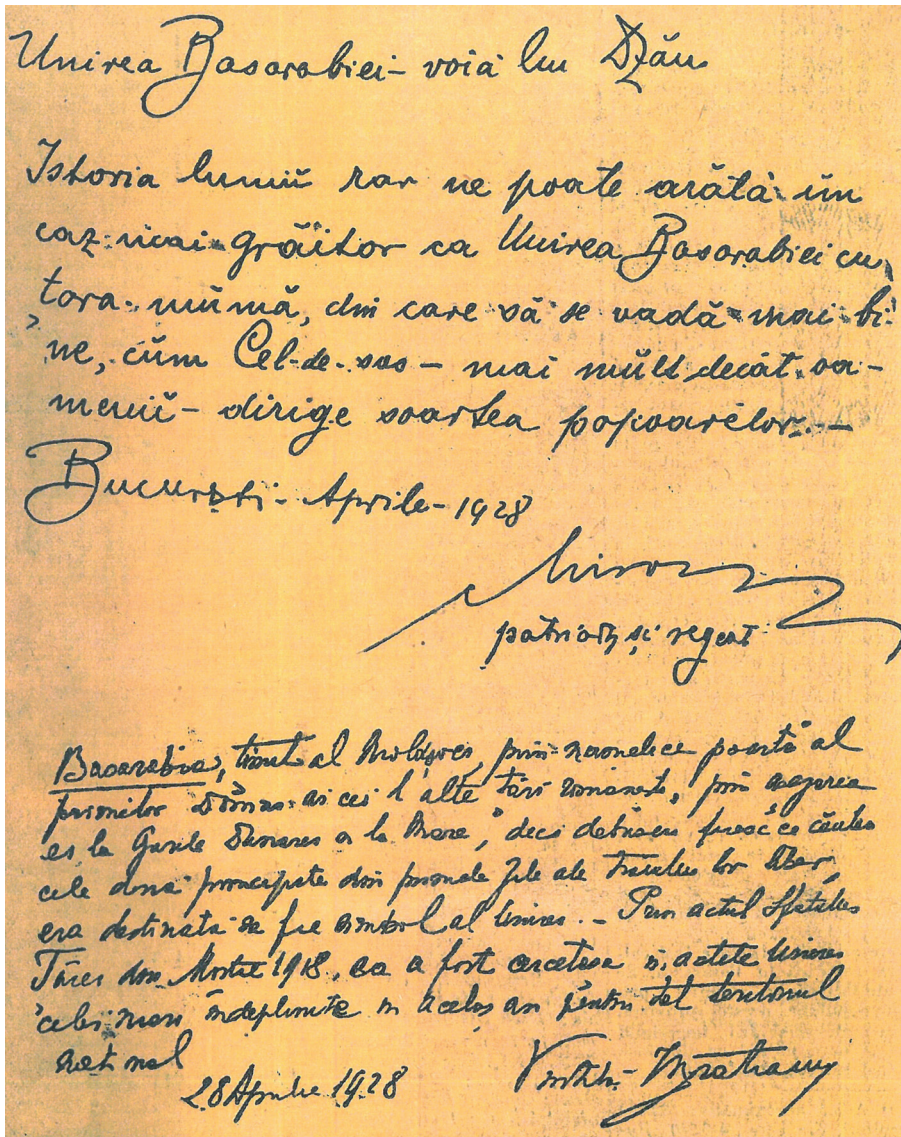
Miron Cristea,
Patriarh și regent

*

Basarabia, ținut al Moldovei, prin numele ce poartă al primilor Domni ai cei l'alte țări românești, prin așezarea ei la Gurile Dunării și la Mare, deci de bușeu firesc ce căutau cele două principate din primele zile ale traiului lor liber, era destinată să fie simbol al Unirii. Prin actul Sfatului Țării din Martie 1918, ea a fost cercetașă și actele Unirii celei mari îndeplinite în acelaș an pentru tot teritoriul național.

28 Aprilie 1928

Vintilă I. Brătianu,
președintele Consiliului de miniștri

Anul XLVI Nr. 99 **12** Pagini

AA-EVA C.D. ZILBERT

EXEMPLARUL: în țară 3 lei în străinătate 6 lei **12** Pagini

UNIVERSUL

CELE DIN URMA STIRI DIN LUMEA ÎNTREGĂ

TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE

Redacția și Administrația: București, str. Brezoianu, 11

Administrația 313/71 Secret. Bucl de Redacți 356/43 Redacția: Coresp. cu provincia 301/98 - 335/31

Luni 30 Aprilie 1928

AA-EVA C.D. ZILBERT

ABONAMENTE

IN ȚARA - STRAÎN.

Lei 250 3 Luni 450

" 350 6 " 850

" 750/2 " 1700

Pe lună 50 lei

Director: STELIAN POPESCU

1918-1928

— Trăiască Basarabia unită pentru totdeauna cu România! —

Urmărind realizarea visului de a sălăpăni Constantinopolul și strălucirea țării Rusei, dela Ecaterina a II-a, au profitat de sibișciunea celor două principate românești, ca și de decadența imperiului otoman, spre a pune stăpânire pe țările române.

În anul 1806, se întocmise proiectul criminal la Să. Petersburg privitor la Incorporarea principatelor române la imperiul rusesc.

Un început de execuție al acestui proiect s'a făcut în 1809 prin ocuparea țărilor române de către armatele ruse.

PLIN JUSTIFICATA* și de sarcina populațiunea Basarabiei și-a manifestat dorința de a vedea această provincie uniă cu patria mamă, înscelă pârși contractante REGUNSC DE PLINA SUVERANITATE A ROMÂNIEI ASUPRA ACESTUI TERITORIU.

Tratatul dela Paris din 1858 a fost apăt ratificat de Franța, Marea Britanie și Italia.

Au trecut șecce ani dela actul istoric al unirii, săvârșit în timpul domniei glorioase și înțelepte a marșalului reșed. Ferdinand I. Nimeni nu va uita că cea d'întâi provincie românească, care s'a alipit de patria

Dela Unirea Basarabiei condiționată, la Unirea fără condiții

de ION INCULEȚ

Era în ziua de 23 Martie 1918. La ora 11, am fost invitați la consiliul de miniștri în Iași. Președ. Marghiloman. De față țai fantaziști: Arșina, generalul Hârșcu, Ghila-Comanăștii, Mitilicuș, Garofilă, Meissner, Șuliescu-Din parca Republicii Moldovenești-Cingurescu, Hârșcu și eu.

Imediat, pe neșteptate pentru noi, Marghiloman pune chestiunea Unirii Basarabiei. Așteptă răspunsul nostru. Halpa luând cuvântul primului, se declară imediat pentru Unirea Ciomureștan. Face a

parține și el poporului cel, care se ține sub o dominație une străină lupând acuma pentru a se elibera. America s'aprijină eliberarea popoarelor. Ne sa s'aprijina și pe noi.

Am exprimat adănci mulțumiri d-în Vopșca-Ion și șecce sufletul, înțărind-mă în dorința mea ca rezerva mea primă să fie spulberată.

Ultimele l'am vazut pe scumpul nostru președ. Saint-Aulaire.

Obosit cu gândurile abuciumate ascune după ochii d'înși. Era una înscelă. Ma

„Universul” din 30 aprilie 1928, pagină dedicată aniversării a 10 ani de la Marea Unire.

Sterian PRICOPE

GEORGE CORNEA, MEMORIALISTUL BÂRLĂDEAN AL RĂZBOIULUI DE REÎNTREGIRE NAȚIONALĂ

În galeria scriitorilor care au lăsat posterității pagini despre epopeea fâuririi României Mari, o figură aparte a fost bârlădeanul Gheorghe I. N. Popa. Uitat, pe nedrept, astăzi, el a scris volumul de povestiri *Simfonia morții* și romanul *Nebunia lumii*, inspirate de experiențele proprii trăite în timpul primei conflagrații mondiale.

Data nașterii sale este incertă, dar cea mai sigură sursă pare a fi *Anuarul ofițerilor activi ai Armatei Române pe anul 1923/1924*, unde este înscris ca fiind născut la Bârlad, pe data de 20 mai 1893. Elev (student?) fiind, a fost mobilizat ca soldat pe 30 octombrie 1914, a devenit elev ofițer pe 1 aprilie 1915 și a fost înaintat sublocotenent pe 1 iulie 1916, după absolvirea școlii de ofițeri de pe lângă Regimentul 22 Infanterie de la Târgoviște. Avea să participe la toată campania de război, în luptele de la Turtucaia, Topraisar, Jiu, Brașov, Rucăr, Argeș, Mărăști, Mărășești și Oituz, apoi, în 1919, la campania din Transilvania și Ungaria, fiind rănit de două ori, avansat și decorat cu mai multe ordine și medalii.

Debutul său literar s-a produs în anul 1919, sub pseudonimul George Cornea, în revista *Sburătorul*, cu povestea de front *Nenea Iancu Ghermănescu*, urmată de *Lupta dela Podul Jiului*, *Spionul ș.a.*, adunate apoi în volumul intitulat *Simfonia morții*, premiat prin tipărire, în 1920, de către Editura Cartea Românească. Volumul cuprinde relatări ale unor lupte, evocări de camarazi, dar și fapte eroice petrecute în anii marelui război. Dimensiunea narativă, de factură expresionistă, este una mai degrabă socială, în care, de cele mai multe ori, în prim plan apar oameni obișnuiți, soldați sau civili, ceea ce îi conferă impresia de autenticitate. Povestile sale reconstituie atmosfera de tensiune extremă, paroxistică a stării de tranșee, bârlădeanul anticipând astfel formula de succes din *Pe frontul de Vest nimic nou*, de E.M.Remarque. De asemenea, scriitorul ofițer a colaborat, în aceeași perioadă, cu texte interesante și la magazinul ilustrat lunar *Lectura pentru toți*, apărut sub direcțiunea lui Eugen Lovinescu.

Avansat căpitan la încheierea războiului, George Cornea a rămas ofițer activ la Depozitul central de muniții din București, publicându-și însă, în anul 1924, a doua carte, o amplă nuvelă intitulată *Nebunia Lumii*. Prezentând atrocitățile ambelor tabere din timpul războiului dus în Transilvania și Ungaria ca un memento despre absurdul și tragismul conflictelor militare, cartea are și un pretext romantic, o idilă între un ofițer român și fiica unui conte maghiar, care se sfârșește tragic, ceea ce o face un veritabil roman de dragoste. Deși critica literară nu a reținut creația sa ca fiind una importantă, totuși, *Nebunia lumii* se evidențiază în romanul românesc inspirat de primul război mondial, fiind apreciat de Perpessicius ca „una din întâile lui izbânzii”!

Polemizând cu Liviu Rebreanu, pe care l-a acuzat că i-ar fi plagiat una din scrieri (ar fi fost vorba chiar despre executarea lui Emil Rebreanu, subiectul din *Pădurea Spânzuraților!*), și caricaturizat și chiar acuzat de impostură de către unii dintre contemporanii săi, George Cornea, personaj incomod și agresiv verbal din cauza nervilor tulburați de război, s-a sinucis cu un glonte de revolver, în incinta Spitalului Militar, în anul 1925. Mai scrisese o piesă de teatru în trei acte (*Două forțe*) și avea în lucru un nou roman, din care revista *Rampa* îi publicase un fragment.

Prezentat de G.G. Ursu și George Nedelea în primul volum al *Antologiei scriitorilor bârlădeni*, George Cornea a fost subiectul

unui amplu studiu realizat de către Victor Durnea, studiu din care un fragment, intitulat *O figură din insectarul lui E. Lovinescu*, a fost publicat în numărul 49/2003 al *României Literare*. Deși, postum, scrierile sale au primit aprecieri (Gala Galaction, Gheorghe Cardaș, Doina Curticăpeanu ș.a.), opera lui George Cornea a rămas necunoscută publicului larg, nefiindu-i reeditată. Iată de ce, în an centenar, considerăm oportun să-l restituim memoriei Bârladului și de aceea, dincolo de aceste modeste rânduri evocatoare, îi publicăm povestirea *Lupta dela Podul Jiului*, așa după cum a apărut în revista *Sburătorul*, din data de 20 decembrie 1919.

GEORGE CORNEA

Lupta dela Podul Jiului

În timpul luptelor dela Jiu, un gol destul de considerabil se produsese între un regiment ce lupta la Bumbesti și altul dela flancul stâng al trupelor noastre.

Neavând cine li se opune în cale, o coloană de Nemți, crezând că Românii au fugit, trecu prin acest gol și o luă spre Tg.-Jiu, înaintând prin miriște și coceni de porumb tăiați. Avea siguranță în marș înainte și număra cam o mie cinci sute de soldați și câteva mitraliere. Țăranii de pe câmp, cari încărcau hlujani prin căruțe, îi priviau cu mirare, ducând mâna strașină la ochi, neînțelegând ce fel de oaste o fi asta, pe cari ei nu o mai văzuseră.

- „Moș Toadere! strigă un om șchiop, tăind niște lemne lângă un bordei”, „ia te uită ce de soldați cu ceaune în cap! Țștia nu-s de ai noștri!”

Un moșneag eși din bordei, căscând gura la infanteria nemțească.

- „Mă, ăștia's Moscali; au venit să ne dea ajutor; așa spunea Popa și notarul eri la bangă. N'ai auzit cum trăgeau cu tunurile as'noapte?”

- „Uite că vin doi încoa; dumneata știi o țără de rusească; înțelege-te cu ei !”

Doi soldați se apropiară de bordeiu; unul din ei ceru „Wasser” iar altul o rupse pe românește: „Vin este ? Vin trebuie la noi”.

- „Vin?” întrebă românul nedumerit. „Vin este la via de colo”, le arătă cu mâna un gard de spini încotro apucase tot detașamentul.

Soldații se depărțară, lăsând pe oameni într'o nedumerire adâncă.

- „Mă, ăștia nu sunt Ruși că graiul lor e altfel. Țștia sunt Nemți, că și ei beau până se tăvălesc în noroi. Ți aduci aminte de mecanicu boerului cum se afuma în fiecare zi?” spuse gânditor moșneagul.

- „Nemți?” strigă omul.

- „Da! Nemți!” dete din cap bătrânul.

Până să termine vorba, șchiopul o luă la goană zicându-i: „Mă duc în oraș să vestesc poliția”. Se îndreptă spre podul Jiului, pe când unchiașul strigă după el: «Stai, bre omule, că merg și eu !»; dar tovarășul lui cu toate că avea un picior strâmb, se făcu din

ce în ce mai mic până dispăru în zare.

Ajungând în oraș, se duse deadreptul la poliție unde un subcomisar de serviciu dormea cu capul pe biurou.

- „Nemții, Domnule Comisar!”, găfâi omul trântind ușa de perete.

- „Ha! ce? strigă acesta sărind drept în picioare, complet trezit din somnul care-l biruise.

- „Nemții! Vin Nemții! sunt pe la via lui Dănăricu unde au spart crama și s’au pus pe băut!”.

- „Tii ! Ce spui Domle?!” strigă speriat omul forței publice, trântind capelul pe ceafă; eși cu sabia în mână și se îndreptă spre cazarma Regimentului 58 unde se găsea o companie de milițieni. Pe drum dădu de știre la toate mahalalele, făcând femeilor de vorbă. Ele se adunară pe la porți, sfātuindu-se cu mâna la gură; congresul fu scurt, căci hotărâră să iasă înaintea Nemților la pod.

Bărbații începură să scoțoască cu înfrigurare podurile caselor. Toate puștile de vânat, arme care se încărcău pe țeava și care speriau hoții pe vremea strugurilor, sistemuri 79, Martini, cu cocoș, revolvere cu butoiașe, fură scoase de prin ungherile podurilor, împreună cu cutiile de lemn sau de tinichea, în care țineau cartușele și cu toți se îndreptară spre grădina publică. Dela colțul străzii din spre cazarmă apărură milițienii «pas alergător» cu un sergent major cărunț și cu comisarul în cap.

«Toată lumea la pod! la pod!» răsunară strigătele bărbaților și al femeilor, cari în urletele câinilor și țipetele copiilor, alergău de zor spre podul de peste Jiu. Vre-o patru cercetași cu arme «Manlicher» și cu buzunarele pline de cartușe, măreau vuetul, fluerând din țignale de răsuna orașul.

Sergentul major comandă «încărcarea» din mers, dar milițienii își încărcară armele «Weterly» și «Martini», oprindu-se liniștiți și punând baioneta. De după un colț de stradă apăru șeful gării cu o armă în spate.

„Păgânii, Domnule Șef!” țipă comisarul găfâind de oboseală.

Ajunseră ia malul Jiului lângă pod. „Uite-i!”, strigă deodată omul care adusese vestea, arătând spre vârful dealului o pânză de patrulare care venea spre pod.

- „Compania în tiraliori!” - comandă după vremea veche «majurul», dându-și capelul pe ceafă.

- „Fă femeilor, voi sa faceți pe *brancardirii*; uite la sergentul Florică tifon și tentură de iod” hotărî el ordinea de bătae. „Care nu are treabă cară „*amoniție*” din lăzile dela magazia gării”.

Restul de oameni se lungiră pe burtă alătura de milițieni formând pe malul Jiului un lanț lung de aproape o mie de metri, pe care-l împărțiră în trei părți: una o comanda sergentul major, una comisarul și cealaltă șeful de gară. Fără nici un ordin, mulțimea soldaților de operetă deschise focul contrapatrulor cari se apropiaseră de pod. Patrurile le răspunseră, dar zadarnic, căci oamenii erau bine adăpostiți după mal.

Coloana Nemțească se desfășură imediat și mitralierele începură să bătăe gloanțele pe deasupra capetelor cetățenilor din Tg.-Jiu. Femeile transformate în „brancardiri” la picioarele podului, așteptau răniții iar altele, cu poalele pline de cartușe mergeau până la trăgători. Focul se înteti. Civili și milițienii îndreptară împușcături aprige pe pod, unde inamicul reușise să calce. Nemții răniți își pierdeau echilibrul căzând în apă sau lungindu-se jos, împedcând trecerea celorlalți. Câțiva milițieni fură răniți. O femeie improvizată în „brancardir” fu lovită de două gloanțe în omoplat, sfărâmându-i-l.

- „Nu vă lăsați mă!” se auzi vocea Comisarului, ca la alegeri: Dar Nemții reușesc cu pierderi zdravene să treacă podul și să pue pe goană pe milițieni și pe civilii, cari isprăviseră gloanțele armelor lor ciudate.

Bieții oameni rezistaseră vre-o 4 ceasuri; era peste puterile omenești să lupte cu o armată organizată și cu mult mai numeroasă. Din dreptul grădinei Publice se iviră câteva sute de trăgători, cari strigând „Ura” săriră cu baionetele contra

vrăjmașului. Comisarul agitându-și capelul cu tresă în aer, ridicând sabia în sus, strigă „Pe ei mă!” și mulțimea porni din nou spre inamic cu strigăte disperate.

Nemții, uluiți de acest neașteptat ajutor și crezând pe comisar vr’un general, o rupseră la goană pe podul care răsuna sub tropăiturile lor.

- „Nu vă lăsați fraților!” țipă majurul către milițieni. Tocmai atunci debarca în gară infanteria venită în ajutorul armatei de front dela Bumbesti. Soldații se luară în goană după Nemții, care alergău cu disperare, împrăștiindu-se în tot câmpul. Mulți din ei cădeau pe jos și nu se mai sculau, apucați de spaima morții.

- „Uite mă Trică!” zise comisarul către un milițian, luând de guler un soldat german, „ăsta e beat ca un porc, d’ăia veneau ca nebunii spre noi”.

*

Presiunea dela flancul drept al inamicului continua cu toată furia. Soldații noștri săriră din nou la atac susținuți de artilerie, trec prin focurile de mitraliere și iau în baionetă pe trăgătorii cari se încăpățânau să reziste pe poziție. Linia germană se risipește și retragerea începe. Românii nu le dă răgaz si fuga se întinde și la unitățile cari luptau cu armata dinspre Tg.-Jiu.

Tocmai atunci trăgătorii unui regiment de-al nostru văzură cu mirare la aripa lor dreaptă, o mulțime de Nemți, fugind într’o dezordine cumplită fără arme și ofițeri. Era detașamentul ce se retrăgea în goană, urmărit de milițienii din Tg.-Jiu.

Trei zile în urmă divizia 11 bavareză numită „divizia sburătoare”, „sburase” pe lumea cealaltă sdrobită complet de divizia 11-a Românească.

GHEORGHE VRABIE: BÂRLADUL CULTURAL

Laudatio

„D-l Gh.Vrabie, un tânăr profesor secundar, a dat la iveală nu de mult un document și serios studiu de istorie culturală regională, intitulat *Bârladul cultural*; ...o carte făcută după o muncă frumoasă, închinată obținerii datelor și documentelor și expusă cu sistem. «Bârladul cultural» așa cum ni-l prezintă d-sa poate fi un singur punct de plecare pentru cercetătorul viitor.”

Dragoș Vrânceanu, *Curentul*, 29 Aprilie 1938.

„Iarăși o carte care a început să se bucure de buna primire meritată este această monografie a culturii din vechiul oraș al Moldovei de jos.... Cartea *Bârladul Cultural* nu e numai o carte de știință ci și o lecție de etică – fără să vrea.”

Ovidiu Papadima, *Gândire*, Maiu 1938.

„Ceiace te isbește dela început în cartea d-lui Vrabie este sentimentul de nemărginită dragoste, de care autorul este însuflețit pentru Bârlad, acest oraș cu salcâmi și, apoi, documentarea extrem de bogată în tot ce privește problema pe care autorul o pune cu *Bârladul cultural*. Pornită din conștiința că Bârladul a jucat un rol de frunte în istoria culturală și politică a țării noastre din toate vremurile, culminând în ce privește cultura în timpul de dinaintea marelui războiu, cu acea minunată realizare literară, „Făt-Frumos”, cartea d-lui Vrabie e scrisă într-o limbă clară și curgătoare, cu bogate mijloace stilistice, reușind să atragă și să mențină încordată atenția cititorului, care vede trecând pe dinaintea ochilor lui, generație, de generație pe luminătorii, pe purtătorii din mână în mână a faclii culturii...”

Aurel Ivănescu, *Însemnări Ieșene*, 1 Mai 1938.

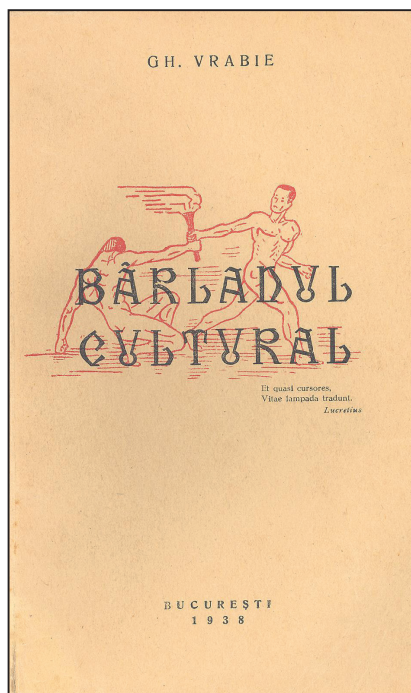
„*Bârladul cultural* e o carte unică. În alcătuirea ei a lucrat omul de adevărată știință. Faptele sunt prezentate într-un cadru de nesdruncinată precizie științifică. În ea, D-l Gh. Vrabie a dat măsura, unuia din cei mai temeinici pregătiți istoriografi literari, dela care așteptăm cu toată încrederea lucrări cari să lumineze tainele trecutului. Așteptăm cât mai curând, istoricul Bârladului, operă la care Domnia-sa lucrează.”

Preot Gr. A. Dumitriu, *Păstorul Tutovei*, Mai 1938

„Deși s'a scris destul de mult despre prețioasa lucrare a tânărului profesor Gh. Vrabie, totuși nu putem rămâne nici noi reci față de strădalnica muncă închinată cercetării unui oraș de veche cultură, de mulți nebănuită. Autorul, scuturând de multă vreme praful hrisoavelor bârlădene, a dat la iveală o întregă atmosferă de muncă spirituală, de neprecupețită jertfă, pe care pionii ei, prea puțin cunoscuți până azi, cu scânteia aprinsă în suflet de ctitorii școalei naționale Gh. Lazăr și Simion Bărnuțiu,

au cimentat-o cu sufletul lor mare, punând o piatră la temelia culturii românești. Lucrarea crește în semnificație, când ne gândim la tinerețea autorului, la munca prestată zi de zi, ani de-arândul, și la neclintita hotărâre de a da culturii românești o carte de serioasă contribuție la cunoașterea trecutului bârlădean...Și autorul a isbutit pe deplin să ducă la bun sfârșit munca pe care presa i-a încununat-o cu unanime elogii, pe drept meritate.”

Iorgu Gane, *Țara Bârsei*, X, Iulie-Dec. 1938

„*Bârladul Cultural*, prezentat de d-l Gheorghe Vrabie, la Premiul Constantinide, nu este numai o monografie în sensul obișnuit, adică o înșirare de date, cât mai precise și exacte, cu privire la vieața culturală a bătrânului târg moldovenesc. Ea este o lucrare, în care, pe lângă aceste date, absolut necesare pentru stabilirea evoluției culturale a Bârladului, se evocă, în forme proeminente care au dat relief și caracter vieții spirituale unui târg din provincie, ajuns, tocmai prin aceasta, să capete o importanță mai deosebită decât multe altele.

Autorul, fiu al Bârladului, ne lămurește, în preliminarele cărții sale, tocmai asupra acestui lucru, în cuvinte cari impresionează prin sinceritatea și prin sentimentalismul de care sunt inspirate.

„S'ar fi spulberat, scrie el, toată dragostea față de orașul la soarele căruia mi-am încălzit inima în anii adolescenței, în care am visat și mi-am făurit atâtea

idealuri, în care am respirat prin toți porii acel moldovenism pe care l-am purtat pe meleaguri îndepărtate, ca și norii la adierea unei boare, dacă, în ceea ce începusem (lucrarea) m'ași fi izbit de altceva, care să mă antreneze într'o muncă, migăloasă și îndelungată, zi de zi, în biblioteca Academiei Române.

Și anume: de acel suflet bogat de vieață spirituală, încheat cu fiecare perioadă, într-un tot de organicitate rară, ca, apoi, acest tot, care formează cultura bârlădeană, să se integreze perfect în marele fenomen al spiritualității românești, spre a se vedea că manifestările culturale ale Bârladului n'au fost simple izbucniri izolate, țâșniri de izvoare, cari să-și irosească apa în sărăcia unei oaze, ci fenomene produse de organica unei culturi.

Perioadele culturale ce se succed dealungul anilor în istoria Bârladului dau impresia unor focuri aprinse pe culmi din ce în ce mai înalte. Iar animatorii lor, de lampadofori antici, cari treceau din mână în mână făclia aprinsă a harului divin... *Et quasi cursores vitae lampada tradunt!*”

Într'adevăr, astfel este făcută cartea, așa frumoasă și de valoroasă, a d-lui Gheorghe Vrabie. După un scurt capitol despre începuturile vieții bârlădene și rolul comercial și

politic, al Bârladului pe vremea vechei Moldove, ca capitală a Țării de jos, urmează un capitol mai larg: „Bârladul ca focar de cultură”, în care, sub titlul de „Tradiționalism cultural”, se face istoricul a) vechei școale bârlădene, dela începuturile sale, modeste și timide, până ce deveni școală publică în Stat; b) fundației boierilor Codreni, Gheorghe Începătorul și Nicolae continuatorul dela „Clasul Codreanului”, până la școala normală de fete; c) contribuției boierilor Epureni, (Manolache C. Epureanu) cu ideologia lui politică și gimnaziul ce-i poartă numele.

Dar capitolul cel mai frumos, cel mai impresionant, și, în același timp, cel mai profund simțit, este acel pe care autorul îl intitulează, pe drept cuvânt, „Mesianism ardelean” și în care se ocupă de personalitățile și activitatea marilor și idealștilor dascăli și profesori, veniți de peste munți și cari, în Bârlad, ca și în alte părți, ale patriei mume, dar cu deosebire în acest Bârlad moldovenesc, au avut un rol capital în organizarea și evoluția învățământului, ca și în viața culturală și spirituală a acestui oraș.

Figurile neuitate pentru acei ce i-au apucat și înscrise cu litere nepieritoare în amintirea urmașilor: 1) acel vestit Ion Popescu, supranumit cu drept cuvânt, Gheorghe Lazăr al Bârladului, care este și va rămâne, pentru toate timpurile, figura reprezentativă cea mai strălucită a apostolilor culturii române, veniți din Ardeal în vechiul Regat, în cursul secolului al XIX-lea, ca să îndeplinească funcțiuni atât de necesare pentru împrejurările de aici, din țară; 2) Solomon Haliță cu revista lui „Gheorghe Lazăr” – ea însăși un simbol, prin numele său, al activității lui și semenilor săi în Bârlad; 3) Stroe Belloescu, acel inimos și neobosit secelean, care, până la adâncile sale bătrânețe și la sfârșitul său tragic, și-a închinat toate puterile sufletesti, toată bogăția minții sale luminate și toată agoniseala vieții sale trudnice și modeste Bârladului său iubit și instituțiilor sale școlare și culturale; 4) ceilalți dascăli bârlădeni, de origine ardeleană, ca Ștefan Neagoe, cunoscut și prin studiile sale de veche literatură românească; cu Simion Mândrescu dela Râpa de Jos, ajuns mai târziu Profesor la Universitatea din București și îndrumător al atâtor acțiuni și manifestațiuni naționale și ca alți cari au trăit și profesat, cu ideile și concepțiile naționale ale unui Simion Bărnuțiu și care-i impregnau cu spiritul și patriotismul lor integral întreaga viață a societății bârlădene din acel timp. Dovadă caracterul ziarelor și societăților întemeiate și susținute de această societate.

Tot așa de important și frumos e capitolul pe care autorul îl consacră figurilor de origină bârlădeană, cari, prin activitatea lor intelectuală și publicistică, s’au încadrat, definitiv și la locuri de onoare, în viața culturală a neamului: Alexandru Vlahuță, C. Hamangiu, Iacob Antonovici și Al. Philippide. Urmează capitolul intitulat: „Tradiționalism literar” în care ni se înfățișează atmosfera literară, cu toate particularitățile ei (reviste, societăți, etc.) a Bârladului dintre 1890-1910. Cunoscuta revistă, atât de apreciată și cetită la timpul său „Făt Frumos”, a lui Emil Gîrleanu și tovarășilor de literatură, G. Tutoveanu, D. Nanu, C. Moldovanu și A. Mândru, își are și ea, cum se cuvenea un capitol, aparte. Asemenea, activitatea, așa de bogată și de variată, în domeniul folkloristic și literar, a lui Tudor Pamfile, cu revistele: „Ion Creangă” și „Miron Costin”.

Perioada postbelică n’a fost nici ea uitată, prezentată fiind, cu același interes și cu același sentiment, ca și celelalte, relevându-se toți acei cari, prin scrisul lor, au continuat să dea – și în această epocă – atât de grea și lipsită de preocupări idealistice, manifestațiuni cari să mențină tradiția culturală a

Bârladului până în ziua de astăzi la un nivel destul de apreciat.

Cartea cuprinde și o serie întregă de ilustrațiuni, ca documente ale vremilor și ale oamenilor de care e vorba și cari argumentează interesul și plăcerea cititorului. Dacă la toate acestea adăogăm spiritul, atât analitic, și mai ales, sintetic, al autorului, căldura și iubirea cu care înfățișează evenimente și figurile proeminente ale trecutului bârlădean, ca și stilul său foarte îngrijit și deosebit de atrăgător, cred că sunt suficiente motive ca să recomand cu toată căldura a se acorda publicației d-lui Gheorghe Vrabie, premiul Constantinide. Ar fi o mică și o neînsemnată răsplată, morală și materială.”

Al. Lapedatu

Bârladul Cultural (Analele Academiei Române, tomul LIX, 1938-1939).

MESIANISM ARDELEAN LA BÂRLAD

Am selectat, din prețioasa carte a lui Gheorghe Vrabie, fragmente din capitolul II, „Mesianism ardelean” (pp. 70-76). C.D.Zeletin știe de la Gheorghe Vrabie personal că volumul, datat 1937/1938, a fost imprimat în așezămintele tipografice ale Mănăstirii Cernica de lângă București.

Totodată, amintim faptul că, grație profesorilor ardeleni stabiliți în orașul nostru, profesorii liceelor manifestau o mare exigență în predarea limbii latine, limbă în care vedeau un argument major de salvare națională, Bârladul distingându-se prin aceasta de multe alte orașe din Moldova.

E.P.

[...] Gheorghe Lazăr.

Faptele și vorbele lui au fost săgeți de foc în noaptea întunericului românesc. Venit de dincolo de Carpați, din țara multor aspirații oprimate, din Ardealul lui badea Cârțan – acel cioban cu chip de roman – aducea, drept dar fraților de dincoace de munți, sufletul lui. Gheorghe Lazăr n-a fost omul cuvântului frumos scris, nici al vorbelor spuse de dragul lor, ci omul faptelor, omul inspirat al epocii sale. El credea în menirea lui și credea cu atâta patimă și sinceritate, încât a câștigat și a fermecat pe toți cei iubitori de țară, reușind să creeze un om nou după chipul și asemănarea lui.

Și aici stă marele lucru care trebuie pus în lumină și afirmat cu toată tăria: Gheorghe Lazăr n-a fost un fenomen unic, ci el a fost multiplicat la infinit de-a lungul secolului al XIX-lea. Prin puterea de muncă pusă în slujba neamului, prin lupta și jertfelnicia continuă, a reușit să creeze pe omul-erou al timpului său, pe omul reprezentativ. În fiecare colț de țară a existat un Gheorghe Lazăr, pus în aceleași situații: cu drumuri spinoase, cu urcușuri și coborâșuri sângerânde. [...]

Iar acest glas rostit în sărăcăcioasele chilii de la Sf. Sava s-a răspândit cu o iuțea de fulger, căpătând astfel un caracter de fenomen cultural general. Sufletul de apostol al feciorului de cioban din Avrigul Transilvaniei a reușit să impună un anumit mod de a acționa și un spirit public nou în Principate, spiritul mesianic.

Și în fiecare oraș – cum și în vechea capitală a Moldovei de jos, în Bârlad – pe lângă un mesia al spiritului nou, a existat și un mediu similar celui de la Sf. Sava: cu boeri iubitori și înțelegători de grai românesc, care au dat mână de ajutor întru salvarea ființei noastre, cu elevi care se războiau cu elevii greci ai pensioanelor în care creșteau vlăstarele așa zisei noastre aristocrații. Și atmosfera aceasta a existat fie în Craiova banilor olteni, unde trona figura impunătoare a lui Ion Măiorescu, fie la Iași sau la Bârlad [...]

*
În orașul boerilor Codreni și Epureni, fenomenul acesta mesianic a luat un aspect de-o organicitate rară [...] Vieța culturală a acestui oraș a fost cuprinsă de activitatea ardelenilor ca într-o pânză de păianjen. Aici, vechea școală românească cu az, buche, statornicită de secole în jurul multor biserici bârlădene, cu numeroși elevi și dascăli, era copleșită de cele grecești sau franțuzești, ca a lui Papa Stavru, Pondichi, Baar etc. Dascălii ardeleni, plecați pe drumul idealului lor, fiind animați de acel suflu apostolic și ajutați de boerii bârlădeni, și-au îndeplinit în vechea capitală a Țării de jos înalta lor misiune: de a întrona spiritul reînviator a(l) lui Gheorghe Lazăr.

În fruntea lor a predominat figura de piatră a lui **Ion Popescu**, care jumătate de secol și-a închinat vieța și rosturile lui celor în mijlocul cărora trăia. Câte acțiuni mărețe n'a întreprins acesta!

Alături de el muncea entuziastul **Ștefan Neagoe**, descoperitorul aceluia *Codex Neagoeanus*, animatorul de ani de zile al ziarului *Paloda* și autorul celei mai căutate gramatici a limbii române, ca și **Stroe Belloescu**, ctitor atâtor lăcașuri de adăpost sufletului românesc. La munca acestora se adaugă și aceea a lui **Simion Haliță**, întemeietorul revistei pedagogice *Gheorghe Lazăr*, dând astfel o coloratură și mai puternică acestui mesianism ardelean la Bârlad.

Toți aceștia și mulți alții au reușit să impună un ritm nou de vieță plină de sobrietate și idealism social. La capul acestor stegari eroici ai unor credințe, pentru care au sângerat ca și Mesia, ar putea sta epitaful depe crucea din Avrig:

„Precum Hristos pe Lazăr din morți a înviat,
Așa tu România din somn ai deșteptat“.

DRAGOȘ VRÂNCEANU

Scriitorul Dragoș Vrânceanu (1907–1977) a fost prieten și colaborator al Academiei Bârlădene, apropiat al lui Pamfil Șeicaru, al fraților Polidor și Alexandru Tutoveanu și, târziu, al lui C. D. Zeletin.

FLOARE DE AGAVE

Stimată doamnă, lasă croaziera,
căci, iată, trece-acum și luna marte,
și orice pas ai face-n orice parte,
te poți considera pe Riviera!

Vin vînturile primăverii grave,
care te duc pe plaja fermecată,
unde la douăzeci și cinci de ani odată,
reînflorește floarea de agave!

De-o vezi, orice dorință-n tine tace
și este-o fericire adevărată
în inimă s-o simți cum se desface!

Dar, ori și ce-ai simți, tu înțelegi
că floarea asta mult prea minunată
ai face un păcat să o culegi!

„UN MARE ITALIENIST ROMÂN”

În seara zilei de 14 februarie a.c., Institutul italian de cultură din București a organizat, în colaborare cu Muzeul literaturii române, o seară omagială dedicată lui Dragoș Vrânceanu.

Expuneri prezentate de Vito Grasso, directorul Institutului italian de cultură și Alexandru Oprea, directorul Muzeului literaturii române, au inaugurat o dezbatere la masa rotundă pe tema: „Scriitorul Dragoș Vrânceanu, un mare italianist român”. Academicianul Alexandru Balaci și poetul Ștefan Aug. Doinaș au evocat, în acest cadru, personalitatea literară a omagiatului, importantul său rol cultural, exemplar asumat. În continuare, Valeria Gagealov și Andrei Magheru au citit din lucrările scriitorului, precum și din textele dedicate lui. (*Buimacul frenetic* de Eugen Jebeleanu).

Cu același prilej, a fost deschisă, în saloanele Institutului italian de cultură, o expoziție omagială cuprinzând piese din arhiva Muzeului literaturii române și documente puse la dispoziție de Florica Vrânceanu, soția scriitorului. Bogatul material prezentat – pe măsura unei impresionante activități, de jumătate de veac – cuprinde cărți de versuri și de eseuri ale scriitorului, ediții ale traducerilor sale din română în italiană (o *Antologie a poeziei române* – în colaborare cu Mario de Micheli, volume de versuri de Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Mihai Beniuc) și din italiană în română (Benvenuto Cellini, Giovanni Pascoli, Dino Campana, Eugenio Montale, Mario Luzi, Carlo Bo), mărturii documentare ale operei de mesager al valorilor culturale românești în Italia, articole de revistă, fotografii, precum și corespondența purtată de Dragoș Vrânceanu cu scriitori italieni (printre textele autografe, scrisori primite de la Benedetto Croce, Giuseppe Ungaretti, Giovanni Papini, Salvatore Quasimodo, Eugenio Montale, Carlo Cassola, Pier Paolo Pasolini, Giancarlo Vigorelli, Carlo Bo, Salvatore Bataglia, Andrea Zannotto, Silvio Guarnieri).

M.M.

(*România literară*, XII, 8, Joi 22 febr. 1979)

C.D. ZELETIN

POPULUS NIGRA, POPULUS ALBA...

Nu știu cât de fideli au rămas în timp poezii nobilele instituții a *Academiei Bârlădene*, acestui motiv-matrice al întemeietorului ei, George Tutoveanu (1872-1957), botezat de Mihail Dragomirescu „poetul plopilor”. Târziu, cel mai credincios emul al maestrului, G.G. Ursu (1911-1980), i-a închinat plopului o dulce poezie, *Populus alba* în volumul *Dealul Brândușelor* (1974). Cântatul plop însă îi diferențiază mai mult decât îi apropie, deoarece maestrul și emulul aveau firi diferite: maestrul – solemnitate cu măsură, echilibrat în toate, neconfesiv și plutitor, emulul – duioșie, rezervă, aderență afectivă, timiditate biruită la limită.

În primul rând, G. Tutoveanu l-a cântat mult, G.G. Ursu ceva mai puțin, însă în poezii exprese. Traian Nicola, în meritoria și vasta sa bibliografie *Valori spirituale tutovene* (vol. VI, 2004, p.464) găsește în volumul *Versuri* (1968) al lui G. Tutoveanu, popii citați de 29 de ori în 137 de poezii, în care, de altfel, sunt amintiți și alți arbori: fagi, molizi, mesteceni, ulmi, paltini, tei etc. (O digresiune: elev la Liceul Codreanu fiind, maestrul Tutoveanu mă persuadea că pluralul de la *mesteacăn* trebuie să fie *mesteacăni*. „Mesteceni e urât”, spunea, „amintește verbul *a mesteca*”. Dar, ziceam eu în gând, *mesteacăn* îl amintește pe Moș Teacă al lui Anton Bacalbașa, de care se făcea la liceu mult haz. Astăzi este adoptat pentru pluralul acestui cuvânt de etimologie latină (*mastichinus*), în DEX, și nu știu de ce...) forma mesteceni.

Pentru G. Tutoveanu, plopul era mai mult o problemă de gust decât de simbol. Dar – plopi și plopi! Căci poetul are în vedere, dintre multele specii ale acestui arbore, specia plutei (*Populus nigra*), plopul fusiform, suplu și înalt. Nu-i o poveste, nu-i o metaforă întâmplătoare ci, la o citire atentă a poeziei sale și gândind la firea lui, pe care eu am cunoscut-o bine, o găsesc foarte potrivită. În primul rând, pluta rămâne o proiecție a lăuntrului său și, prin urmare și a visului referitor la felul devenirii sale, și acesta a fost rectitudinea.

– Militar aș fi vrut să fiu!, îmi mărturisise la bătrânețe... O părere de rău ce se resimte mai ales în multe poezii din *Balade* (1919). Imperativele o arată: *Încinge-ți spada!* (titlu); *Călărașule, desprinde-ți de la coardă carabina!* (S-aude glas); *Sus frunțile, eroi!* (titlu); *Mânați-vă spre Milcovi pădurile de ulmi!* (*Vă strigă Oltul*); *Copiii mei, vă leg cu jurământ...* (*Jurământul rezervistului*); *Cocori pribegi, luași-mă cu voi...* (*Cu voi*); *Aduceți-vă-aminte!* (titlu) ș.a.

Înșirați pe marginea șoselei, vara, când iarba e uscată, succesiunea înaltelor plute, coborând din amintiri spre nări aerul cu arome de la Delfi, face din ei un *contrapposto* verde colonadelor din marmură albă de acolo și ajută închipuirii să treacă printr-un lung culoar de templu...

G. Tutoveanu evita să raporteze pluta la furtunile pe care să le înfrângă, ci exprima gustul rectitudinii.

Numai plopul spune basme

Stând de strajă.

(Strajă)

...Povestește el, plopul, *stând* (s.n.) de strajă, dar straja, prin definiție, amintește obligatoriu verticalitatea: straja stă în picioare. Același funcție de strajă – în fond, prevalent militară! – o găsim și în poezia *Decemvre*:

*Lângă lacul peste care
A durat decemvre pod,
Străjuiește-n zare plopul
Ca un mândru voievod.*

Ba încă verticalitatea plopului face unghi drept cu orizontalitatea mării, ca în poezia *Nimeni* din *Albastru*:

*Pe marginea mării, un plop solitar
Scaldat în văpaia amurgului, cântă...*

Nimeni, în *Albastru* (1910).¹⁾

Psihanalic, imaginea verticalității sugerează aspirația spre înalt. Dar nu înălțarea propriu zisă, zborul, ci rezistența la furtuni. Or, fapt este, pentru cine cunoaște biografia poetului, viață despre care el nu vorbea, că G. Tutoveanu a avut în viață două perioade de zbucium cumplit: una în tinerețe și alta la maturitate. Prima este reprezentată, pe de o parte, de către anii deambulării cu postul de institutor dintr-un oraș în altul, presupusă de căsătorie și de căutarea coincidenței a două posturi, pentru soț și soție, iar pe de altă parte de moartea câtorva copii mici, dar mai ales a Cordeliei, în plină adolescență... A doua perioadă de zbucium este legată de cele două căsătorii. Întâi, permanenta tensiune întreținută de înclinarea spre sinucidere a primei soții, Zoe, și târziu, de către a doua soție, mai tânără mult decât el, Eugenia, cu propensiunile ei comuniste, opuse complet opticii bătrânului poet. Ca pe undeva prin cronici: *și domnul vedea și răbda*. Și, peste toate, trebuie adăugată încordarea dramatică a poetului de a trece peste toate fără a vorbi despre ele, tăinuindu-le. Astfel, biografia lui se regăsește în imaginea plopului...

Un lucru mai rar auzit în vorbire: exprimată prin distanță, înălțimea plutei este folosită de popor ca metaforă pentru înrudirea îndepărtată: *a fi rudă de plută*. Metaforă foarte nimerită, eufemistică, dar și ușor ironică...

Gestul delicat al municipalității bârlădene dinainte de război de a planta plopi de-o parte și de alta a capătului de nord al Bulevardului Epureanu, care duce spre locuința poetului, l-a fericit, după cum avea să-l mănhească – și, poate, chiar să-l rănească –, după război, hotărârea municipalității comuniste de a-i tăia, după ce, între timp, crescuseră falnici. Mi-a scris atunci, la București, iar eu i-am răspuns fără întârziere printr-o poezie compasională, indignată, sinceră, fără prea multe merite artistice, dar scrisă la timp... Pe unde-o mai fi astăzi?!

Dar frunzele plopului cântă. Pentru poet însă cântecul trece în subsidiar. Interesant: nu senzația sonoră prevalează, ci senzația vizuală. Chiar într-o atmosferă de calm absolut, frunza plopului e într-o clătinare permanentă. Explicația mi-a dat-o însuși poetul, într-o plimbare prin grădina publică, vecină casei lui, prin anii 1951 sau 1952. Desprinzând o frunză de plop, îmi arată secretul: codița frunzei, cilindrică, se îngustează cu câțiva milimetri la inserția în frunză și devine ca o lamă verticală, ca și cum ar fi fost strânsă cu două degete

omenești și turtită, obligând-o astfel la un neastâmpăr, la o instabilitate permanentă față de frunză, clătinându-se la cel mai mic fior al adierii de vânt și chiar în absența ei. În felul acesta, totalitatea frunzelor plopului nu mai opune rezistență vântului, iar creșterea pe verticală îi este prea puțin afectată. Acest joc mărunț, de bătută pe loc, al plutei, a fost prins admirabil de auzul foarte sensibil al poezilor Dimitrie Anghel și Șt.O. Iosif într-o strofă din *Wagnerism*:

*Ca un catarg interminabil d'asupra negrelor boschete,
Un plop s-alintă-n neastâmpăr bătând din mii de
castanete.*²⁾

Îl cântă și oamenii de știință. Eruditului geograf cu talent scriitoricesc remarcabil, G. Vâlsan (1885-1935) îi inspiră, în plină proză consacrată Balcicului, o propoziție cu valoare de vers de sine stătător: *Se întrec minaretele zvelte cu plopii...* (*Coasta de argint*, în: *Antologia Dobrogei. Prozatori și poeți. Cu prilejul Cincantenarului*. București, Casa Școalelor, 1928, p. 121).

Apropo de clătinare. Un critic literar, vârstnic, ferchezuit și grobian, drastic prin faptul de a fi cusurgiu, îmi reproșă, prin 1977, forma *clate* în loc de *clatine* (subjonctiv), peste care dăduse în poezia mea *Suflete, știi câte...* din volumul *Călătorie spre transparentă*:

*Clătine-se clate
marele zadar!
Gândul peste toate
cade ca un har.*

Dar iată că aflăm în colecțiile de poezie populară ale părintelui Simion Florea Marian un minunat distih privind plopul:

*Bată vânt, nu bată,
Frunza și se clată...*

Trăiam, așadar, și scriam în spiritul limbii române din veac...

Vorbind despre plopul din poezia lui G. Tutoveanu, G.G. Ursu scrie că acest lunatic arbore l-a impresionat pe maestru prin ținuta înaltă mai mult decât prin sensibilitatea excesivă a frunzelor! Fără să fie urmărit de imaginea esențializată într-un simbol spațial ca maestrul său, și la o vârstă mult mai înaintată decât cea a lui G. Tutoveanu din anii când scria *Albastru*, adică vreo 50 de ani mai târziu, G.G. Ursu a dedicat expres o poezie plopului, dar referitoare la o altă specie decât *Populus nigra*:

Populus alba

*Populus alba,
Plopul zăpadă,
Scutură-și salba...
Lasă-I să cadă,*

*Lasă-I să-și culce
Ca o mireasă
Cununa dulce
Și unduioasă,*

*Lasă-I să-și plece
Sfânta sfială,*

*Roua ei rece,
Albă beteală.*

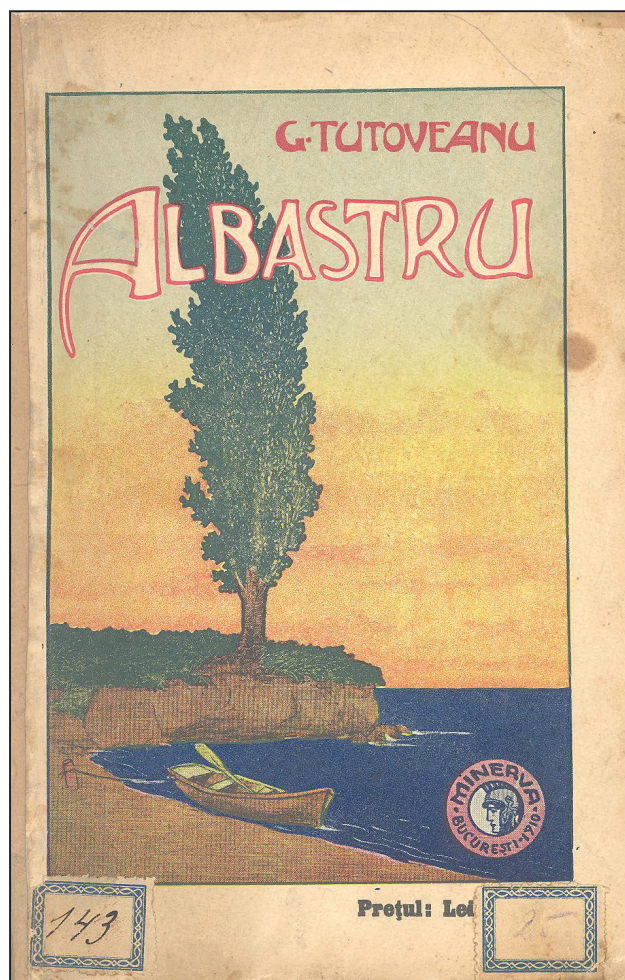
*Nici o putere
N-o să mi-l stingă,
Vechea-mi durere
S-o ningă, ningă.*

Iată o poezie frumoasă în care plopul este subiect! Cum spuneam, deși generator al cognomenului „poet al plopilor”, G. Tutoveanu, spre diferență de discipolul său G.G. Ursu, nu a consacrat o poezie anume plopului, ci și-a presărat ici și acolo plutele cu lancea lor verticală în cuprinsul unor poezii. G.G. Ursu i-a închinat, anume, mai multe poezii. Plopul lui însă e o specie mai puțin ordonată în spațiu și fără un profil personalizat, dar profund muzical și mângâietor. La G. Tutoveanu, falnicul plop e mire, la G.G. Ursu e mireasă. G. Tutoveanu a și ocolit sinonimul plută, plopul lui e zvâcnitor, al lui G.G. Ursu e generator al unei coplesiri plăcute. La G. Tutoveanu indică bolta cerească, la G.G. Ursu pământul, spre care își scutură sfios tot ce are mai suav o ninsoare. La G. Tutoveanu plopul susură drept căutând spre cer, la G.G. Ursu plopul își revarsă spre țărână puhoai albe de puf diafan. Replică creatoare a emulului fidel.

¹⁾ Peisajul în culori de pe copertă aparține lui Ary Murnu.

²⁾ *Caleidoscopul lui A. Mirea*, publicat de D. Anghel și Șt.O. Iosif, vol. II, pp.36-38, București, Minerva, 1908.

București, 24 iunie 2018

MIRCEA COLOȘENCO

DIMITRIE CANTEMIR ÎN LEXICOANE STRĂINE

345 de ani de la naștere, 295 de ani de la moarte

Viața și opera lui Dimitrie Cantemir sunt menționate în primele publicații în limba română de la începutul secolului XIX.

În scrierea titrată *Viața lui Dimitrie Cantemir, Domnul Moldovei și Prințip în Împărăția Rusească* („Biblioteca românească”, Buda-Pesta, 1829, partea I, pp. 27-58), Damaschin Bojincă îl prezintă sub toate aspectele culturale și de rang, adăugând o listă de opere editate/manuscrite.

Ulterior, Gheorghe Asachi publică lucrarea *Viața prințului Dimitrie Cantemir*, în „Spicuitorul român”. Iași, Octombrie-Decembrie 1841, pp.18-70, reluată în „Foaie pentru minte, inimă și literatură”. Brașov, V, 1843, pp. 321-342.

Peste ani, P.P. Panaitescu editează lucrarea *Dimitrie Cantemir. Viața și opera*. (Editura Academiei Române, 1958), într-o monografie sintetică.

Bineînțeles că biobibliografia marelui enciclopedist român este bogată și extinsă până de curând.

În ceea ce ne privește, reproducem (în traducerea doamnei prof. Elena Popoiu, din Bârlad) articole extrase din două dicționare și două enciclopedii străine, privindu-l pe marele cărturar.

CANTEMIR principe Dimitrie. Né à Jassy (Moldavie), le 26 octobre 1673, mort à Kharkov (Russie) le 23 août 1723. Ce prince roumain fut l'un des hommes les plus cultivés de son temps. Son père, prince Constantin, hospodar de Moldavie, voulut qu'il prît des leçons de philosophie et de littérature, et que le grec et le latin lui soient d'un usage familier; il le confia, dans ce but, au savant moine Jérémie Cacavela. En 1688, on l'envoya comme otage à Constantinople où il entra en contact avec le monde de la culture byzantine. Élu voivode à la mort de son père en 1693, les intrigues du prince Constantin Brâncoveanu le firent tomber en disgrâce auprès de la Sublime Porte. Pendant dix ans Dimitrie Cantemir se tint à l'écart de la politique, tandis que montaient successivement sur le trône de Moldavie, Antioch Cantemir (1696-1700), Constantin Duca (1700-1703), Mihai Racovita (1703-1705), Antioch, une deuxième fois (1705-1707). En 1710, l'homme qui, à Constantinople, avait noué des relations suivies et cordiales avec des astrologues, des musiciens, des philosophes et des mathématiciens, retrouva pour peu de temps le pouvoir (1710-1711), car, ayant pris parti pour les Russes dans le conflit turco-russe, il dut fuir en Russie où le tsar le nomma conseiller intime à la cour, et le combla des plus grands honneurs.

Polyglotte, sachant le latin, le grec ancien et moderne, le russe, l'arabe et le persan, comme le français et l'italien, cet orientaliste roumain qui eut le premier l'honneur d'être appelé à faire partie d'une Académie étrangère, celle de Berlin, a laissé des oeuvres remarquables, différentes par la valeur et l'inspiration; parmi les principales, il convient de citer: *Le Divan* [Divanul lumii sau gîlceava înțeleptului cu lumea, 1698], *Histoire des hiéroglyphes* [Istoria ieroglifică, 1705], *Traité de musique* [Tratat de muzică], *Histoire de l'Empire Ottoman* [Historia aulæ ottomanicæ, 1715-1716], *Chronique romano-moldo-valaque* (*), *Principes théologico-physiques* [Principii teologico-fizice], *Collectione Orientalis, une traduction, partie en latin, partie en russe, du Coran* (*). Il faut, en outre, rappeler que Cantemir fut le premier transcripneur musical de chants russes. Ces œuvres, dont la plupart n'existait qu'en manuscrit, furent éditées à Bucarest entre 1872 et 1901.

CANTEMIR principe Dimitrie. Născut la Iași (Moldova), la 26 octombrie 1673, mort la Harkov (Rusia), la 23 august 1723. Acest principe român a fost unul dintre oamenii cei mai cultivați ai timpului său. Tatăl său, principele Constantin, boier din Moldova, a vrut ca fiul său să ia lecții de filozofie și literatură, și să poată folosi greaca și latina; l-a încredințat, în acest scop, călugărului cărturar Ieremia Cacavela. În anul 1688, este trimis ostatic la Constantinople, unde intră în contact cu lumea culturii bizantine. Ales voievod la moartea tatălui său în 1693, intrigile domnitorului Constantin Brâncoveanu l-au făcut să cadă în dizgrația Sublimei Porți. Timp de zece ani, Dimitrie Cantemir se ține departe de politică, în timp ce pe tronul Moldovei urcă succesiv Antioch Cantemir (1696-1700), Constantin Duca (1700-1703), Mihai Racoviță (1703-1705), Antioch, pentru a doua oară (1705-1707). În anul 1710, omul care, la Constantinople, intrase în relații strânse și cordiale cu astrologi, muzicieni, filozofi și matematicieni, a urcat doar pentru scurt timp pe tron (1710-1711), căci, fiind de partea rușilor în conflictul turco-rus, a fost nevoit să se refugieze în Rusia unde țarul l-a numit consilier apropiat la curte și i-a acordat cele mai înalte onoruri.

Poliglot, cunoscând latina, greaca veche și modernă, rusa, araba, persana, la fel de bine ca franceza și italiana, acest orientalist român, care a avut cel dintâi onoarea să facă parte dintr-o Academie străină, cea din Berlin, a lăsat opere remarcabile, diferite ca valoare și inspirație; între cele mai de seamă, se cuvine să cităm: *Le Divan* (Divanul lumii sau gîlceava înțeleptului cu lumea, 1698), *Histoire des hiéroglyphes* (1705), *Traité de musique* (Tratat de muzică), *Histoire de l'Empire Ottoman* (Historia aulæ ottomanicæ, 1715-1716), *Chronique romano-moldo-valaque* (*), *Cronica româno-moldo-vlahilor*), *Principes théologico-physiques* (Principii teologico-fizice), *Collectanea Orientalia*, o traducere, parțial în latină, parțial în rusă, a Coranului (*). Mai trebuie amintit faptul că a fost primul care a transcris pe note cântece rusești. Toate aceste opere, dintre care cele mai multe nu existau decât în manuscris, au fost editate la București între anii 1872-1901.

«...La multiplicité des talents de Monsieur le Prince, votre Père [Dimitrie Cantemir] et des vôtres, m'avait fait penser que vous deviez descendre des anciens Grecs, et je vous aurais soupçonné de la race de Périclès plutôt que de celle de Tamerlan.» Lettre de Voltaire au prince Antiochus Cantemir, fils de Dimitrie, ambassadeur de Russie à la cour de Louis XV, 13 mars 1729.

(Laffont-Bompiani. *Dictionnaire biographique des Auteurs de tous les pays. I. Aa-Des*. Bouquins Robert Laffont. Paris. 1952, pp. 502-503).

CHRONIQUE ROMANO-MOLDO-VALAQUE [Hronical vechimii Romano-Moldovlahilor]. *Chroniques roumaines de Dimitrie Cantemir (1674-1723), prince de Moldavie, écrites en 1717. L'auteur projetait d'écrire une histoire de la Roumanie, des origines à son époque; il ne réalisa cependant que la première partie de son ouvrage, c'est-à-dire jusqu'en 1274, lorsqu'après l'invasion tartare, les états roumains commencèrent de se fonder. La Chronique ne remonte pas à Trajan, mais à Énée; l'auteur entendait démontrer que les Roumains sont de souche latine et partant, d'origine grecque, car les Romains, descendants des Grecs mythiques, avaient exterminé les Daces au cours des combats menés contre ces derniers. Tous les autres peuples d'Europe leur sont inférieurs en pureté et en noblesse raciale et Cantemir fournit à l'appui de sa thèse de nombreux témoignages et documents, et réfute dédaigneusement les opinions de ceux qui prétendaient dénier aux Roumains semblable origine. Il insiste surtout sur l'argument linguistique, où il voit la preuve la plus évidente de l'origine latine de son peuple. En dépit des nombreuses invasions de barbares, Vandales, Goths, Huns, Gépides, Slaves, Magyars, Cumans, l'auteur soutient non seulement la latinité, mais aussi la continuité de la race roumaine sur tout le territoire, admettant que les Roumains, après s'être retirés en Transylvanie sous la pression des Tartares, sont revenus ensuite dans leur pays après le départ des envahisseurs; ainsi la race est demeurée intacte. Il affirme ensuite que la Roumanie, porte-flambeau de la culture romaine en Orient, a, par sa lutte contre les Turcs, rempli une mission historique: défendre l'Occident européen des invasions païennes. Toutefois, la Chronique tire moins sa valeur de la narration intrinsèque des faits que de l'ardeur patriotique qui l'anime et des conceptions de l'auteur. Homme cultivé, parlant plusieurs langues, et notamment le latin, Cantemir est à juste titre considéré comme le précurseur des latinistes transylvaniens.*

(Laffont-Bompiani. *Dictionnaire des œuvres de tous les temps et de tous les pays. I. A-Co*, Bouquins Robert Laffont. Paris, 1968, p. 765.)

CANTEMIR, kân-tě-měr' (Russ. KANTEMIR), Moldavian family of Tartar origin, including: CONSTANTIN who was prince of Moldavia from 1685 to 1693, and was succeeded by his son, Antioch.

DIMITRIE (b. Oct. 26, 1673; d. Aug. 23, 1723), prince of Moldavia (1710-1711) and brother of Constantin, was the most celebrated member of the family. After failing to overthrow the Turks with Peter the Great, Dimitrie settled in Russia. A great linguist and historian, he wrote History of the Growth and

«...Multiplicitatea talentelor Principelui, Tatăl domniei voastre [Dimitrie Cantemir], și ale domniei voastre înșivă m-a făcut să-mi închipui că sunteți coborât din vechii Greci și v-aș fi crezut mai curând din stirpea lui Pericles decât din cea a lui Tamerlan». Scrisoarea lui Voltaire către Principele Antioch Cantemir, fiul lui Dimitrie, ambasadorul Rusiei la Curtea lui Ludovic al XVlea, 13 martie 1729.

(Laffont-Bompiani. *Dicționar biografic al autorilor din toate țările. I. Aa-Des*. Bouquins Robert Laffont. Paris, 1952, pp. 502-503.)

CHRONIQUE ROMANO-MOLDO-VALAQUE [Hronical vechimii Romano-Moldovlahilor]. Cronici românești de Dimitrie Cantemir (1673-1723), domnitor al Moldovei, scrise în 1717. Autorul avea în plan să scrie o istorie a României de la origini până în vremea sa, dar nu a realizat decât prima parte a lucrării, adică până în anul 1274, când, după năvălirea tătarilor, au început să se întemeieze voievodatele române. Cronica nu pornește de la Traian, ci de la Eneae, autorul intenționând să demonstreze că românii sunt de stirpe latină și, pe cale de consecință, de origine greacă, pentru că romanii, descendenți ai legendarilor greci, îi exterminaseră pe daci în cursul războaielor duse împotriva lor. Toate celelalte popoare ale Europei le sunt inferioare din punct de vedere al purității și nobleții neamului. Cantemir aduce în sprijinul tezei sale numeroase mărturii și documente, respingând cu dispreț părerile celor care îndrăzneau să conteste această origine a românilor. El insistă mai ales asupra argumentului lingvistic, în care vede dovada cea mai evidentă a originii latine a poporului său. În pofida numeroaselor năvăliri barbare, ale vandalilor, goșilor, hunilor, gepizilor, slavilor, ungarilor, cumanilor, autorul susține nu numai latinitatea, ci și continuitatea neamului românesc pe întreg teritoriul, admitând că românii, după ce s-au retras în Transilvania sub presiunea tătarilor, au revenit în țara lor după plecarea năvălitorilor; astfel neamul a rămas neatins. El afirmă apoi că România, purtătoarea flămării culturii romane în Orient, a îndeplinit, prin lupta sa împotriva turcilor, o misiune istorică: să apere Occidentul european de năvălirile păgâne. Cu toate acestea, valoarea *Hronicalui* constă mai puțin în relatarea intrinsecă a faptelor, cât în patriotismul ardent ce îl animă și în concepțiile autorului. Cultivat, vorbitor al mai multor limbi, cu deosebire latina, Cantemir este considerat pe drept cuvânt precursorul latinistilor transilvăneni.

(Laffont-Bompiani. *Dictionnaire des œuvres de tous les temps et de tous les pays/ Dicționar al operelor din toate timpurile și din toate țările. I, A-Co*, Bouquins Robert Laffont. Paris, 1968, p. 765.)

CANTEMIR, (rus. Kantemir), familie moldovenească de origine tătară, incluzându-i pe: CONSTANTIN care a fost domnitorul Moldovei între 1685-1693, urmat de fiul sau, Antioch.

DIMITRIE (26 oct.1673-23 aug. 1723), domnitor al Moldovei (1710-1711) și frate al lui Constantin, a fost cel mai cunoscut membru al familiei. După ce, alături de Petru cel Mare, nu a reușit să-i înfrângă pe turci, Dimitrie s-a stabilit în Rusia. Mare lingvist și istoric, el a scris : *Istoria creșterii*

Decay of the Ottoman Empire, and a description of his country, *Discriptio Moldaviae*.

ANTIOCH (b. Constantinople, Sept. 21, 1709; d. Paris, April 11, 1744), poet and diplomat, was the son of Dimitrie. He was appointed minister to Great Britain (1732-1738) and to France; (1738). He was well known as a poet, satirist, and translator.

(*The Encyclopedia Americana*. Complete in thirty volumes. Americana Corporation. New-York, Chicago, Washington D.C. 1950, p. 530.)

și descreșterii Imperiului Otoman și o descriere a țării sale, *Discriptio Moldaviae / Descrierea Moldovei*.

ANTIOH (Constantinople, 21 sept. 1709–Paris, 11 apr. 1744), poet și diplomat, fiul lui Dimitrie. A fost numit ambasador în Marea Britanie (1732–1738) și în Franța (1738). A fost binecunoscut ca poet, autor satiric și traducător.

(*The Encyclopedia Americana*. Ediția completă în 30 volume. Americana Corporation. New York, Chicago, Washington.D.C.. 1950, p. 530.)

CANTEMIR, FAMILIA ~

Familie de boieri din Moldova. În sec. XVII și XVIII a dat câțiva dintre domnii Moldovei. În sec. XVIII, familia s-a mutat în Rusia. Cei mai importanți membri ai familiei sunt:

– **Constantin Cantemir**, domn al Moldovei (d. 1685-1693); devotat turcilor, a avut de înfruntat puternica partidă boierească filo-polonă din jurul boierilor Costinești;

– **Antioh Cantemir**, fiul domnului Constantin Cantemir și frate al lui Dimitrie Cantemir, a domnit în Moldova (1695-1700 și 1705-1707) susținând o politică filorusă, împotriva Imperiului Otoman;

– **Dimitrie Cantemir** (1673-1723), fiul domnului Constantin Cantemir, a fost domn al Moldovei (d. martie-aprilie 1693 și 1710-1711); instruit la curtea otomană din Istanbul, s-a afirmat ca istoric, filozof, om de știință, poliglot, umanist enciclopedist de renume european; a scris lucrări filozofice (*Divanul sau Gâlceava înțeleptului cu lumea*, 1698; *Metafizica; Logica*), un tratat de muzică turcească (1703) și un roman alegoric, de factură barocă, *Istoria ieroglifică* (1705); în urma înfrângerii de la Stănilești (1711), a pierdut tronul.

A plecat și a trăit, până la sfârșitul vieții, în Rusia, unde a fost ministru și sfetnic al țarului Petru cel Mare; impulsivat de Gottfried Wilhelm Leibniz, a redactat prima monografie a Moldovei, *Discriptio Moldaviae*, lucrare pe baza căreia a fost ales membru al Academiei din Berlin (1716); în paralel, a scris, tot în latinește, prima istorie științifică a Imperiului Otoman, *Istoria creșterii și descreșterii Imperiului Otoman* (Incrementa atque Decrementa Aulae Otomanicae 1716; tradusă în engleză 1734, 1736; în franceză, 1743 și în germană, 1745); alte scrieri: *Sistema religiei mahomedane* (1722), *Hronicul vechimei a romano-moldo-vlahilor* (1717). Osemintele sale, aduse de la Moscova, au fost reînhumate la biserica Trei Ierarhi din Iași (1935).

– **Antioh Dimitrievici Cantemir** (1709-1744), fiul lui Dimitrie Cantemir, scriitor, iluminist și diplomat rus; este unul dintre fondatorii limbii ruse literare moderne; a scris epopeea eroică *Petrida*, tratatul filozofic *Scrisori despre cultură și om* (O priode i cheloveke, 1742), satire (*Minții mele sau celor ce iubesc știința*, 1729), ode și fabule, considerate opere clasice ale literaturii ruse.

(xxx *Enciclopedia Universală Britannica*. Vol. 3. Bowdler-Chaucer, Ed. Litera, 2010. București, pp. 193-194.)

ARHIVA FOTO A ACADEMIEI BÂRLĂDENE. DONAȚIE C. D. ZELETIN

Poeta Silvia Pan (pseudonimul literar al Nataliei Pașa), membră a Academiei Bârlădene, cu, probabil, copiii familiei Nicolae Iorga, a căror profesoară de istorie a fost.

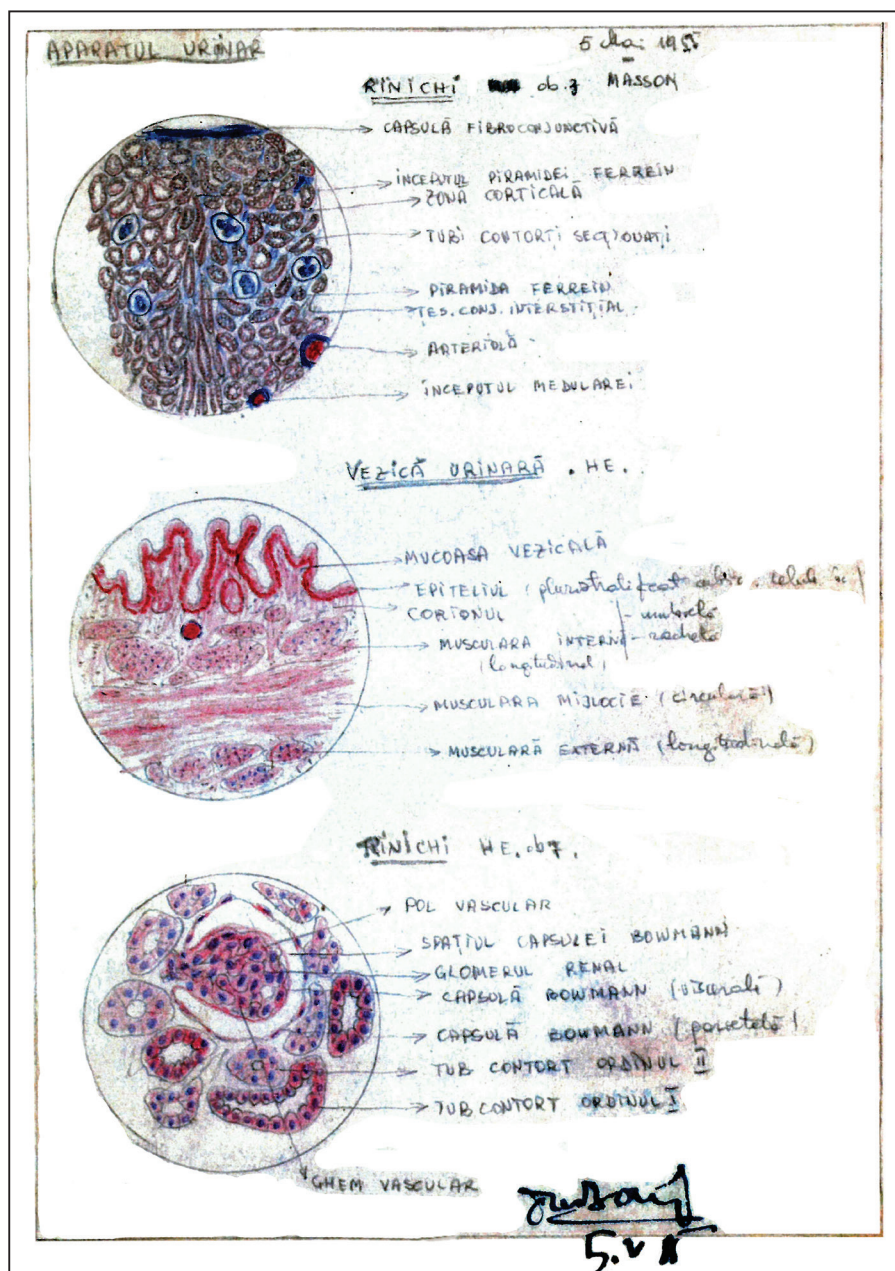
C.D. ZELETIN

PRIN CAIETUL DE HISTOLOGIE, ÎN VOIA CONDEIULUI...

Scriitorul ce sunt se gândește că poate l-ar interesa pe cititor faptul că autorul unor desene și portrete din imaginație (N. Titulescu, I. V. Stalin, V. I. Popa, Arthur Rimbaud), zvârlite în joaca artistică a creionului pe foile manuscriselor hărăzite rugului, este același cu studentul în medicină, desenator devotat științelor morfologice, anatomia și histologia (aceasta din urmă se ocupă cu cercetarea structurii microscopice a țesuturilor). M-aș simți trădat de către mine însumi dacă n-aș atașa, la sfârșitul acestor glume grafice de care vorbeam, ce vizau arta desenului artistic, o pagină din voletul celălalt al vieții mele profesionale, cel științific; o pagină numai din caietul de histologie, în care desenam după natură, prin natură înțelegând în acest caz imaginea, obținută cu ajutorul microscopului optic, a unor secțiuni foarte subțiri (de 10 milimicroni, un micron fiind a mia parte dintr-un milimetru) de țesut uman sau animal, fixat în soluții speciale, colorat cu proceduri anumite și montat cu balsam de Canada între lamă și lamelă.

Caietul meu de histologie, răătăcit într-un balot de caiete și hârtii literare, învelit cu o foaie de ziar, a primit înșă premiul întâi la o expoziție internă a Catedrei de Histologie. Aceasta se petrecea în anul 1955, când eram în anul II de studii. Îl aveam asistent pe dr. Constantin Bocârnea - imagine a distincției și a unei nobile rezerve, violonist în Orchestra Medicilor, conferențiar pe dr. Ardeal Hagi-Paraschiv și profesor pe savantul neuromorfopatolog I.T. Niculescu (înrușit, prin soția lui de aceeași specialitate și excelență profesională, cu Iuliu Maniu).

Să nu ne mire numele de botez al conferențiarului: *Ardeal*. Un alt conferențiar se numea *Mărășel* Georgescu (antroponim creat după celebrii Mărășești), iar o asistentă, *Bucovina*, ca să închei cu scriitorul *Cașin* Popescu, plecat în Germania în timpul comunismului... Erau născuți îndată după fărîrea României Mari, oră astrală a Patriei noastre, și mulți nou-născuți fuseseră botezați cu numele provinciilor românești revenite la patria mamă sau legate de marile bătălii ale neamului.

...Iară noi? Noi, epigonii?... Simțiri reci, harfe zdrobite,
Mici de zile, mari de patimi(...)

Dumnezeul nostru: umbră, patria noastră: o frază...
(Eminescu, *Epigonii*)

Astăzi, „numele de botez” au fost schimbate discret, începând cu anii de biruință a comunismului, cu „prenumele”, iar printre acestea găsim: Izaura, Michael (Jackson), Ricky (Martin), Mercedes, Pele, Elvis (Presley) etc!

Lina CODREANU

„RĂZEȘUL” ȘI RĂZEȘII LUI VIRGIL CARAIVAN

Începând din primul deceniu al secolului al XIX-lea, în Țara Moldovei se observă o intensă mișcare progresistă în domeniul cultural. În acest context, la 28 aprilie 1908, a luat ființă Societatea Scriitorilor Români, între întemeietori figurând și scriitorul Virgil Caraivan (7 februarie 1879, Șuletea, județul Fălciu – 1966, București), ales membru în comitetul de conducere cu sarcina de

casier al societății. Din 1901, datează debutul lui publicistic și, din 1907, cel editorial prin volumul *La șezătoare*, prefăcut de Nicolae Iorga. S-a înscris mișcării de popularizare a valorilor folclorice românești, publicând, pe lângă poezii, povestiri, schițe de autor și culegeri de povești, snoave, legende românești ori traduceri din folclorul altor popoare. Ca ziarist, a colaborat la diferite publicații din țară, în primele decenii de după 1900: „Tribuna” (ziar fondat în studenție), „Semănătorul” (a lui Al. Vlahuță și G. Coșbuc), „Neamul românesc”, „Floarea darurilor” (sub îndrumarea lui Nicolae Iorga), „Florile dalbe” (George Tutoveanu).

Îndată după Marea Unire, când avea publicate peste zece cărți, scriitorul Virgil Caraivan s-a retras în mijlocul răzeșilor lui din zona natală Bârlad - Șuletea. Sub directoratul său a apărut revista „Răzeșul” (1926), urmată de „Documente răzășești” (1932–1934). De asemenea, a fost inițiatorul câtorva societăți culturale din arealul fălciian, a devenit membru activ al Academiei Bârlădene și, neîntrerupt, a colaborat la diverse publicații din țară.

Pentru revistă, Virgil Caraivan a ales denumirea „Răzeșul”, deoarece el considera că astfel poate veni în sprijinul luminării răzeșimii din Moldova de mijloc. Pentru „răzeșimea cea mai vrednică, bogată în fapte și descendențe ilustre” – așa cum o prezintă el cu mândrie – proiectează „o revistă pentru nevoile speciale ale micilor noastre orașele de provincie și a județelor în cuprinsul cărora se găesc” (*Însemnări*, nr. 2). Cercetându-și arborele genealogic, și-a găsit ascendenți în spița vrednicilor *boieri* sau *răzeși moldoveni* care, dovedind spirit de jertfă în apărarea pământurilor strămoșești, au fost înstăpâniți de voievodul Ștefan cel Mare cu moșii, de fapt, au primit prin „dreptul domnesc” un *rang nobiliar* românesc.

În perioada interbelică, învecinat cu ținutul Tutovei (de care aparținea Bârladul și Șuletea) se întindea județul Fălciu a cărui reședință era târgul Hușilor, așa încât e de înțeles că pașii scriitorului l-au purtat prin pitorescul oraș, pitit sub poala pădurii Dobrina și gătit cu salbele podgoriilor. În consecință, primul număr din februarie 1926, a fost tipărit la Atelierele grafice ale lui Zanet Corlăteanu din Huși, următoarele – la tipografia bârlădeanului Nicolae P. Peiu.

Nu e de mirare, de aceea, că numărul prim al revistei „Răzeșul” se deschide cu *Hușii*, articol semnat de Virgil Caraivan. În conținut, directorul revistei oferă o *scurtissimă* monografie a micului burg, cuprinzând referiri interesante privind așezarea geografică, vechimea istorică, denumirea și satele răzășești din jur, aspecte ale dezvoltării economice (comerțul), Episcopia Hușilor,

instituțiile fundamentale, aspecte administrative, pitorescul orașelului dintre vii.

Prezentarea nu e statică, „de insectar”, ci în mișcare, așa cum insinuează scriitorul atunci când se adresează unui prezumtiv tovarăș de drum, căruia-i diriguiește privirea și receptarea. Mai întâi, ajungerea în Huși se făcea cu ajutorul celebrului „trenișor de Crasna-Huși”, după cum îl nemurise în 1915 Barbu Nemțeanu, adică „un tren mititel, cu vagoane puține, cu o mașină sprintenă gata de plecare, care după ce șueră suptirel și ascuțit, pleacă răpede valea în sus, vărsând o adevărată ploaie de scântei [...]”, după cum scrie V. Caraivan. Trenul devine un personaj alegoric care „trece răpede”, „pășește mândru prin gara Oltenești, stă puțin în gara Crețești unde-și umflă burduful cu apă”, „se încordează voinicește și începe să urce panta prin pădure spre Dobrina”, „biruiește dealul”, sus „se odihnește o clipă”, dând răgaz călătorului să admire priveliștea cu vii și pomi roditori, coboară repede panta, „șerpuind printre vii, făcând mari ocoluri” până la sosirea pe peronul mic al gării cu oameni puțini.

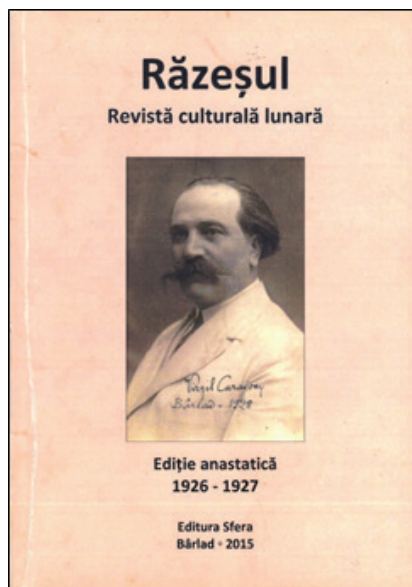
Alunecările *înainte* și *înapoi* între lumea istorico-legendară și realitatea patriarhală se fac lesne și cu folos. De pildă, portretul de domnitor al lui Dimitrie Cantemir, autor al *Descrierii Moldovei*,

primește prin pana de artist a lui Virgil Caraivan impresia desprinderii din fresca istorică într-o trecere firească a alaiului domnesc printre supușii săi: „Și poate nu odată savantul domnitor, cu părul drotat și armură de cavaler, peste tunica de catifea moale și lucitoare ca a nobililor din apus, înconjurat de sfetnici și boeri de țară, să fi ciocnit paharele cu vin chilimbariu pe meleagurile acestea natale. El va fi stat aici de bună seamă și în vremuri de răstriește [...]”.

Prezentarea Hușilor este înnobilită de menționarea unor personalități ilustre (domnitori și episcopi) care au trecut, trăit ori au murit în acest târgușor. Cu obiectivitate, scriitorul sugera edililor de atunci că, neatins de prefacerile sociale și comerciale, „acest cuib draguț de frumuseți naturale” ar putea deveni „un loc de adevărată vilegiatură”, un loc de pelerinaj pentru oamenii dornici de odihnă, de apa izvoarelor din pădure și de aerul răcoros

al verii asemănător celui de la munte etc. (Îndemnul e valabil și astăzi, după aproape un veac, adăugăm noi. Rămâne doar ca edilii contemporani să-l cunoască și să ia aminte).

Folosind aceeași manieră compozițională, în numărul următor, Virgil Caraivan prezintă și orașul Bârlad, discutând despre vechimea așezării, cursul apei Bârladului, îndeletnicirile strămoșilor, familiile boierești (Costăcheștii, Bujorăni, Pălădeștii, Sturzeștii), conducerea administrativă, bisericile, cazarmile, mijloacele de comunicație, sărbătorile, bălciul, grădina publică, personalitățile orașului (A. Vlahuță, Gh. Palade, Roșca-Codreanu, Stroe Belloescu, Beldiman, Ion Popescu) ș.a. În alte câteva materiale și-a centrat atenția asupra unor figuri ilustre ale Bârladului. Fapta vrednică a părintelui septuagenar de a publica cele cinci volume de *Documente Bârlădene* este lăudată de V. Caraivan în articolul omagial *Sărbătoarea unui Vlădică: Episcopul Iacov Antonovici*. Apoi, cu semnificația unui pios omagiu, adresează o *Scrisoare*

deschisă (nr. 10-11-12) către doi eroi – generalul Lascar Caracaș – și colonelul Theodor Theodorian, ambii căzuți în luptele de pe câmpia Mărășeștilor. În alt loc (nr. 2), acordă atenție sculptorului bărlădean Ioan C. Dumitriu, autor a patru busturi amplasate în oraș, iar în nr. 9 scrie despre descoperirea unor monede (de aur, argint, bronz și de aramă, ultima găsită de el însuși în satul Șuletea) din epoca romanilor în regiunea Bârladului.

Între textele lui V. Caraivan figurează și proza literară de scurtă întindere. Ceea ce incită interesul cititorului e că prezentările minimonografice ori medalioanele evocatoare nu sunt făcute „la rece”, nu neapărat cu instrumentarul științific, întrucât scrierile lui oscilează între publicistică și proză artistică. Desprindem, aleatoriu, câteva mostre de autentică proză, fie descriptivă, fie confesivă, răsfirată în texte publicistice: „Hușul e un oraș liniștit: graba și sgomotul reclamei timpurilor moderne nu sunt cunoscute pe aici. Acest orașel de școli și biserici, curat și binișor întreținut, se odihnește liniștit, dacă nu cumva doar deabinelea câte odată, între cele două pâraiașe [...]” (*Hușii*); „Și când în sărbători începeau jocurile și umbla scrânciobul încărcat de feciori și fete ca de niște flori, o sbugheam dintr-un loc în altul, privind hora, intrând și ieșind ca prâsnelul din cercul horei pe supt mâinile prinse în joc ale flăcăilor și a fetelor, cari clătinau din cap zâmbind spre noi. Și ce flăcăi și fete mândre, mai ales în Cotul Negru, erau pe vremea aceia la Bârlad!” (*Bârladul*).

Au fost publicate articole cu profil asemănător semnate de episcopul Iacov Antonovici (*Neamul Roșca Codreanu, Schitul Magariu*), Petru Gâdei (*Un scriitor basarabean: Dumitru C. Moruzi, La Mircești*), Gh. Ghibănescu (*Din actele podului pe Prut de la Fălciu*), Vasile Manole (*Un binefăcător: Stroe Belloescu*), Virgil Cârtescu (*La Ruginoasa*) ș.a.

Adresându-se unui public neomogen prin pregătire intelectuală, îndeletnicire ori aspirații, coordonatorul revistei nu s-a cantonat de un anume tip de texte. Aici au fost găzduite poeziile cu varii tematici (patriotică, erotică, religioasă) semnate de Const. Asiminei, Ionel Țiplică-Laur, Gh. Nedelea, M. Condrea, Const. Goran, G. Pallady, scurte proze având drept autori pe Virgil Caraivan, Ion Dragoslav, Ion Palodă, Dumitru Fărcășan ori textele documentare ale lui Petru T. Gâdei.

Problemele de istorie și teorie literară propuse de Sterian Dumbravă urcă ștacheta revistei lângă publicațiile cu profil literar din țară, în care se înfruntau cele două direcții literare, tradiționalismul celor de la „Gândirea” și modernismul celor de la „Sburătorul”. Astfel, în dezbateri apar teoretizări asupra liricii supuse „logicii evoluțiunii”, deoarece numai tendința de „intelectualizare a poeziei moderne” (*apud* Eugen Lovinescu) împinge spre „rafinament de gândire și simțire omenească”: „Iată tocmai pentru ce nu poate fi vorba de tradiționalism sau modernism literar, ci pur și simplu de evoluționism literar” (*Evoluționism Literar*, nr. 1). Tot Dumbravă dezvoltă relația artă-artist, încearcă definirea binomului formă-fond în poezie, discută aspecte ale criticii psihologice, ia atitudine în fața „demagogiei literare” ori elaborează cronici și recenzii pentru cărțile lui Vasile Militaru și G. Pallady.

Caracterul mozaicat al revistei face ca în evantaiul ei publicistic să apară impresii de călătorie, traduceri (din literaturile rusă, franceză, italiană), corespondență, însemnări din agenda culturală a zonei, epigrame, snoave, colinde etc.

Personalitatea insolitului Moș Caraivan n-a rămas uitată de presa vremii. Astfel, în „Glasul Nostru”, „foaie culturală” sătească, ce a apărut între anii 1931–1937 la Băsești (azi, Viișoara) din fostul județ Fălciu, redactorul G. Micu Delabăsești, i-a creionat portretul, așezându-l între renumitele „figuri contemporane”, Iuliu A. Zanne și George Tutoveanu, de pildă. Sub titlul *Povestitorul Virgil Caraivan* din nr. 20-22/1932, scriitorul era apreciat pentru volumele de povești, snoave, legende, traduceri și pentru activitatea publicistică. Totodată, motivând că scriitorul „e legat

cu tot ce are mai scump ca minte și suflet – pe [de] pământul nostru și de aspirațiunile culturale ale răzășilor din aceste localități”, portretistul își exprima recunoștința pentru sărguința descifrării actelor scrise cu litere chirilice și a publicării acestora în „Documente răzășești”, publicație pe care Caraivan a subtitrat-o ca „revistă regională de acte vechi, mărturii tradiționale și relicve istorice”.

În aceeași „foaie culturală cu informații și îndrumări pentru popor” – „Glasul Nostru” care apărea „sub conducerea unui comitet al Societății Culturale «Iuliu A. Zanne»”, un colaborator bărlădean, și el participant activ al cercului de la Academia Bârlădeană – Anton Romila – nemurește chipul insolit al scriitorului într-un medalion literar memorabil – *O figură originală: Moș Virgil Caraivan*: „Apariția lui în mijlocul cenaclului nostru de la Academia Bârlădeană aducea miros de otavă, de brazdă proaspătă și reavănă, aducea lumină și grai sfătos de cronică”. [...] Și Moș Caraivan lipsea rar de la ședințele noastre. El era gospodarul cenaclului. Cine l-ar fi auzit vorbind cu atâta patimă de Eminescu, Vlahuță și cu atâta înțelegere despre poezie și artă ar fi rămas uimit. Înfașșurarea lui de țaran înstărit ar fi putut să facă pe cineva mai scurt de ureche să creadă că vorbește despre țarină și semănături și nici decum despre eminescianism și semănătorism” (nr. 63-64/1935).

Ca finanțator și director al revistei culturale „Răzeșul”, Virgil Caraivan i-a programat o apariție lunară. Din pricini financiare însă, au apărut doar 12 numere din anul I (de la nr. 1, februarie 1926 până la nr. 10-11-12, noi.-dec.1926, ian. 1927). De altfel, în primele decenii ale sec. al XX-lea, și alte reviste bărlădene/zonale („Paloda literară”, „Făt-Frumos”, „Freamătul”, „Florile Dalbe”, „Graiul Nostru”, „Scrisul Nostru”) au avut apariții efemere. Întâmpinată a fi o adevărată oglindă a vieții satului românesc interbelic, revista a suscitât interesul cititorilor; a avut colaboratori de seamă și a cunoscut o largă răspândire. Dacă luăm în calcul faptul că în rubrica *Bibliografie* erau anunțate *Cărți, reviste, ziare primite în redacție* din tot arealul românesc, putem aprecia că, prin reciprocitate (culturală), în tot atâtea locuri ajungea și revista „Răzeșul”, adică la Craiova, București, Cluj, Chișinău, Orăștie, Constanța, Cernăuți, Iași, Focșani, Timișoara etc.

Directorul revistei a clarificat profilul publicației: „E o revistă de cultură, literatură și chestiuni sociale, dând loc de cinste însă și mărturiilor istorice, și folclorului”. Din convingerea că valoarea publicației constă în ceea „ce se lucrează și se tipărește periodic, foaie cu foaie”, a evitat „enuțările fastuoase și încrustate pe frontispiciu ori în pagini prime făgăduitoare și sentențioase” adunate într-un program de direcție (*Însemnări*, nr. 2). Totuși, „Răzeșul” a devenit o tribună de promovare a ideilor și faptelor de progres existente în satul românesc interbelic de pe văile moldave. În acest spirit progresist și al recunoștinței față de istoria, limba și cultura neamului românesc i s-au alăturat poeți, prozatori, preoți, istorici, critici literari, psihologi ai acelor timpuri. Pentru faptele culturale din perioada interbelică ale scriitorului moldovean Virgil Caraivan temelia rămâne *dragostea pentru răzeșii lui* din satul natal Șuletea, prin care se subînțelege întreg neamul românesc.

Notă: N-am fi prezentat astăzi revista „Răzeșul” a lui Virgil Caraivan, dacă nu am fi avut la dispoziție toate numerele adunate și retipărite în formă anastatică (Bârlad, Editura Sfera, 2015) prin grija și truda unui membru al Academiei Bârlădene, domnul Cătălin-Andrei Teodoru, cunoscut prin devotamentul întru scoaterea la lumină a faptelor de cultură din această zonă. Pildă de culturalitate rămâne Academia Bârlădeană, instituție centenară, sub egida căreia au apărut și alte ediții anastatice coordonate de către: Elena Monu (președinte), Cătălin-Andrei Teodoru și Elena Popoiu, apărute la Editura Sfera din Bârlad: Pr. Ioan (Iacov) Antonovici – „*Florile Dalbe*” (vol. I-IV, 2009) și „*Documente Bârlădene*” (2012), „*Graiul Nostru*” (2011), „*Scrisul Nostru*” (2012), Virgil Caraivan – „*Documente răzășești*” (2015), „*Calendarul nostru*”.

Ștefan EPURE

URMĂRIREA DIN UMBRĂ, DE ION MORARU-CAȘIN

Volumul „Urmărirea din umbră” de Ion Moraru-Cașin, apărut la prestigioasa Editură SFERA din Bârlad, 2017, cuprinde o serie de povestiri, mai de grabă prozopoeme în care prozatorul se întâlnește cu poetul și în care autorul face reflecții asupra unor fapte și întâmplări auzite – dar cele mai multe trăite – cu ochi de jurnalist, suflet de poet și povestitor incontestabil.

Îndată ce ai pus mâna pe carte, poți observa cu ușurință că, pe coperta exterioară, descoperi toate anotimpurile – primăvară, vară, toamnă și iarnă – fiecare cu specificul său, cu frumusețea sa, dar și un zid, o ruină ce poate ascunde taine nebănuite. La prima pagină, alături de figura autorului, ne surprinde atenționarea cu acel *me* pus în paranteze precum și citatul din Audrey Hepburn: „Cel mai important lucru este să te bucuri de viață, să fii fericit!”, fapt ce denotă atât conștientizarea că „scrisul este un lucru vecinicu” cât și starea pozitivă, sufletească a autorului pe care vrea să o transmită și cititorului.

După o remarcabilă prefață „Ion Moraru – poetul și prozatorul”, realizată de poetul și criticul Andrei Petruș în care se face o trecere în revistă a povestirilor și se evidențiază principalele trăsături ale talentului scriitorului, urmează cele 23 de prozopoeme.

În „*Propriul portret*”, interesantă este comparația extinsă a scriitorului cu pictorul care are harul de a zugrăvi natura, inclusiv cea umană, de a „*lumina oglinzii*” în culori adunate în timp, cu „*răbdarea privirii*” și cu „*jocul vârstei*”, cu parfumul hainelor vechi care rămâne o amintire. Cu o subtilitate deosebită autorul surprinde natura cu întregul ei relief de la „*de la apele ce saltă în vaduri*”, la „*azuriul cerului*” în care zboară păsări, inclusiv cele de „*oțel*”. Între cer și ape se află omul cu toată frumusețea sa interioară, viața lui în care adună ca într-o rugăciune cuvintele spre a ne fi nouă și altora pildă pentru schițarea unui tablou. Excelentă caracterizare indirectă a condiției umane, a propriului portret.

„*Lumina gândului*” este un minireportaj privind călătoria cu autobuzul (naveta) de la locul de muncă spre oraș. Frigul, gerul duc la apropierea trupurilor (spre încălzire) dar și a sufletelor. Fata care trece strada nu apare ca o realitate doar fizică ci și ca femeia misterioasă care deține secrete incitante. O femeie și un bărbat nu au nevoie de cuvinte. Ea desenează pe geamul înghețat o pasăre zburând iar el o casă cu „*fuioare de fum*”. Privirea trădează mai mult decât vorba. Iată puterea de sugestie surprinsă de finul observator care este autorul.

Schița „*Val după val*” pare o asumare donquijotească, o scriere autobiografică. În fruntea ei se află citatul din Martin B..... în care, alături de iubire, apare și ura. După mai multe scrisori, se stabilește și o întâlnire, care eșuează datorită faptului că el nu mai era el cel care rămâne la mare și mai are puterea să zică: *asa trebuie trăită viața, clipă de clipă, indiferent de dureri și poveri.*

Ca la un spectacol asistăm în „*Călugărul*” la analiza acestuia de la privire la îmbrăcăminte, vorbire, atitudini și trăiri în propria-i „*mănăstire sufletească*” având ca principiu esențial ascultarea divină.

„*Credințe și păcat*” este povestea unei familii în care soții se certau mereu. Fata, ajunsă la vârsta adolescenței nu suporta certurile și se refugia la apa Dunării, făcând plajă sau baie, descoperindu-și frumusețea trupului și dorind să fie îndrăgită de un vășlaș care trecea, îi făcea cu mâna, dar nu se oprea. În cele din urmă, fata s-a sinucis. Părinții nu s-au mai certat, dar nici nu mai aveau nimic în comun. Mama simți că trebuie să meargă la o mănăstire. Cu multe peripeții ajunge, cu ajutorul unei măicuțe. Nu se mai întoarce întrucât „*fără dragoste, nu poți rămâne într-un loc!*”.

În „*Codrin*”, descoperim o întâmplare tristă. Codrin încheie târgul cu niște țigani privind vânzarea unui falnic armăsar. Calul simte că nu mai este iubit de stăpân. În dimineața zilei când trebuie să fie vândut Titan, calul, Codrin își găsește animalul strangulat în lațul cu care era legat.

În „*Dangățul durerii*” descoperim un crâmpei din perioada comunistă, când țaranii care luau 2-3 știuleți de porumb, munciți de ei, făceau 6 luni de pușcărie. Memorabile rămân vorbele preotului care este amenințat când încearcă să înduplece milițianul: „*Oriunde ne-or duce, eu pot veni înapoi dar dacă te duc eu, nu mai vii.*”

„*Bătrânețea oarbă*” reprezintă drama unui bătrân orb care este deposedat, fraudulos, de un nepot, de o livadă.

Jertfa eroilor pentru întregirea neamului se menține și acum în întrebarea „*de ce nu s-a mai întors tata de pe front?*” Era copil mic când l-a condus pe tatăl său la gară.

„*Lacrima singurătății*” este lacrima refuzului unei înțelegeri de căsătorie când și-a găsit iubita la un țigan aflat la o petrecere de-a lor.

Pe cine nu lași să moară, nu te lași să trăiești este concluzia unor părinți care au înfiat un copil spre grijă, iar el... să nu facă nimic...!

Supărările copiilor slăbesc inimile părinților, este concluzia din „*Scara devenirii*”.

„*Depanatorul*”, când are de trecut o punte cu, îl trec toate căldurile. „*Onoria*” dezvoltă drama acestei tinere când iubitul ei mai are doar două săptămâni de trăit. „*Vișina amară*” dezvăluie că „*dragostea e vișina de pe prăjitură, restul nu e nimic!*”

Schița care dă titlul volumului „*Urmărirea din umbră*”, prezintă o femeie grizonată, îmbrăcată după moda vestului care greșește formular după formular, la o bancă. Probabil făcuse studiile la... prea mare distanță.

„*Votul de blam*” este dat unui tânăr care întârzie la o ședință de partid. „*Clipe...*” reprezintă povestea dintre doi colegi subingineri. El, duplicitar, ea, dezamăgită. „*Plimbarea*

din noapte” rupe vălul romantismului. În urma iubirii pierdute se aud doar suspinele. „Ghinionul” destramă o căsnicie abia înfiripată. Ca și în altă poveste, călătorii urmăresc, din microbuzul ce-i ducea spre gară, o fată mai mult despuiată, în puterea nopții și zic: „înainte, haina făcea pe om, dar acum...” „Undeva... în timpurile noastre” tinerii nu mai țin cont de sfaturile părinților privind căsătoria. În „Timp fără hotar” au și epavele (oamenii) strălucirea lor alteori...?

Ultimul titlu, „Citind o carte veche” reprezintă, de fapt, cartea vieții tale, pe care o retrăiești cu multe scene, gânduri, suferințe spre Insula fericirii pe care nu trebuie să o pierzi niciodată.

Calitatea principală a stilului lui Ion Moraru-Cașin este naturalitatea. Scriitura este cursivă, cu termeni obișnuiți ca și cum ar vorbi în fața unor ascultători cunoscuți, de unde și asemănarea cu Mihail Sadoveanu dar într-un altfel de „Han al Ancuței” în care unicul povestitor te poartă în locuri și întâmplări diferite, autorul fiind omniprezent.

Spirit de observație pătrunzător, autorul descoperă amănunte care scapă omului obișnuit și ca urmare a sensibilității sale sufletești. De aici și talentul de pictor în cuvinte al prozatorului și poetului.

Concepția volumului este conservatoare, romantică în maniera lui Vlahuță, Delavrancea, Agârbiceanu sau chiar V. Voiculescu având în vedere și aspectul meditativ și reflexiv.

Ancorat în contemporaneitate și având capacitatea de a crea atmosferă, atât titlurile cât și povestirile sunt incitante, lectorul nu poate lăsa cartea din mână.

O calitate ce iese în evidență este capacitatea de a ordona evenimentele, de a încadra în atmosferă, de a pregăti cititorul prin sentințe sau/și mottouri, derularea faptelor, pregătirea tensiunii din punctul culminant ca apoi să apară surpriza și reflecțiile, uneori cu un caracter educativ pentru mai tinerii cititori privind respectarea/nerespectarea unor tradiții și obiceiuri consemnate și în proverbe românești. În multe cazuri, sugestia, loviturile de teatru (*Codrin*) dau farmec scrisului.

Nici în proză poetul nu se dezmințe („...femei cu sânul copt și rotund”; „întinsa dantelărie de ape”; „contururi dumnezeiești” (de femeie); „bătrân sprijinit în toiagul atâtor întâmplări”; „dulcea imagine a dimineții”; „stoluri de păsări înțepând albastrul azuriu”; „turlele bisericii într-un cântec liturgic”; „sufocarea pânđește respirația”; „marea urlă cu valuri negre” etc.

Descoperim un oarecare caracter cinematografic (ca la Rebreanu) cu perspectivă apropiată sau depărtată în funcție de pătrunderea privirii până la orizont dar și prim-planuri cu personaje (inclusiv calul Titan din *Codrin*) ce rămân memorabile în mintea lectorului. Personajele principale ale povestirii sunt puse în lumină mai accentuată (focalizare) sau într-una mai puțin favorabilă, preocuparea autorului fiind aceea de a scoate în evidență trăirea sufletească, zbulciumul interior („Val după val”, „Credință și păcat”). Interesant este că și natura este frumoasă, primitoare când sufletul este curat, când se bucură de viață, dar și neprimitoare când se întâmplă o nenorocire (pp.30-31).

Nu lipsesc sentințele: „Omul trăiește cu amintirile”, „Viața o trăiește fiecare cum poate”.

Având caracteristici de povestire, reportaj, autorul folosește cuvinte din sfera nominală (substantive, adjective) dar și verbe (în propoziții scurte: „nu puteai spune că ai plecat să o lași să o macine toată durerea”).

Avem în vedere multitudinea de figuri de stil (epitete, comparații, personificări).

Concluzia: Viața este în tot și în toate.

Mihaela ALEXA

SOMNUL

Somnul și-a întins aripile de plumb peste lume;
Greieri sufocați de greutatea nopții
Cu scripca pe umăr hălăduiesc printre miriști,
Prin iarba ce-așteaptă-nsetată roua.

Simfonii în surdină se naltă spre stelele triste și singure;
Inimile lor zvâcnesc în speranța
Împlinirii în univers pentru o clipă;
Dragostea vine și pleacă prin căi lacteene și-n urmă se nasc

alte stele, alte singurătăți
și atâta tristețe printre picuri de speranță.
Neant...Neant...Hazard.

SUFERINȚĂ

Au secat izvoarele pădurii, izvoarele inimii și ale lacrimilor;
Pietre de moară apasă pe sufletele pline de gânduri;
Din întuneric de codri fiare, animale de pradă,
Cu pântecul supt, cu picioare prelungi pândesc.

Ochii de foc strălucesc în nopțile arse de focurile zilei,
Ochii de foc pângăresc zorile care-și înalță razele.
Fiare de foc se reped hămesite să strângă rezerve;
Ucid fără milă trupuri, suflete, vise.

Instinctele ard, rup, năucesc:
Rațiunea de mult a murit.

DESTIN DE VERS

Doamne, ce mă doare,
mă doare,
când descopăr că poezia nu mai e cea din timpurile când
cireșele se lăfăiau la urechi.
Versul s-a pierdut
pe margini de trotuare
și
cuvintele au renăscut
mult prea sus ca să le mai pot atinge.
Trupul mi-am frânt
tot
rotindu-l după mișcarea circulară
a cuvintelor ce zboară atrase de forța centrifugă.
Coloana, singura ce se mai găsea în recuzita personală
nu mai e verticală,
o simt – oare-o simt? –
că e dreaptă ca funia-n sac și nu mă mai doare.
Am pierdut și speranța,
am pierdut și orgoliul,
am pierdut demnitatea alergând după cuvintele
ce s-au ascuns în mocirla socială.

Dumitru V. APOSTOLACHE

PROFESORUL SERGHEI COLOȘENCO, OMUL - REBUS

„Cel ce a știut să îmbine utilul cu plăcutul, distrând pe cititor și instruindu-l în același timp, acela a cunoscut adevărata satisfacție a reușitei”. (Horatius, *Ars Poetica*, 343)

Enigmistica este departe astăzi de noțiunea care o înfățișa în trecut ca o simplă pasiune, ca un mijloc de a se pierde vremea. Ea a devenit un fenomen social, cu largi implicații în cele mai diverse domenii ale vieții, fiind răspândită în întreaga lume. (Dr. Gheorghe Sanda „Ghidul enigmistului”)

Cuvintele încrucișate au apărut încă din antichitate. Cel mai vechi careu de cuvinte încrucișate cunoscut este pătratul 5/5. Dar cel care a revoluționat cuvintele încrucișate a fost americanul **Arthur Wynne**, care a publicat primul careu de cuvinte încrucișate în ziarul “New York World”, la 21 decembrie 1913. La noi în țară, primele careuri în forma lor actuală au apărut după 1920, primul autor fiind **Ilie Algazi**. Să menționăm că mulți scriitori români au cochetat cu cuvintele încrucișate. Dintre aceștia amintim pe Dimitrie Cantemir, Antim Ivireanu, B. P. Hasdeu, Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, Miha Dragomir, Tudor Mușatescu, Mihai Gafița.

Rebusul/enigmistica este cea mai bună metodă pentru superba vocație a autodepășirii. Acest joc cu definiții și cuvinte s-a dezvoltat continuu, devenind un joc de logică și perspicacitate, un joc al inteligenței, un joc dedicat rezolvării problemelor de enigmistică.

Rebusul a devenit prietenul oamenilor pasionați de cunoaștere și de îmbogățirea permanentă a bagajului de cunoștințe generale, ca și de însușirea corectă a limbii și literaturii române, în cazul nostru.

Enigmistul nu forțează inaccesibilul, ci doar ridică mănuașă unei provocări. Dezlegătorul, o dată provocat, trebuie să intre în ringul acestui nobil pugilat de întrebări și răspunsuri. Este vorba de un sport cu reguli, ucenicie, tehnici și măiestrie, și la care existența unui antrenor este absolut obligatorie.

Acest joc este un real sprijin pentru cei care vor să-și lărgască cunoștințele în diferite domenii, să-și îmbogățească, sau să-și verifice cunoașterea anumitor noțiuni de cultură generală.

Unul dintre aceștia este profesorul **Serghei Coloșenco** din Bârlad.

Afirm, în cunoștință de cauză, că profesorul de limba română **Serghei Coloșenco** trăiește în și prin **REBUS**. Păcat că nu și **din REBUS**. A fost și a rămas un împătimit creator de rebus.

Din portofoliul rebusistic al profesorului **Serghei**

Coloșenco de anul acesta, amintim, plachetele: „Gheorghe Alupoaei” (sculptor vasluian, n. n.), „Ghidul enigmelor”, „Târgu Ocna (Ghid turistic rebusist)”, serialul “Vasile Alecsandri”, “Vive la France!” (dedicată Zilei Naționale a Franței; traducerea textelor în limba franceză aparținând admirabilei profesoare Elena Popoiu) și cartea “Sonete eminesciene în rebus”, toate apărute la Editura „Sfera”, Bârlad.

În rândurile ce urmează ne vom referi la cartea “Sonete eminesciene în rebus” și la placheta “Ghidul enigmelor”.

Se știe că Mihai Eminescu a scris 31 de sonete, dintre care trei au fost publicate în “Convorbiri literare”, în timpul vieții poetului, iar restul (cu excepția a trei titluri incluse de Titu Maiorescu în Ediția Princeps din 1883), au apărut postum. Rebusistul **Serghei Coloșenco** a îngrilat cuvinte din sonete în așa fel încât cititorul dezlegător să se bucure de frumusețea versurilor eminesciene. Prezentarea sonetelor sub forma pe care o oferă profesorul **Serghei Coloșenco** cititorilor “este un **omagi**u adus poetului” (p. 5).

Înzestrat cu talent și inteligență, cu multă știință de carte și cu o foarte bună cunoaștere a limbii române, având un pătrunzător spirit de observație, autorul a reușit să ne ofere o carte deosebit de frumoasă și să ne impresioneze prin ineditul și dimensiunea temei abordate. De altfel, pe coperta a IV-a, face și

mărturisirea: “Tot ce a scris Mihai Eminescu constituie o sursă de inspirație permanentă, inepuizabilă și pentru un rebusist”.

Fiecare careu, corespunzător sonetului precizat, trecut cu o mare iubire de frumos prin sufletul profesorului **Serghei Coloșenco**, a devenit o parte componentă a unui adevărat colier aparținând sonetelor eminesciene.

Pe lângă sonete și careurile corespunzătoare, în cele 88 de pagini ale cărții vom găsi bine plasate, noi careuri și un număr de peste 20 de specii enigmistice.

Merită felicitări, pe lângă autorul cărții, și autorul copertilor I și IV, Bogdan Artene, tehnoredactorii Costel Filuță și Bogdan Artene, Constantin Romete pentru culegere și Ritta Mintiade pentru lecturarea cărții.

Plachetele enumerate, între care „Ghidul enigmelor”, sunt apărute sub egida Casei de Ajutor Reciproc a Pensionarilor „Elena Cuza” Bârlad.

Pornind de la „Ghidul enigmistului” al doctorului Gheorghe Sanda, profesorul **Serghei Coloșenco** a preluat, din acesta, definițiile enigmelor și le-a transformat în litere și

în imagini. Folosind diferite procedee enigmistice, alăturând – unde s-a putut – câte un exemplu, a realizat un total de 35 enigme. Dintre ele, unele sunt foarte mult folosite, iar altele, dimpotrivă, sunt date uitării. Fiecare titlu este redat enigmistic și sunt oferite spre dezlegare enigme.

Majoritatea dintre acestea au apărut în revistele „Labirint”, „Crypto” și „Alb și negru”.

Enigmele prezentate sunt următoarele: **Acrostihul, Adunarea cifrată** (calculul aritmetic enigmistic sau criptoritmia), **Anagrama, Androginul, Antoverbul, Aritmogriful, Aritmogrila, Biverbul, Bizareria, Calamburul, Cartea de vizită, Coperta literară, Criptografia, Criptograma, Cronogramul, Frazifonul, Golful de cuvinte, Hipocrenul, Încurcătura de limbă** (scioglilingua), **Ligamentul, Logogriful, Metagrama, Monoverbul, Rebo, Rebus, Reconstituirea, Săritura calului, Scartul, Singrama, Sinoverbul, Șarada+Zeppa și Triverbul.**

Am auzit, cu diverse ocazii, că ar fi bine să se predea șahul în școală. Majoritatea dintre propunători erau cadre didactice și veneau cu argumente pertinente. Eu zic că, optimal, ar trebui să-și găsească locul în programa școlară și rebusul, problemele de enigmistică. Ar fi un sprijin puternic în ceea ce privește învățarea limbii române, lărgirea orizontului culturii generale și, evident, în dezvoltarea gândirii elevilor. Am întâlnit multe persoane care se plâneau că nu-s mulțumite de memoria pe care o aveau, dar niciunul de lipsa de gândire proprie.

Prin creațiile sale enigmistice, profesorul **Serghei Coloșenco** poate fi privit ca omul-rebus.

Cel care ne amintește mereu spusele lui George Bernard Shaw: „Cuvintele încrucișate: tratat de logică la îndemâna mulțimii”.

Sănătate și noi creații, domnule profesor!

Adrian VOICA

DEVELOPĂRI LIRICE

Invocație

Întoarce-te, Divino, din povești,
Avem nevoie de celeste vești !

Poezia

Făptură prețuită de văz și de auz,
Ești Timpului ispită când Timpul nu-i
confuz.

Vegheați de pescăruși

O pernă albastră sub părul tău blond
Iar marea promite alt zgomot de fond.

Începuturi

O scânteie – se aprinde focul ;
Un pas – și începe jocul.

Lege africană

Pe malul celălalt ajung învingătorii
În lupta inegală cu aligatorii.

10 Mai

E astăzi ziua sfântă :
Tot neamul nostru cântă !

Efort inutil

Nu ține seama ce nerod e
Slăvind nimicul în mici ode.

Fără podoabe

Înconjurat de gânduri violente
M-am scuturat de orice sentimente.

Visătorul

Deși îl cauți doar printre boemi
Nu vine totdeauna când îl chemi .

Descoperire

Cu lumea de azur ce doar în vis stă
Ne întâlnim prin tandre pagini de
revistă.

Pretenții

Adjectivul subțirel
Vrea metaforă și el !

Supus

Adesea, când versific,
Pe tine te zeific.

Portret

Pictezi petalele cu inefabil –
De-aceea ești cotate " inabordabil " .

80

Dacă vor fi, înseamnă c-au și fost –
Mă joc cu timpurile-n zi de post.

Mic secret

Păstrez în suflet rime
Ce-mi amintesc de tine.

Idilă

Pe lespedeza tăcerii un crivăț tinerel
Cu iarna stă de vorbă, cu gândul la inel.

În iad

Zi dizolvată în acidul urii
Ca nestemată a temperaturii.

Opinia unui instrumentist

La oboi e ambușura
Dulce precum prăjitura.

Semne

Goarna despărțirii încă mai răsună,
Peste sentimente se așterne brumă.

Drum închis

Mi-e teamă că, oprindu-mă puțin,
În loc de drum, văd înflorind un crin.

Simion BOGDĂNESCU

POEME ALESE

CERC DE VRAJĂ

Ungherul neființei tale mute,
Femeia mea de grijă tremurînd,
S-a stins pe rugul zării ce-și asmute
Cercul de vrajă dincolo de gînd.

Doar destrămarea focului de vară
Prin labirint va geme-orbecăind
Ca să te pot păstra ca dinioară
În brațe, te voi devora cu jind.

FOLCLOR DE COPII MARI

Dă-te jos, șoimana mea,
De pe creangă, de pe stea;
Dă-te jos din corcoduș
Că iau norul și te-mpușc.

Că iau dorul ca un get
Și din ceruri te săget
Ca să-mi cazii, șoimana mea,
Tronc la piept alătorea

O fecioară de omăt,
Pui de stea cu boi de făt,
Să ne strîngem într-un țuc,
Tu năucă, eu năuc

Și, ținîndu-ne de mîini,
Descîntați de vechi fîntîni,
Să intrăm, șoimana mea,
Într-un codobelc de stea.

CU O CEAȘCĂ DE CUVINTE

Ah, cuvinte aiurite
Pietre-n prund, nenorocite!
Bate frunza pe nimic
Vremea fierbe în ibric.

Nopti orbecăie în vid
Un rîu static, nelichid.
Se tocesc zori vechi în geam –
Eu sînt singur cu ce n-am.

Doar firide arse-n zid
De cuvinte vechi tocit
În picturi uscate sorb
Timp evaporat și orb.

Ce-ar fi, Lună, ca să ieși
Peste-o frază de cireși

Cu o ceașcă de cuvinte,
Să mi le pui înainte

Și mai albă ca hîrtia,
Să-mi scrii tu și poezia?!

LACĂT MUT

Dimon tandru, bălăior,
Tot în arme lucitor,

Mai demult îți adia
Scutul vremii sabia.

Mai acum în vergi de fier
Vezi cum stelele te cer.

N-ai fi încăput de-aripi
Și nici zborul să-nfiripi.

Ai fi vrut să dormi în drum
Coperit cu vis și scrum.

Și-n colnic noaptea să ieși
În lumină de cireși.

Ai fi vrut pe ram s-anini
Numai inimi între spini.

Ai fi vrut să spînzuri nori
Unde ți-o fi fi dat să mori.

Ai fi vrut și n-ai fi vrut
Să-mi atîrni un lacăt mut.

ELEGIE DISJUNCTIVĂ

Vezi pe coama casei?
Jeluie cioful
întunericul ferestrelor
ce trădător?
Și fumul tîrziu de scîncet
stelar a putrezit văile
s-au clătinat
și s-au distrus
luîndu-și drumurile
în cap de oglindă neagră
Sufletul meu s-a tăiat
în gura coasei
de plîns nu m-am hotărît
să plec sau să nu plec cu el
și-un oftat tras
de pe horn
geme strigoiiul mamei,
tace strigoiiul tatei

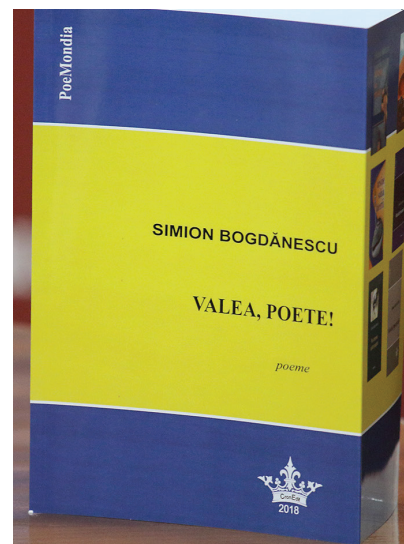
lîngă o pîine mută
aluatul de muzică palidă
al unei copile
cu iz moale
de umbră de cîmp
de umbră de cîmp
de umbră de biserică
e atîta mlaștină mică
de creier mic
atîta baltă de muțenie
Vezi pe coama casei?
Se caină cioful
depărtarea dintre un copil
mort și alt copil mort
depărtarea dintre tată și mamă
stinge toate lumînările
în uitare și-n uitătură
Jeluie cioful,
Se caină cioful...
Ușa nopții mă clatină
ce trădător?
Și mă înghite în ea.

AD INFINITUM

M-ai nălucit încet, întreg,
De frigul golului norveg,
O, maiestate Heisenberg!

Sunt orb în zece mii de văi
Mă sperie prin ciumăfăi
Doar preotese cucuvăi.

Cîntec extins de înnegrit,
Rarefiat și buimăcit
În gol norveg la infinit...

Oana GUZGAN

GEORGE TUTOVEANU ÎN UNIVERSUL SONOR AL LUI ION D. VICOL

Ion D. Vicol, valoare de necontestat a culturii muzicale românești, profesor universitar emerit, dirijor, compozitor, s-a născut în comuna Țuțcani, fost județul Covurlui, în luna februarie a anului 1898. A trăit până în iarna anului 1996, încetând din viață la București, unde este și înmormântat.

Primii ani de școală i-a făcut în satul natal, urmând apoi cursurile Școlii Normale „Regele Ferdinand” din Bârlad de care își amintește cu mare drag toată viața. După absolvire, a venit ca învățător în satul Mânăstirea, lângă Țuțcani. Focul interior al valorii sale muzicale l-a îndemnat să plece la București unde a urmat cursurile Conservatorului, iar după absolvire și-a reluat activitatea didactică ca profesor la Școala Normală din Târgu Mureș. Mai târziu ajunge profesor la Școala Normală de băieți din Buzău, unde descoperă și cultivă pe cel care va deveni fondatorul și dirijorul Corului Madrigal, Marin Constantin.

După 40 de ani de când profesorul Ion D. Vicol l-a pus pentru prima oară să solfegieze pe copilul Marin Constanin, acum profesor la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din București, acesta i s-a adresat: *„Bunului meu părinte și scumpului meu profesor, adâncă recunoștință și calde mulțumiri, împreună cu nețărmurită stimă.”*

La începutul anului 1950, Ion D. Vicol a fost numit profesor la Clasa de dirijat de la Conservatorul din Iași reușind în câteva luni să reabiliteze cu mare succes și recunoaștere situația deloc lăudabilă în care se afla Conservatorul la acea vreme. În toamna aceluiași an este numit profesor la Catedra de cor și dirijat a Conservatorului din București și decan la facultatea de canto și instrumente, catedră la care a stat cu competență și profesionalism desăvârșit până la sfârșitul activității didactice.

Complexitatea sa intelectuală, dragostea și dăruirea pentru școala românească, iubirea pentru elevi și studenți, respectul pentru valorile reale, l-au determinat să editeze manuale de muzică pentru cursul primar spre cultivarea frumosului în sufletele copiilor. Amintim câteva dintre melodiile compuse de el, atât de îndrăgite: *Săniuța, Pupăza din tei, Rândunica* și multe altele, cântece care au bucurat și mai bucură copilăria atâtor generații.

Viața lui Ion D. Vicol a fost foarte legată de Bârlad, cu precădere de Școala Normală, vizitând-o de câte ori a avut ocazia, suferind când a fost distrusă în al doilea război mondial, amintindu-și cu nostalgie de banca în care a stat în primul an, de copilărie și de adolescență.

În volumul „Lumini și umbre”, apărut la Editura Muzicală București în 1978, volum cu valoare autobiografică, Ion D. Vicol scria:

Corul Madrigal. Trei maestri, trei generații
(de la stânga): Ioan D. Chirescu, Ion D. Vicol, Marin Constantin.

„Urmăream cu mare interes șezătoarele literare organizate în oraș de poetul G. Tutoveanu.

Deși elev, participam ca invitat la activitatea acestui cenaclu literar, unde am avut prilejul fericit de a cunoaște pe Haralambie Lecca, Vlahuță, Beldiceanu, Beldiman, Sadoveanu, Topîrceanu, Gîrleanu, Tudor Pamfil, M. Rașcu, Victor Ion Popa și încă mulți reprezentanți de seamă ai literaturii noastre.

Pe G. Tutoveanu, îl păstrez în amintire așa cum l-am cunoscut în prima clipă. Înfățișarea, vorba, întocmai ca portul. Portul, întocmai ca înfățișarea și vorba. Și toate asamblate fidel și tineresc cu imaginile cuprinse în volumul său de poezii, „Albastru”. A avea o lumină în zâmbetul lui tineresc și optimist, pe care marele poet T. Arghezi o socotea fără seamăn.”

Așa cum mărturisește în același volum, Ion D. Vicol aprecia tot ce era frumos și valoros „dar principala bătaie de inimă și prima preocupare le-am acordat muzicii”.

Personalitatea sa valoroasă nu trebuie acoperită de trecerea timpului, universul său sonor trebuind să se facă auzit și pentru generațiile viitoare.

PETRUȘ ANDREI

CREANGA PRIN EUROPA DE VEST „PLECAT-AM NOUĂ...”

„Plecat-am nouă...”, într-adevăr, cum spune „bardul de la Mircești” dar din Vaslui numai eu cu jumătatea mea mai bună, iar ceilalți șapte din Iași, după cum urmează: Sînziana și Cosmin, medici stomatologi și Șerban, mama Sînzieni, Loredana, finanțistă și Mugur, inginer și Smărăndița, un înger cu părul de aur și cu ochii ca seninul cerului.

În vara asta, Sînziana, pe care noi am crescut-o până la vârsta școlarității, părinții ei fiind studenți pe-atunci, împreună cu Loredana și ceilalți au venit cu propunerea să ne ia și pe noi doi în cele două mașini ca să umblăm creanga prin Europa de Vest.

Văzusem cealaltă față a Europei în 1982 (Bulgaria, Ungaria, Cehoslovacia, Polonia, Germania Democrată și U.R.S.S.), urmând să vedem abia acum fața nevăzută a lumii.

Am acceptat cu mare bucurie invitația copiilor și, pe bancheta din spate, cu Șerbănică între noi și cu Sînziana șofer european, am pornit la drum în ziua de 11 iunie 2018.

Suntem conștienți că, din fuga cailor putere, mare lucru n-o să putem vedea până la Therme, în Germania, unde Sînziana și Cosmin vor participa la un Congres al stomatologilor. Cu ceilalți urma să ne întâlnim pe parcurs.

În timp ce copiii noștri vor fi prezenți la activitățile anunțate, noi vom sta cu Șerbănică, vom sta e un fel de a spune pentru că minunăția de băiat nu stă o clipă locului.

Dar până la Therme e cale lungă. Trecem prin Satu Mare în Ungaria spre Budapesta. Aici suntem surprinși de o furtună cu rafale de ploaie, cu vânt și cu crengi rupte care țin cu tot dinadinsul să ne spargă parbrizul. În toiu noptii căutăm cu farurile mașinii locația „Guesthaus”. Deodată, vedem în ploaie, cu o pelerină pe cap, desculț în niște șlapi și cu o lanternă în mână, că se întreprusese curentul electric, pe proprietarul pensiunii. Suntem îndrumați să intrăm în curte, salutăm în câteva limbi: românește, englezește, franțuzește, ni se răspunde în nemțește și ungurește, dar ne înțelegem, spre deosebire de politicienii noștri care, deși vorbesc aceeași limbă, nu se înțeleg neam sau *nem(tudom)*.

Apare și doamna casei căreia îi adresez un „*Kezi ciocolom!*” (Sărut mâna!) dar, pe-așa vreme i-aș fi spus „*Laboi ciocolom!*” (Sărut piciorul!) (Nichita Stănescu săruta cuiva, arghezian, talpa piciorului) și ne cazăm în cele din urmă dormind un somn fără vise. Ce vise să mai ai după atâta zbucium?

Dimineața salutăm din nou gazdele, scriem în cartea de onoare câteva rânduri, achităm 67 de euro și din nou la drum.

Visam să scriu poezii inspirate de locurile pe unde trecem dar ce poezii să scrii pe întunerice?

Sînziana condusesse destui kilometri, dar în ziua următoare avea să se autodepășească.

Ajunși într-o superbă stațiune balneară, Bad Teinach din Germania, am stat la „Therme”, un hotel elegant, curat, deasupra căruia cânta de mama focului o privighetoare. Nu ziceți că m-am apucat și eu de cântat? În felul meu. Aici am început să scriu primele poezii din „jurnalul liric”, construite pe comparația între ceea ce am lăsat acasă și ceea ce am văzut cu ochii mei. În Europa de Vest mi-am dat seama că:

O țară trebuie gospodărită

O țară trebuie gospodărită
Și „Pas cu pas” ar trebui luată
Și orice palmă de pământ lucrată
Ca o gospodărie îngrijită

Când nu știi ce-i mistrie și lopată
Și strategia nu-i bine gândită,
Ea pare o grădină părăsită
Ce nu mai înflorește niciodată.

Te minunezi când vezi în altă parte
Ținuturi îngrijite ca la carte
Și mi te uiți cu jind pe a lor hartă.

Străinii au știință și cultură
Și știu să facă și agricultură
Că pun în toate: stil, și gust, și artă.

Gazel

Să fii deasupra tuturor
Nu e prea greu dar nici ușor

De mi te paște un necaz,
Să-l treci ca pasărea în zbor.

Un altul, dacă e lovit
Să-i vii îndată-n ajutor.

Să scapi de spini și buruieni
Precum țărănul pe ogor.

Când pasiune-n toate pui,
Abia atunci muncești cu spor.

De soarta celor obidiți,
Tu să nu fii nepăsător.

De scrii și de-ale lor dureri,
Abia atunci ești scriitor.

Amarului tu să-i dai glas
Și scrie Cartea Cărților

Ca să și-o pună căpătâi
Urmașii și urmașii lor.

Iar dac-o turmă întâlnești
Să-i fii acesteia păstor

Și celor care n-au prezent
Tu să le faci un viitor.

Credința tu să ți-o păstrezi
Cât ai o țară și-un popor

Că limba-n care ai crescut
Este toiagul magilor.

(Hotel „Therme” – Bad Teinach – Germania 14 iunie 2018)

La Stuttgart, în drum spre Ulm, unde trebuia să ne întâlnim cu ceilalți companioni, ne aștepta o surpriză. Sînziana, știindu-ne pasionați de tenisul de câmp, ne procurase bilete pentru semifinala în care juca Roger Federer (o sută de euro de căciulă, pardon! de pălărie), turneu pe care a doua zi avea să-l câștige, dar nu aveam timp de stat, pentru că a doua zi ne-am petrecut-o cu toții la Legoland, înainte de a trece granița în Franța.

Va urma

Teodor OANĂ

JOBUL DIN PIAȚĂ

– Ce te uiți, tinere? Vrei să cumperi?
Ionică măsură cu ochii încărcătura de pepeni verzi din furgonetă și spuse:
– Nu. Mă uitam și eu...
– Dacă îmi dai o mână de ajutor, ne învoim la preț.
– Și ce să fac?
– Urci în mașină și îmi dai pepenii în mână ca să-i stivuiască alături.
Ionică nu mai așteaptă vreun îndemn și urcă în furgonetă.
– Văd că ești de treabă, spuse țăranul. Câți ani ai?
– Aproape patrusprezece.
– Ești la școală?
– Am trecut într-a opta.
Pepenii să aibă între trei și cinci kilograme, aprecie Ionică, după efortul pe care îl făcea, stând mai mult frânt de mijloc. Nu trecu mult și Ionică, îndreptându-se de șale, coborî din mașină.
– Bravo! îi spuse țăranul, ai făcut o treabă bună. Alege doi pepeni.
– De unde sunteți? întrebă Ionică.
– De la Dăbuleni.
Și de ce spuneți pepene și nu lubeniță?
– Ia te uită. Văd că te pricepi la cuvinte.
– Ne-a vorbit profesorul de română despre cuvinte ca acestea.
– Săptămâna trecută am fost cu lubenițe la Iași. Acolo, dacă spui că vinzi lubenițe, lumea nu știe ce vinzi.
– Ei spun harbuz la lubeniță.
– M-am deprins să spun pepene. Hai, ce faci? Nu-ți alegi două lubenițe?
– Aleg. Astea două câți bani fac?
Dăbuleanul cântări lubenițele și spuse:

– Doisprezece lei.
– Dați-mi zece lei și vă spun vânzare bună.
– Dacă așa spui tu, poftim!
Dăbuleanul îi înmână o hârtie de zece lei și văzu în ochii lui Ionică o stare de bucurie.
– Mulțumesc, spuse băiatul și plecă în sectorul de legume și fructe din piață. După scurtă vreme trecu pe lângă dăbulean, care pusese pe cântar o lubeniță.
– Ce ai luat? îl întrebă.
– O pâine, două kilograme de cartofi, unul de roșii, câțiva ardei grași și o legătură de verdeață.
– Bravo, băiete. Tu faci piața?
– Numai când mama lucrează.
– Ce lucrează?
– Lucrează cu ziua la câteva familii. A lucrat la legătoria Întreprinderii Poligrafice, dar aceasta s-a desființat.
– Și taică-tău?
– Nu am tată.
– Frați mai ai?
– O soră mai mică.
– Înseamnă că tu ești capul familiei.
– Cam așa.
– Mai ai o plasă?
– Am, răspuse Ionică. Punga asta de plastic.
Dăbuleanul îl măsură cu privirea și spuse:
– Ia lubenița asta și s-o mâncați sănătoși.
– Mulțumesc, spuse Ionică.
– Ești băiat de treabă. Dumnezeu să te lumineze în viață.
Ionică înclină capul în semn de rămas bun și se îndreptă spre ieșirea din piață.

Luminița COJOACĂ

RUGĂCIUNEA PIETREI

Înapoia pământului
se face cuvântul piatră
să strige de mamă
să aibă cine să-i răspundă
nedusă la biserică
femeia se roagă
de moarte să i se facă
copiii mari
pietrele de la hotar

să se desfacă în patru
precum desfăcut e și anotimpul
iarna când umblă
zăpezile desculțe
și Moș Crăciun se face om
copiii mici se joacă
masa nu mai rămâne masă
stă întoarsă să umble
îngerii jur-împrejuru-i
să se umple de bucăți
de carne de apă
din morile care
trag vecernia la cântar
masa să o aibă pregătită

VIATA ACADEMIEI

- urmare din pagina 2 -

Elena Monu, președintele Academiei Bârlădene, dna Elena Popoiu, responsabil al Departamentului de Francofonie – care le-a fost interpret pe durata vizitei la Bârlad –, familia Adriana și Gabriel Penciu, reprezentanți activi ai francofiliei Bârlădene, poetul Simion Bogdănescu, dnii profesori Mihaela Tudor, Valeriu Arnăutu, Marcel Proca. După cuvântul de întâmpinare al Elenei Monu, moderatoarea întâlnirii, Elena Popoiu, și-a exprimat bucuria pentru prilejul acestei pre-inaugurări a bibliotecii de carte franceză (inaugurarea fiind prevăzută pentru 14 iulie, de Ziua Franței), în prezența prietenilor din Vergêze, cărora li s-a oferit câte un exemplar al revistei noastre francofone anuale, însoțită de pagini cu poezii eminesciene în română și franceză. Plăcut impresionați de cadrul și atmosfera primirii, oaspeții au rostit cuvinte de apreciere cu privire la existența la Bârlad a unor astfel de instituții cu prestigiu și tradiție culturală.

Sâmbătă-duminică, 7-8 iulie 2018, Asociația Culturală „Virgil Caraiivan” a organizat interesante activități în cadrul proiectului finanțat de Consiliul Județean Vaslui, „Biserica, școala, eroii și noi”. Astfel, sâmbătă, 7 iulie, între orele 10-13, Școala gimnazială „Virgil Caraiivan” a fost gazda festivității de premiere a laureaților Concursului Național de Literatură purtând numele celui omagiat, urmată de spectacolul susținut de elevii școlii. Publicul numeros s-a bucurat de prezența unor personalități din lumea literară: scriitorii Cassian Maria Spiridon, președintele Filialei Iași a Uniunii Scriitorilor și Lucian Vasiliu, directorul Editurii Junimea și al revistei *Scriptor*. Prezentă la manifestare, Elena Monu a dăruit invitațiilor volumele lui Virgil Caraiivan, *Răzeșul* (1926–1927) și *Documente Răzășești* (1933–1934), editate de Academia Bârlădeană. Reușita festivităților se datorează dlui Laurențiu Șoitu, președintele Asociației „Virgil Caraiivan” și dlui prof. Nicu Apostol de la școala gazdă. Duminică, 8 iulie, între orele 8.30-13, la Biserica Sf. Nicolae din Șuletea, publicul a sărbătorit 60 de ani de la sfințirea noii biserici. A urmat un eveniment dedicat Centenarului Marii Uniri.

Sâmbătă, 21 iulie 2018, reuniunea pe care Academia Bârlădeană o consacră în fiecare an Zilei Naționale a Franței a cuprins, ca prim punct în program, inaugurarea bibliotecii de carte franceză. Gestul de mare generozitate al profesorului Alexandru Bogdan, istoric român

stabilit din anii '80 la Paris, constituie cea mai recentă importantă donație de carte intrată în patrimoniul instituției

Momentul tăierii panglicii: prof. univ. Corina Dimitriu-Panaitelescu împreună cu trei dintre „codrenistele” care au făcut voluntariat la Academia Bârlădeană.

Elena Popoiu prezintă revista Francophilie Roumaine pe 2018.

noastre. Începând din noiembrie trecut, la inițiativa Asociației *Bună ziua, copii din România* (adresăm, și pe această cale, mulțumiri dnelor Mihaela Zanoschi și Otilia Vîrvorea), patru eleve ale Colegiului Național Gh. Roșca Codreanu au realizat,

Adriana și Gabriel Penciu primind Diploma de excelență înmănată de d-na prof. univ. Corina Dimitriu-Panaitelescu

în cadrul programului de voluntariat al Asociației, inventarierea și repartizarea pe domenii a celor 1000 de volume în limba franceză, multe din ele în ediții bibliofile, reprezentând pasiunea prof. Alexandru Bogdan pentru istorie, artă

și civilizație, și dorința domniei sale de împărtășire a comorilor cărții. A tăiat panglica inaugurală a bibliotecii dna prof. univ. Corina Dimitriu-Panaitelescu, membră și fidelă prietenă a Academiei Bârlădene, colaboratoare și sprijinitoare constantă a revistei noastre. Al doilea moment al reuniunii l-a constituit lansarea nr. 2(71)/2018 al revistei *Francophilie Roumaine*; l-a prezentat Elena Popoiu, responsabil al echipei de redacție. Editată cu începere din anul 2006 de către Departamentul de Francofonie al Academiei Bârlădene, revista a adoptat și în acest an forma bilingvă, în dorința de a o face accesibilă unui număr mai mare de cititori. Elena Popoiu a ținut să sublinieze contribuția tot mai mare în realizarea revistei a „aripii tinere” a francofiliei bârlădene, prin profesoarele de franceză Corina Macovei, Mihaela Chifani, Mirela Chicoș. Ca de obicei, reuniunea s-a încheiat cu momentul acordării Diplomei de Excelență pentru Francofonie: anul acesta, cei distinși au fost soții Adriana și Gabriel Penciu, neobosiți și entuziaști apărători ai cauzei limbii franceze.

Marți, 14 august 2018, în continuarea manifestărilor organizate de Asociația „Virgil Caraiivan” și de școala care-i poartă numele, în satul Șuletea a avut loc un dublu eveniment: inaugurarea Centrului de documentare „Virgil Caraiivan”, dezvelirea și sfințirea bustului care-l reprezintă (v. articolul și imaginile de la p. 35).

Duminică, 19 august 2018, Elena Monu și Cezar Crăescu, inimosul nostru prieten mereu implicat în viața Academiei, au participat ca invitați la Ziua comunei Pochidia, sărbătoare anuală desfășurată în satul Sălceni, unde se află clădirea școlii și, inaugurată în acest an, cea a noii grădinițe. Elena Monu a oferit pentru biblioteca școlii câteva exemplare ale volumului Roxanei Galan, *Copilăria Thaliei*.

Participanți la ceremonie: Elena Monu, Bogdan Jora și Marian Bolom - cei doi directori ai școlii, Roxana Miron-Feraru - viceprimarul Bârladului, părintele Filimon, un grup de elevi.

Miercuri, 19 septembrie 2018, la propunerea Elenei Monu, membră în Consiliul de administrație al Școlii „Manolache Costache Epureanu”, direcțiunea școlii a organizat, pentru a doua oară, comemorarea patronului ei

spiritual. Ceremonia s-a desfășurat în fața monumentului funerar al familiei Manolache Costache Epureanu, realizat de către Prinții Emanuel și Anton Bibescu, nepoți de fiică ai marelui om politic și patriot român, monument ce cuprindea,

până în anul 1984, bustul realizat de sculptorul francez Ernest Dubois. Slujba religioasă a fost oficiată de Părintele Filimon.

NECULAI APOSTOL

„BISERICA, ȘCOALA, EROII ȘI NOI” – PROIECTUL ASOCIAȚIEI CULTURALE „VIRGIL CARAIVAN”

Șuletea – 14 august 2018

Inițiativă a prof. univ. emerit dr. Laurențiu Șoitu, Asociația culturală „Virgil Caraivan” s-a născut în anul Centenarului Marii Uniri, din sentimentul „datoriei față de înaintași, dar și față de cei din viitor”, cum declara președintele fondator încă de la prima întâlnire a asociațiilor și colaboratorilor. În așteptarea oficialităților, momentele festive au debutat în sala de primire a oaspeților cu prezentarea proiectului cultural, urmată de un șir emoționant de relatări și mărturisiri ale fiilor satului și ai comunei, prezenți la manifestare. De mare interes au fost mențiunile prof. dr. Elena Monu, președintele Academiei Bărlădene, privind istoria zonei satului Șuletea și a numelor familiilor care au marcat aceste locuri de-a lungul vremii. Tăierea panglicii la inaugurarea Centrului de documentare „Virgil Caraivan” a precedat vizitarea secțiunilor din sălile de expoziție amenajate conform tematicii asumate:

1. Galeriile permanente ale directorilor școlii, învățătorilor și profesorilor, elevilor, preoților, primarilor.

2. Expoziția de documentare și lucrări „Virgil Caraivan”, preluate din Fondul Academiei Române.

3. Expoziția „Gheorghe Focșa”, alcătuită din documente și lucrări

preluate de la Muzeul Național al Satului, din București. Au prezentat secțiunile expozițiilor: reprezentantul Muzeului

La dezvelirea bustului (de la stânga): Lina Codreanu, Elena Monu, pr. Aurel Zlat; primul din stânga bustului este Laurențiu Șoitu, președintele Asociației „Virgil Caraivan”.

Elena Monu vorbind despre activitățile Academiei dedicate lui Virgil Caraivan.

Național al satului, cercetătorul etnolog, doctor Aurelia Cosma – sala „Gheorghe Focșa”, prof. Ionela Șoitu – sala „Virgil

Caraivan” și prof. Neculai Apostol – sala Galeriilor.

În prezența oficialităților județene și locale, invitați, colaboratori și fii ai satului, a fost dezvelit bustul cărturarului Virgil Caraivan, creația sculptorului M. Ștefănescu. După serviciul religios, directorul școlii, prof. Iulian Codreanu a împărtășit asistenței mulțumirea împlinirii proiectului, pentru care și-a dat tot concursul.

Seara, în ajunul Sărbătorii *Adormirea Maicii Domnului*, după slujba de vecernie de la Biserica Cimitirului, au fost rostite cuvinte de comemorare a unora dintre numele mari ale comunității șuletene. La căderea întinericului, au fost aprinse torțele care au luminat calea mulțimii de copii, părinți și bunici, în deplasarea lor către Biserica din sat. Aici, părintele Aurel Zlat a continuat săvârșirea serviciului religios. *Clopotele Întregirii încă mai răsună* a fost titlatura acestei emoționante și de neuitat manifestări.

Într-adevăr, *Clopotele Întregirii* au răsunat puternic, încurajator, dătător de speranță, și în satul lui Virgil Caraivan, pentru Centenarul împlinit și pentru multe alte înfăptuiri pe care neamul românesc, de la Șuletea și de oriunde, promite azi să le celebreze cum se cuvine și în viitor.

Cele două săli de expoziție Virgil Caraivan. În dreapta fotografiei 2: dl. Theodor Codreanu.

Copilul din fotografie, în vârstă de 7 ani, este Nicolae Dimoftache (1908-1991), viitor preot și muzician, tatăl lui C.D. Zeletin. Nouă ani mai târziu, elev în clasa a III-a de seminar, avea să deseneze această admirabilă hartă! Ce școală! Ce elev!

www.academiabarladeana.ro/ e-mail: academic@academiabarladeana.ro

Academia Bârlădeană

Revistă editată de Societatea literar-culturală Academia Bârlădeană.

Anul XXIV, nr. 3(72), septembrie 2018, Bârlad, Bd. Republicii nr. 235.

Cont: RO10RNCB0260003275640001 - BCR Bârlad.

Colectivul redacțional: Serghei Coloșenco (redactor-șef), Ritta Mintiade, Bogdan Artene, Florian Pricop, Elena Popoiu, Eliza Artene, Constantin Romete.

Consultant: C. D. Zeletin.

Responsabili de număr: Elena Popoiu și Serghei Coloșenco.

Tipărit la S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad (Tel./Fax: 0335 425302)

Manuscrisele trimise pe adresa redacției se publică în ordinea necesităților redacționale. Materialele nepublicate nu se restituie.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor.

ISSN: 1584-8361

Număr apărut cu sprijinul membrilor Academiei Bârlădene